

“PAŞA Bank” ASC

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları

*31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il
müstəqil auditorun hesabatı ilə birlikdə*

Mündəricat

Müstəqil auditorun hesabatı

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları

Konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat.....	1
Konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabat	2
Konsolidasiya edilmiş ümumi gəlir haqqında hesabat	3
Konsolidasiya edilmiş kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat	4
Konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat	5

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına dair qeydlər

1. Əsas fəaliyyət.....	6
2. Hesabatların tərtibatının əsası	6
3. Uçot prinsiplərinin icmalı	8
4. Mühüm uçot mühakimələri və qiymətləndirmələri.....	23
5. Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri.....	26
6. Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər.....	26
7. İnvestisiya qiymətli kağızları.....	28
8. Müştərilərə verilmiş kreditlər.....	30
9. İnvestisiya əmlakı.....	33
10. Əmlak və avadanlıqlar.....	34
11. Qeyri-maddi aktivlər	35
12. İstifadə hüququ olan aktivlər və icarə öhdəlikləri	36
13. Digər aktivlər və öhdəliklər	37
14. Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	38
15. Müştərilər qarşısında öhdəliklər.....	39
16. Buraxılmış borc qiymətli kağızları	39
17. Subordinasiyalı borclar	39
18. Törəmə maliyyə alətləri	40
19. Vergilər.....	41
20. Kapital	43
21. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər.....	43
22. Digər borc öhdəlikləri.....	47
23. Kredit zərəri üzrə xərc və digər dəyərsizləşmə və ehtiyatlar	47
24. Xalis haqq və komissiya gəliri	48
25. Xarici valyutalardan xalis gəlirlər	48
26. İşçilər üzrə xərclər, ümumi və inzibati xərclər.....	48
27. Dəyərsizləşmə və silinmə.....	49
28. Risklərin idarə edilməsi	49
29. Ədalətli dəyərin ölçülməsi.....	62
30. Aktivlərin və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin təhlili	66
31. Aidiyyəti olan şəxslər haqqında açıqlamalar	67
32. Maliyyə fəaliyyətindən əmələ gələn öhdəliklərdə dəyişikliklər	68
33. Kapitalın adekvatlığı	68
34. Mühüm qeyri-nəzarət payı olan törəmə müəssisələr.....	69

Müstəqil auditorun hesabatı

“PAŞA Bank” ASC-nin Səhmdarlarına və Müşahidə Şurasına

Rəy

Biz “PAŞA Bank” ASC-nin və onun törəmə müəssisələrinin (“Qrup”) 31 dekabr 2022-ci il tarixinə konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan və həmin tarixdə başa çatan il üzrə konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər, konsolidasiya edilmiş ümumi gəlir, konsolidasiya edilmiş kapitalda dəyişikliklər və konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatlardan, habelə konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına dair qeydlərdən və mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalından ibarət olan konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının auditini apardıq.

Bizim fikrimizcə, əlavə edilən konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları 31 dekabr 2022-ci il tarixinə Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyətini və həmin tarixdə başa çatan il üzrə konsolidasiya edilmiş maliyyə nəticələrini və konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkətini Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına (“MHBS”) uyğun olaraq bütün əhəmiyyətli aspektlər üzrə düzgün əks etdirir.

Rəy üçün əsas

Biz auditini Beynəlxalq Audit Standartlarına (“BAS”) uyğun olaraq apardıq. Bizim həmin standartlar üzrə öhdəliklərimiz hesabatımızın “Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının auditini üzrə auditorun məsuliyyəti” bölməsində təsvir olunur. Mühasiblər üçün Beynəlxalq Etika Standartları Şurasının (“MBESS”) “Peşəkar mühasiblərin etika məəcəlləsi”-nə (Beynəlxalq Müstəqillik Standartları daxil olmaqla) (“MBESS Məcəlləsi”), o cümlədən Beynəlxalq Müstəqillik Standartlarına uyğun olaraq biz Qrupdan müstəqillik və biz MBESS Məcəlləsinə uyğun olaraq etika ilə bağlı digər öhdəliklərimizi yerinə yetirmişik. Biz hesab edirik ki, əldə etdiyimiz audit dəlili auditor rəyinin bildirilməsi üçün yetərli və müvafiq əsası təmin edir.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları üçün rəhbərliyin və Audit Komitəsinin məsuliyyəti

Rəhbərlik konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının MHBS-yə uyğun hazırlanması və düzgün təqdim edilməsi, həmçinin fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq əhəmiyyətli səhvlər olmayan konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün rəhbərliyin lazım bildiyi daxili nəzarət üzrə məsuliyyət daşıyır.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarını hazırlayarkən, rəhbərliyin Qrupu ləğv etmək və ya əməliyyatları dayandırmaq niyyəti olduğu və ya bunu etməkdən başqa heç bir real alternativini olmadığı hallar istisna olmaqla, rəhbərlik Qrupun daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməsi qabiliyyətinin qiymətləndirilməsinə, daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətlə bağlı məsələlərin (belə məsələlər varsa) açıqlanmasına və mühasibat uçotunun daim fəaliyyətdə olan müəssisə konsepsiyasının istifadə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

Audit Komitəsi Qrupun maliyyə hesabatlarının hazırlanması prosesinə nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının auditı üzrə auditorun məsuliyyəti

Bizim məqsədimiz ümumiyyətlə konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olmamasına kifayət qədər əminlik əldə etmək və rəyimiz daxil olan auditor hesabatını təqdim etməkdir. Kifayət qədər əminlik əminliyin yüksək dərəcəsini ifadə edir, lakin BAS-a uyğun olaraq aparılmış audit nəticəsində mövcud olan bütün təhriflərin üzə çıxarılmasına zəmanət vermir. Təhriflər fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əmələ gələ bilər və fərdi və ya məcmu halda götürülməklə hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının əsasında istifadəçilərin qəbul edəcəyi iqtisadi qərarlara təsir göstərmələrini ehtimal etməyə əsas olacağı halda əhəmiyyətli hesab olunur.

BAS-a uyğun olaraq aparılmış auditin bir hissəsi olaraq biz audit zamanı peşəkar mühakimə və peşəkar skeptisizm tətbiq edirik. Biz həmçinin:

- ▶ Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olması risklərini müəyyən edir və qiymətləndirir, həmin risklərə cavab olaraq audit prosedurlarını layihələşdirir və həyata keçirir, eləcə də rəyimiz üçün əsas yaratmaq məqsədilə kifayət və münasib olan audit dəlilini əldə edirik. Fırıldaqçılıq nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riski səhvlər nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riskindən yüksəkdir, çünki fırıldaqçılığa gizli sözləşmə, saxtakarlıq, bilərəkdən səhv buraxma, yanlış təqdimat və ya daxili nəzarət qaydalarına əməl olunmaması daxil ola bilər.
- ▶ Müəyyən şəraitdə münasib olan audit prosedurlarının işlənilib hazırlanması məqsədilə auditə aid olan daxili nəzarət elementləri haqqında anlayış əldə edir, lakin bu zaman Qrupun daxili nəzarət sisteminin səmərəliliyi haqqında rəy bildirmək məqsədini güdmürük.
- ▶ Rəhbərlik tərəfindən istifadə edilmiş uçot prinsiplərinin münasibliyini, uçot təxminlərinin və əlaqəli açıqlamaların əsaslılığını qiymətləndiririk.
- ▶ Rəhbərlik tərəfindən mühasibat uçotunun daim fəaliyyətdə olan müəssisə konsepsiyasının tətbiqinin münasibliyi və əldə edilmiş audit dəlilərinə əsaslanaraq Qrupun daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməsi ilə bağlı əhəmiyyətli şübhə doğuran hadisə və ya şəraitlərlə əlaqədar mühüm qeyri-müəyyənliyin olub-olmaması haqqında nəticə çıxarıyıq. Mühüm qeyri-müəyyənliyin mövcud olduğu qənaətinə gələcəyimiz halda, biz auditor hesabatımızda konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarındakı əlaqəli açıqlamalara diqqəti yönəltməliyik və ya, əgər bu cür açıqlamalar qeyri-münasib olarsa, rəyimizə düzəliş etməliyik. Bizim nəticələr audit hesabatımızın tarixinədək əldə etdiyimiz audit dəlilərinə əsaslanır. Lakin gələcək hadisə və ya şəraitlər Qrupun daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməməsinə gətirib çıxara bilər.

- ▶ Məlumatların açıqlanması da daxil olmaqla konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının ümumi təqdimatı, strukturu və məzmununu, eləcə də konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının müvafiq əməliyyat və hadisələri düzgün təqdim edib-etmədiyini qiymətləndiririk.
- ▶ Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları haqqında rəy bildirmək üçün Qrupa daxil olan müəssisələrin maliyyə məlumatları və fəaliyyəti ilə bağlı kifayət qədər audit dəlilərini əldə edirik. Biz qrup auditinin yönləndirilməsi, nəzarət edilməsi və nəticələrinə görə məsuliyyət daşıyıq. Biz audit rəyinə görə müstəsna məsuliyyəti daşıyıq.

Biz Audit komitəsinin nəzərinə, digər məsələlərlə yanaşı, auditin planlaşdırılmış əhatə dairəsi, vaxtı və əhəmiyyətli audit nəticələri, o cümlədən audit zamanı daxili nəzarətdə müəyyən etdiyimiz hər hansı əhəmiyyətli çatışmazlıqları çatdırırıq.

Ernst & Young Holdings (CIS) B.V.

9 mart 2023-cü il

Bakı, Azərbaycan

Konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat**31 dekabr 2022-ci il tarixinə***(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	Qeydlər	2022	2021
Aktivlər			
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	5	3,302,130	1,325,411
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	6	584,060	602,608
Investisiya qiymətli kağızları	7	1,840,316	1,883,364
Törəmə maliyyə aktivləri	18	10,214	9,904
Müştərilərə verilmiş kreditlər	8	3,273,589	3,027,305
Investisiya əmlakı	9	31,229	19,126
Əmlak və avadanlıqlar	10	32,560	27,938
Qeyri-maddi aktivlər	11	31,400	39,467
İstifadə hüququ olan aktivlər	12	17,471	17,640
Cari mənfəət vergisi aktivləri	19	-	65
Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri	19	17,171	1,730
Digər aktivlər	13	77,807	53,625
Cəmi aktivlər		9,217,947	7,008,183
Öhdəliklər			
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	14	932,152	930,407
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	15	7,252,655	5,181,851
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	18	10,302	8,044
İcarə öhdəlikləri	12	17,662	18,241
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	16	86,703	162,465
Digər borc öhdəlikləri	22	20,117	8,586
Cari mənfəət vergisi öhdəlikləri	19	22,788	11,802
Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlikləri	19	5,327	2,894
Zəmanətlər və digər öhdəliklər üçün ehtiyat	21	10,610	11,024
Subordinasiyalı borclar	17	155,589	45,103
Digər öhdəliklər	13	55,758	50,328
Cəmi öhdəliklər		8,569,663	6,430,745
Kapital			
Səhmdar kapitalı	20	354,512	354,512
Əlavə ödənilmiş kapital	20	343	343
Bölüşdürülməmiş mənfəət		286,489	222,392
Digər ehtiyatlar	20	2,799	2,448
Investisiya qiymətli kağızları üzrə xalis realizasiya olunmamış (zərər)/gəlir	20	(5,386)	12,721
Məzənnə fərqi üzrə ehtiyat	20	(36,277)	(56,362)
Bankın səhmdarlarına aid olan cəmi kapital		602,480	536,054
Qeyri-nəzarət payları	34	45,804	41,384
Cəmi kapital		648,284	577,438
Cəmi öhdəliklər və kapital		9,217,947	7,008,183

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarını Bankın İdarə Heyəti adından imzalayan və buraxılmasına icazə verənlər:

Cavid Quliyev

İdarə Heyətinin Sədri

Murad Süleymanov

Baş Maliyyə İnzibatçısı

9 mart 2023-cü il

Konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabat

31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il üzrə

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

		Qeydlər	2022	2021
Faiz gəliri				
Müştərilərə verilmiş kreditlər			280,819	231,864
İnvestisiya qiymətli kağızları			75,293	75,743
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri			13,124	1,512
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər			11,202	6,056
Effektiv faiz dərəcəsini istifadə etməklə hesablanmış faiz gəlirləri			380,438	315,175
Maliyyə lizinqi üzrə debitor borcları			3,878	3,241
Digər faiz gəlirləri			3,878	3,241
Faiz xərci				
Müştərilər qarşısında öhdəliklər			(39,246)	(37,616)
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər			(32,515)	(33,224)
Buraxılmış borc qiymətli kağızları			(6,936)	(7,715)
Subordinasiyalı borclar			(5,805)	(1,486)
İcarə öhdəlikləri	12		(1,360)	(883)
Digər borc öhdəlikləri			(724)	(363)
			(86,586)	(81,287)
Xalis faiz gəliri			297,730	237,129
Maliyyə aktivləri üzrə kredit zərəri xərci	23		(48,315)	(24,687)
Kredit zərəri xərcindən sonra xalis faiz gəliri			249,415	212,442
Xalis haqq və komissiya gəliri	24		45,623	35,262
- haqq və komissiya gəliri			119,577	83,037
- haqq və komissiya xərci			(73,954)	(47,775)
İnvestisiya qiymətli kağızlarından xalis (zərər)/gəlirlər			(14,120)	3,131
Xarici valyutalardan xalis gəlirlər	25		55,800	33,325
Digər gəlir			5,370	3,519
Qeyri-faiz gəliri			92,673	75,237
İşçilər üzrə xərclər	26		(79,435)	(68,388)
Ümumi və inzibati xərclər	26		(55,759)	(53,157)
Köhnəlmə və amortizasiya	9, 10, 11, 12		(23,395)	(21,901)
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə ölçülmüş maliyyə aktivlərində dəyişikliklər üzrə xalis (zərər) /gəlir	8		(869)	1,398
Maliyyə alətlərinin ilkin tanınması üzrə xalis zərərlər	14		-	(3,778)
Dəyərsizləşmə və silinmə	27		(4,918)	(6,717)
Kreditlə bağlı öhdəliklər və digər maliyyə aktivləri üzrə ehtiyat	23		(9,800)	(1,030)
Digər əməliyyat xərcləri			(11)	(631)
Qeyri-faiz xərcləri			(174,187)	(154,204)
Xalis monetar mövqe üzrə zərər	2		(21,076)	-
Mənfəət vergisi xərcindən əvvəl mənfəət			146,825	133,475
Mənfəət vergisi xərci	19		(44,899)	(31,158)
İl üzrə mənfəət			101,926	102,317
Mənfəət aididir:				
- Bankın səhmdarlarına			108,762	98,814
- qeyri-nəzarət payları	34		(6,836)	3,503
			101,926	102,317

Konsolidasiya edilmiş digər ümumi gəlir haqqında hesabat

31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il üzrə

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

	<i>Qeydlər</i>	2022	2021
İl üzrə mənfəət		101,926	102,317
Digər ümumi gəlir			
<i>Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərərə yenidən təsnifləşdirilməli olan digər ümumi gəlir:</i>			
Digər ümumi gəlirdə ədalətli dəyərlə investisiya qiymətli kağızlarının ədalətli dəyərində xalis dəyişiklik	7	(62,585)	(8,955)
DÜGƏD ilə borc alətlərinin xaric edilməsi üzrə ümumi zərərin mənfəət və ya zərərə yenidən təsnifləşdirilməsi		13,458	–
Digər ümumi gəlirdə ədalətli dəyərlə investisiya qiymətli kağızları üzrə gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyatda dəyişikliklər	23	26,556	(518)
Digər ümumi gəlirdə ədalətli dəyərlə investisiya qiymətli kağızları üzrə xalis realizasiya olunmamış zərərlər		(22,571)	(9,473)
Digər ümumi gəlirin komponentlərinə aid olan gəlir vergisi	19	4,464	1,895
Xarici valyuta üzrə məzənnə fərqi		31,341	(58,856)
Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərərə yenidən təsnifləşdirilməli olan xalis digər ümumi gəlir/(zərər)		13,234	(66,434)
İl üzrə cəmi ümumi gəlir		115,160	35,883
Ümumi gəlir aiddir:			
- Bankın səhmdarlarına		110,740	62,696
- qeyri-nəzarət payları		4,420	(26,813)
		115,160	35,883

Konsolidasiya edilmiş kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat

31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il üzrə

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

	<i>Bankın səhmdarlarına aiddir</i>								
	<i>Səhmdar kapitalı</i>	<i>Əlavə ödənilmiş kapital</i>	<i>Bölüşdürülməmiş mənfəət</i>	<i>İnvestisiya qiymətli kağızları üzrə xalis realizasiya olunmamış gəlir/ (zərər)</i>	<i>Digər ehtiyatlar</i>	<i>Xarici valyutanın çevrilməsi üzrə ehtiyat</i>	<i>Cəmi</i>	<i>Qeyri-nəzarət payları</i>	
1 yanvar 2021-ci il	354,512	343	174,167	20,299	2,239	(27,822)	523,738	68,197	591,935
İl üzrə mənfəət	-	-	98,814	-	-	-	98,814	3,503	102,317
İl üzrə digər ümumi zərər	-	-	-	(7,578)	-	(28,540)	(36,118)	(30,316)	(66,434)
İl üzrə cəmi ümumi gəlir / (zərər)	-	-	98,814	(7,578)	-	(28,540)	62,696	(26,813)	35,883
Ehtiyatlara köçürmələr	-	-	(209)	-	209	-	-	-	-
Bankın səhmdarlarına dividendlər (Qeyd 20)	-	-	(50,380)	-	-	-	(50,380)	-	(50,380)
31 dekabr 2021-ci il	354,512	343	222,392	12,721	2,448	(56,362)	536,054	41,384	577,438
İl üzrə mənfəət	-	-	108,762	-	-	-	108,762	(6,836)	101,926
İl üzrə digər ümumi gəlir / (zərər)	-	-	-	(18,107)	-	20,085	1,978	11,256	13,234
İl üzrə cəmi ümumi gəlir / (zərər)	-	-	108,762	(18,107)	-	20,085	110,740	4,420	115,160
Ehtiyatlara köçürmələr	-	-	(351)	-	351	-	-	-	-
Bankın səhmdarlarına dividendlər (Qeyd 20)	-	-	(44,314)	-	-	-	(44,314)	-	(44,314)
31 dekabr 2022-ci il	354,512	343	286,489	(5,386)	2,799	(36,277)	602,480	45,804	648,284

Konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat

31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il üzrə

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

	Qeyd	2022	2021
Əməliyyat fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Alınmış faiz		382,977	316,963
Ödənilmiş faiz		(88,744)	(77,836)
Alınmış haqq və komissiya		119,539	83,216
Ödənilmiş haqq və komissiya		(75,067)	(49,932)
İnvestisiya qiymətli kağızlarından xalis gəlirlər		–	2,446
Xarici valyuta və xarici valyuta ilə törəmə alətlərlə diling əməliyyatlardan zərərləri çıxmaqla realizasiya edilmiş gəlirlər		53,019	36,046
İşçilərlə bağlı ödənilmiş xərclər		(74,754)	(69,508)
Ödənilmiş ümumi və inzibati xərclər		(58,822)	(50,322)
Alınmış digər əməliyyat gəliri		6,768	4,759
Əməliyyat aktivlərində və öhdəliklərində dəyişikliklərdən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti		264,916	195,832
<i>Əməliyyat aktivlərində xalis (artma)/azalma</i>			
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər		19,404	(159,007)
Müştərilərə verilmiş kreditlər		(353,350)	(533,390)
Digər aktivlər		(27,366)	(16,099)
<i>Əməliyyat öhdəliklərində xalis artma/(azalma)</i>			
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər		2,772	(219,965)
Müştərilər qarşısında öhdəliklər		2,121,398	1,172,439
Digər borc öhdəlikləri		16,523	9,289
Digər öhdəliklər		4,442	(2,670)
Mənfəət vergisindən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş xalis pul vəsaitlərinin hərəkəti		2,048,739	446,429
Ödənilmiş mənfəət vergisi		(42,623)	(35,133)
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş xalis pul vəsaitləri		2,006,116	411,296
İnvestisiya fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin hərəkəti			
İnvestisiya qiymətli kağızlarının satılması və geri alınmasından daxilolmalar		3,325,157	1,766,040
İnvestisiya qiymətli kağızlarının alınması		(3,350,095)	(2,010,538)
İnvestisiya əmlakının satılmasından daxilolmalar		–	2,000
Əmlak və avadanlıqların satışından daxilolmalar		52	467
Əmlak və avadanlıqların alınması və avans ödənişləri		(2,319)	(7,986)
Qeyri-maddi aktivlərin satın alınması		(4,933)	(7,070)
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş xalis pul vəsaitləri		(32,138)	(257,087)
Maliyyələşdirmə fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Buraxılmış istiqrazlardan daxilolmalar	32	178,468	113,921
Buraxılmış istiqrazların geri alınması	32	(243,788)	(99,220)
Subordinasiyalı borclardan daxilolmalar	32	114,512	17,827
İcarə öhdəliyi üzrə əsas məbləğin ödənilməsi		(7,250)	(6,138)
Ödənilmiş dividendlər	20	(44,314)	(50,380)
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə istifadə edilmiş xalis pul vəsaitləri		(2,372)	(23,990)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə valyuta məzənnələrinin dəyişməsinin təsiri		11,992	(5,426)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə hiperinflasiyanın təsiri		(6,822)	–
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə gözlənilən kredit zərərinin dəyişməsinin təsiri	23	(57)	74
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərində xalis artma		1,976,719	124,867
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, ilin əvvəlinə	5	1,325,411	1,200,544
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, ilin sonuna	5	3,302,130	1,325,411

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

1. Əsas fəaliyyət

"PAŞA Bank" ASC ("Bank") 18 iyun 2007-ci ildə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi əsasında açıq tipli səhmdar cəmiyyət kimi təsis edilmişdir. Bank Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının ("ARMB") 28 noyabr 2007-ci ildə verdiyi 250 nömrəli bank lisenziyası əsasında fəaliyyət göstərir. Bank və onun törəmə müəssisələri (birlikdə – "Qrup") əhalidən əmanətlər alır və kreditlər verir, ödənişləri köçürür, valyuta mübadiləsini aparır və kommersiya və özəl müştərilərinə digər bank xidmətlərini göstərir.

31 dekabr 2022-ci və 2021-ci il tarixlərinə Bankın Azərbaycanda altı xidmət məntəqəsi və uç filialı və Gürcüstan Respublikasında yerləşən "PASHA Bank Georgia" SC adlı və Türkiyə Respublikasında yerləşən "PAŞA Yatırım Bankası" A.Ş. adlı iki törəmə müəssisəsi ("Törəmə müəssisələr") olmuşdur.

Bankın qeydiyyatda alınmış rəsmi ünvanı belədir: Azərbaycan, Bakı, AZ1005, Yusif Məmmədəliyev küçəsi, 15.

31 dekabr 2022-ci və 2021-ci il tarixlərinə Bankın mövcud səhmlərinə aşağıdakı səhmdarlar sahib olmuşlar:

Səhmdarlar	Mülkiyyət payı (%)
PAŞA Holding MMC	57
Bless MMC	28
Cənab Arif Paşayev	10
Cənab Mir Camal Paşayev	5
Cəmi	100

31 dekabr 2022-ci və 2021-ci il tarixlərinə Qrupun yekun mülkiyyətçiləri Qrup üzrə birgə nəzarəti həyata keçirən xanım Leyla Əliyeva, xanım Arzu Əliyeva, cənab Arif Paşayev və cənab Mir Camal Paşayevdir.

"PASHA Bank Georgia" SC, tam mülkiyyətdə olan törəmə müəssisə, Gürcüstan Respublikasında yerləşir, bank sektorunda fəaliyyət göstərir, 31 dekabr 2013-cü il tarixinə qeydiyyatda alınmış və ödənilmiş səhmdar kapitalı 35,000 Gürcüstan larisini təşkil edir. 2014-cü ilin mart ayında törəmə müəssisənin səhmdar kapitalı artırılaraq, 103,000 Gürcüstan larisini təşkil etmişdir. 2022-ci ilin mart ayında törəmə müəssisənin səhmdar kapitalı 26,000 min Gürcüstan larisini artırılmış və 31 dekabr 2022-ci il tarixinə 139,000 min Gürcüstan larisini təşkil etmişdir. "PASHA Bank Georgia" SC Gürcüstan Milli Bankının ("GMB") 17 yanvar 2013-cü il tarixində verdiyi bank lisenziyası əsasında fəaliyyət göstərir. "PASHA Bank Georgia" SC-nin rəsmi ünvanı belədir: Gürcüstan, Tbilisi GE 0179, İlya Çavçavadze küçəsi 37M.

TAIB Yatırım Bank A.Ş. 25 dekabr 1987-ci ildə Nazirlər Kabinetinin 6224 sayılı qərarı ilə, Bankın yerli qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş öhdəlikləri ödənildikdən sonra xalis mənfəətinin və (ləğv edildiyi təqdirdə) kapitalının xarici səhmdarlara keçirilməsinə icazə verməklə, investisiya bankı kimi təsis edilmişdir. 27 yanvar 2015-ci ildə Bank TAIB Yatırım Bank A.Ş.-nin səsvermə hüququnu verən aid səhmlərinin 79.47%-ni almış və səhmdar kimi qeydiyyatdan keçəndə TAIB Yatırım Bank A.Ş. adı dəyişdirilərək "PAŞA Yatırım Bankası" A.Ş. olmuşdur. 2015-ci ilin mart ayında törəmə müəssisənin səhmdar kapitalına investisiya 175,000 min Türk lirəsi məbləğində artırılaraq 255,000 min Türk lirəsi olmuş və törəmə müəssisədə mülkiyyət hüququ 99.92%-dək artırılmışdır. 6 iyun 2018-ci il tarixində törəmə müəssisənin səhmdar kapitalına investisiya 245,000 min Türk lirəsi məbləğində artırılaraq 500,000 min Türk lirəsi olmuşdur. Artım Bankın Müşahidə Şurasının qərarında əsasən edilmişdir. Bu qərara əsasən yeni buraxılmış səhmlər PAŞA Holding MMC tərəfindən əldə edilmişdir. Nəticədə, Bankın törəmə müəssisədə payı 99.92%-dən 50.96%-dək azalmış və 6 iyun 2018-ci il tarixindən etibarən PAŞA Holding 49%-lik mülkiyyət hüququ ilə yeni qeyri-nəzarət səhmdar olmuşdur. "PAŞA Yatırım Bankası" A.Ş.-in baş ofisi İstanbulda yerləşir. Bankın fəaliyyəti Türkiyə Respublikasının Mərkəzi Bankı ("TRMB") tərəfindən nəzərlənir.

"PAŞA Bank" ASC və onun törəmə müəssisələri hazırkı maliyyə hesabatlarında konsolidasiya edilmişdir.

2. Hesabatların tərtibatının əsası

Ümumi məsələlər

Hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları ("MHBS") əsasında hazırlanmışdır.

Azərbaycan manatı "PAŞA Bank" ASC-nin funksional və təqdimat valyutasıdır, çünki əməliyyatların əksəriyyəti Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir, ölçülür və ya maliyyələşdirilir. Digər valyutalarla aparılmış əməliyyatlar xarici valyuta ilə əməliyyatlar kimi uçota alınır. Qrup qeydlərin aparılmasını və maliyyə hesabatlarının hazırlanmasını Azərbaycan manatı ilə və MHBS-a uyğun olaraq həyata keçirilir. Hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları, xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar və bir səhm üzrə dəyər istisna olmaqla, min Azərbaycan manatı ("AZN") ilə təqdim edilir. Mühəsibat uçotu prinsiplərində açıqlanmış hallar, DÜGƏD ilə müəyyən investisiya qiymətli kağızları və ədalətli dəyərle ölçülmüş törəmə maliyyə alətləri istisna olmaqla, konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları ilkin maya dəyəri əsasında hazırlanmışdır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

2. Hesabatların tərtibatının əsası (davamı)

Hiperinflasiya iqtisadiyyatında maliyyə hesabatları

Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına 29 sayılı "Hiperinflasiya İqtisadiyyatlarında Maliyyə Hesabatları" adlı MUBS tətbiq edilmişdir, çünki "PAŞA Yatırım Bankası" A.Ş.-nin funksional valyutası 29 sayılı MUBS-a uyğun olaraq hiperinflasiyalı iqtisadiyyatın valyutasıdır (Türk Lirəsi).

29 sayılı MUBS-a əsasən Türkiyə iqtisadiyyatında hiperinflasiyanın mövcudluğu ilk olaraq 31 dekabr 2022-ci il tarixinə başa çatan aralıq hesabat dövründə müəyyən edilmişdir. Türkiyə Statistika Təşkilatının açıqladığı inflyasiya məlumatlarına görə 2022-ci ilin dekabr ayına İstehlak Qiymətləri İndeksində (İQİ) üç illik məcmu artım 156% təşkil etmişdir.

29 sayılı MUBS-un tətbiqi zamanı Qrup Türkiyə Statistika Təşkilatı tərəfindən dərc edilmiş Türkiyədə İQİ-dən əldə edilən çevrilmə əmsalından istifadə etmişdir.

29 sayılı MUBS-a uyğun olaraq tələb olunan maliyyə hesabatlarının yenidən təqdim edilməsi məqsədilə aktiv və öhdəliklər monetar və qeyri-monetar kateqoriyalara, qeyri-monetar maddələr isə cari ya tarixi dəyərle ölçülən maddələrə bölünmüşdür. Monetar maddələr (indekslə bağlı monetar maddələr istisna olmaqla) 31 dekabr 2022-ci il tarixinə ölçü vahidi ilə ifadə edildiyi üçün yenidən təqdim edilmir. Qeyri-monetar maddələr (31 dekabr 2021-ci il tarixinə ölçü vahidi ilə ifadə edilməyən maddələr) müvafiq indeks tətbiq edilməklə yenidən təqdim edilir. Qeyri-monetar maddənin yenidən hesablanmış məbləği, bərpa oluna bilən məbləğdən artıq olduqda, müvafiq MHBS-lərə uyğun olaraq azaldılır.

Türkiyənin hiperinflasiyalı hesab olunmağı dayandırdığı vaxtdan, yəni 1 yanvar 2005-ci il tarixindən əvvəl alınmış və ya qəbul edilmiş tarixi maya dəyəri ilə qiymətləndirilmiş qeyri-monetar maddələr 1 yanvar 2005-ci ildən 30 dekabr 2022-ci il tarixinədək müvafiq indeksdə dəyişiklik tətbiq edilməklə yenidən təqdim edilir. Qrupun 1 yanvar 2015-ci il tarixindən əvvəl əldə edilmiş tarixi maya dəyəri ilə əhəmiyyətli qeyri-monetar maddələri yoxdur.

29 sayılı MUBS-un tətbiqi konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda tanınan Türk lirəsinin alıcılıq qabiliyyətinin itirilməsinə düzəlişlə nəticələnir. Inflyasiya dövründə monetar aktivləri monetar öhdəliklərindən artıq olan müəssisə alıcılıq qabiliyyətini itirir və monetar öhdəlikləri monetar aktivlərindən artıq olan müəssisə, aktiv və öhdəliklər qiymət səviyyəsi ilə əlaqəli olmadığı dərəcədə, alıcılıq qabiliyyətini artırır. Xalis monetar mövqe üzrə bu gəlir və ya zərər qeyri-monetar aktivlərin, kapitalın (törəmə müəssisə səviyyəsində) və konsolidasiya edilmiş ümumi gəlir haqqında hesabatdakı maddələrin yenidən təqdim edilməsi və indekslə əlaqəli aktiv və öhdəliklərə düzəliş edilməsi nəticəsində yaranan fərq kimi əldə edilir. 2022-ci il ərzində xalis monetar mövqe üzrə zərər 21,076 min AZN təşkil etmişdir.

29 sayılı MUBS və 21 sayılı MUBS maliyyə nəticələri haqqında hesabat və balans hesabatı hiperinflasiya valyutasından (Türkiyə lirəsi) Qrupun təqdimat valyutası olan Azərbaycan manatına çevrilərkən yekun məzənnənin tətbiq edilməsini tələb edir.

Qrupun təqdimat valyutası qeyri-hiperinflasiya iqtisadiyyatına aid olduğundan, müqayisəli rəqəmlərdə cari dövrdə inflyasiyanın təsirləri nəzərə alınmaqla düzəliş edilmir. "PAŞA Yatırım Bankası" A.Ş.-nin xalis aktivinin inflyasiya düzəlişinin xalis təsiri məzənnə fərqlərinin tərkibində il üzrə digər ümumi gəlirə daxil edilir.

29 sayılı MUBS-un tətbiqi ilə bağlı Türkiyə Statistika İnstitutu tərəfindən dərc edilmiş İQİ-dən əldə edilən çevrilmə əmsallarından istifadə edilmişdir. Aşağıdakı cədvəldə cari və əvvəlki illər üzrə İQİ və son on ili əhatə edən müvafiq çevrilmə amilləri təqdim edilir.

<i>İlin sonu</i>	<i>İndeks nömrələri</i>	<i>İndeks, %</i>	<i>Çevrilmə amili</i>
2014	247.72	8.17%	4.56
2015	269.54	8.81%	4.19
2016	292.54	8.53%	3.86
2017	327.41	11.92%	3.45
2018	393.88	20.30%	2.86
2019	440.5	11.84%	2.56
2020	504.81	14.60%	2.24
2021	686.95	36.08%	1.64
2022	1,128.45	64.27%	1.00

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Uçot prinsiplərinin icmalı

Uçot prinsiplərində dəyişikliklər

Yeni və düzəliş edilmiş standartlar və şərtlər

Grup 1 yanvar 2022-ci il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minən müəyyən standartlara düzəlişləri ilk dəfə tətbiq etmişdir. Grup buraxılmış, lakin hələ qüvvəyə minməmiş hər hansı standart, şərh və ya düzəlişi vaxtından əvvəl qəbul etməmişdir.

Konseptual əsaslara istinad – 3 sayılı MHBS-yə düzəlişlər

Düzəlişlər BMUSK tərəfindən buraxılmış "Konseptual Əsaslar"ın tələblərini əhəmiyyətli dərəcədə dəyişdirmədən onun əvvəlki versiyasının 2018-ci ilin mart ayında buraxılmış cari versiya ilə əvəz edilməsini nəzərdə tutur.

Düzəlişlər 37 sayılı "Yaradılmış ehtiyatlar, şərti öhdəliklər və şərti aktivlər" adlı MUBS və ya 21 sayılı "Tutumlar" adlı BMHŞK-nin əhatə dairəsində olan öhdəliklər və şərti öhdəliklər üçün (bunlar ayrı-ayrılıqda yerinə yetirilərsə) yaranan potensial 'gün 2' gelir və ya zərərləri ilə bağlı problemdən qaçınmaq üçün 3 sayılı "Müəssisələrin birləşməsi" adlı MHBS-nin tanıma prinsipinə istisna əlavə edir. Bu istisna, müəssisələrdən alış tarixinə cari öhdəliyin mövcud olub-olmamasını müəyyən etmək üçün Konseptual əsaslar əvəzinə müvafiq olaraq 37 sayılı MUBS və ya 21 sayılı BMHŞK-dəki meyarları tətbiq etməyi tələb edir.

Düzəlişlər həmçinin şərti aktivlərin alış tarixində tanınma meyarlarını qarşılamadığını müəyyən etmək üçün 3 sayılı MHBS-yə yeni paraqraf əlavə edir.

Keçid müddəalara uyğun olaraq, Grup düzəlişləri gələcək dövrlərə, yeni, düzəlişləri ilk dəfə tətbiq etdiyi (ilkin tətbiq tarixi) illik hesabat dövrünün əvvəlindən sonra baş verən müəssisələrin birləşmələrinə tətbiq edir.

Bu düzəlişlər Grupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsir göstərməmişdir çünki dövr ərzində yaranmış və bu düzəlişlərin əhatə dairəsinə aid olan şərti aktivlər, öhdəliklər və ya şərti öhdəliklər yaranmamışdır.

Əmlak, tikili və avadanlıqlar: Nəzərdə tutulan istifadədən əvvəl daxilolmalar– 16 sayılı MUBS-a düzəlişlər

Bu düzəlişə görə müəssisələrə, əmlak, tikili və avadanlıq obyektinin maya dəyərindən, həmin aktiv rəhbərlik tərəfindən nəzərdə tutulmuş qaydada fəaliyyət göstərə bilməsi üçün zəruri olan yerə və vəziyyətə gətirilərkən istehsal olunan maddələrin satışından əldə olunan daxilolmaların çıxılması qadağan edilir. Bunun əvəzinə, müəssisə bu cür maddələrin satışından daxilolmaları və bu maddələrin istehsal xərclərini mənfəət və zərərdə tanıyır.

Keçid müddəalara uyğun olaraq, Grup düzəlişləri müəssisənin onları ilk dəfə tətbiq etdiyi zaman (ilkin tətbiq tarixi) təqdim olunan ən erkən dövrün başlanğıcında və ya daha sonra istifadəyə verilmiş əmlak, tikili və avadanlıqlar üçün retrospektiv qaydada tətbiq etməlidir.

Təqdim olunan ən erkən dövrün başlanğıcında və ya daha sonra istifadəyə verilmiş əmlak, tikili və avadanlıqlarla yaradılmış bu cür maddələrin satışı mövcud olmadığından bu düzəlişlər Grupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsir göstərməmişdir.

Yüklü müqavilələr – Müqavilənin yerinə yetirilməsi xərcləri – 37 sayılı MUBS-a düzəlişlər

Yüklü müqavilə, müqavilə çərçivəsində öhdəliklərin ödənilməsi üzrə qaçılmaz xərclərin (yeni, müqavilənin mövcud olmasına görə Bankın yayına bilmədiyi xərclərin) həmin müqavilə üzrə əldə olunması gözlənilən iqtisadi səmərədən artıq olduğu müqavilədir.

Düzəlişlərə əsasən müqavilənin yüklü və ya zərərli olduğunu qiymətləndirərkən müəssisə malların və ya xidmətlərin təmin edilməsi üçün əlavə xərclərin və birbaşa müqavilə fəaliyyətlərinə aid xərclərin bölüşdürülməsi də daxil olmaqla birbaşa müqaviləyə aid xərcləri daxil etməlidir. Ümumi və inzibati xərclər birbaşa müqaviləyə aid deyil və müqavilə əsasında dəqiq şəkildə qarşı tərəfə aid edilmədiyi hallarda istisna edilir.

Bu düzəlişlər Grupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsir göstərməmişdir, çünki dövr ərzində Grupun yüklü müqavilələri olmamışdır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)

Uçot prinsiplərində dəyişikliklər (davamı)

Yeni və düzəliş edilmiş standartlar və şərhlər (davamı)

1 sayılı MHBS "Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının ilk dəfə tətbiqi" – Törəmə müəssisə ilk dəfə tətbiq edən şəxs qismində

Düzəlişə görə, konsolidasiya prosedurları və ana müəssisənin törəmə müəssisəni əldə etdiyi müəssisələrin birləşməsinin təsirləri üçün heç bir düzəliş edilmədikdə 1 sayılı MHBS-nin D16(a) bəndini tətbiq etməyi seçən törəmə müəssisə, məcmu məzənnə fərqlərini ana müəssisənin MHBS-yə keçdiyi tarixi nəzərə alaraq ana müəssisənin hesabat verdiyi məbləğlərdən istifadə etməklə ölçə bilər. Bu düzəliş, 1 sayılı MHBS-nin D16(a) bəndini tətbiq etməyi seçən asılı və ya birgə müəssisələrə də tətbiq olunur.

Qrup ilk dəfə tətbiq edən şəxs qismində çıxış etmədiyinə görə bu düzəliş Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsir göstərməmişdir.

9 sayılı MHBS: Maliyyə Alətləri - Maliyyə öhdəliklərinin uçotdan çıxarılması üçün "10 faiz" testində haqlar

Düzəliş müəssisənin yeni və ya dəyişdirilmiş maliyyə öhdəliyinin şərtlərinin ilkin maliyyə öhdəliyinin şərtlərindən əhəmiyyətli dərəcədə fərqli olub-olmamasını qiymətləndirərkən nəzərə aldığı haqları aydınlaşdırır. Bu haqlara yalnız borcalan və ya borcverən tərəfindən ödənilən və ya alınan haqlar, o cümlədən borcalanın və ya borcverənin digər tərəflərin adından ödədiyi və ya aldığı haqlar daxildir. 39 sayılı "Maliyyə Alətləri: Tanınma və Ölçmə" adlı MUBS üçün oxşar düzəliş təklif olunmur.

Keçid müddəalara uyğun olaraq, Bank bu düzəlişi, onu ilk dəfə tətbiq etdiyi (ilkin tətbiq tarixi) illik hesabat dövrünün əvvəlində və ya daha sonra dəyişdirilmiş və ya əvəz edilmiş maliyyə öhdəliklərinə tətbiq edir. Dövr ərzində Qrupun yenidən müzakirə edilmiş maliyyə alətlərində heç bir dəyişiklik olmadığına görə bu düzəlişlər Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsir göstərməmişdir.

41 sayılı MUBS "Kənd təsərrüfatı" – Ədalətli dəyərin ölçülməsində vergilər

Düzəliş 41 sayılı MUBS-un 22-ci bəndində nəzərdə tutulan müəssisələrin, 41 sayılı MUBS çərçivəsində aktivlərin ədalətli dəyərini ölçərkən vergi məqsədləri üçün pul vəsaitlərinin hərəkətini istisna etməsi tələbini aradan qaldırır.

Hesabat tarixinə Qrupun 41 sayılı MUBS-un əhatə dairəsinə daxil olan aktivləri olmadığından bu düzəlişlər onun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsir göstərməmişdir.

Konsolidasiya prinsipləri

Törəmə müəssisələr, yəni Qrupun nəzarət etmək imkanı olduğu bütün müəssisələr, konsolidasiya edilir. Nəzarət bu halda yaranır ki, Qrup investisiya obyektində iştirakı ilə bağlı zərərə məruz qalsın və ya gəlir əldə etmək hüququna malik olsun və investisiya obyektinə üzrə nəzarət hüququ vasitəsilə həmin gəlirlərə təsir etmək imkanına malik olsun. Xüsusilə, Qrup investisiya obyektinə yalnız və yalnız o halda nəzarət edir ki, Qrup:

- ▶ Investisiya obyektinə üzrə nəzarət hüququna malik olsun (yəni mövcud olan səsvermə hüquqları hazırda investisiya obyektinin müvafiq fəaliyyətini idarə etmək imkanını versin);
- ▶ Investisiya obyektində iştirakla bağlı risk və ya dəyişən gəlirlər əldə etmək hüququna malik olsun; və
- ▶ Gəlirlərə təsir göstərmək üçün investisiya obyektinə üzrə nəzarətdən istifadə etmək imkanına malik olsun.

Ümumiyyətlə, fərziyyəyə görə səsvermə hüquqlarının çoxluğu nəzarətin əldə edilməsi ilə nəticələnir. Bu fərziyyəni dəstəkləmək üçün və Qrup səsvermə hüquqlarının və ya investisiya obyektində analoji hüquqların çoxluğundan az paya sahib olanda Qrup investisiya obyektinə üzrə nəzarət hüququnun olub-olmadığını qiymətləndirərkən bütün müvafiq fakt və şəraitləri, o cümlədən aşağıdakıları nəzərdən keçirir:

- ▶ Investisiya obyektində digər səsvermə hüquqlarının sahibləri ilə müqavilə razılaşması (razılaşmaları);
- ▶ Digər müqavilə razılaşmalarından irəli gələn hüquqlar;
- ▶ Qrup səsvermə hüquqları və potensial səsvermə hüquqları.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)

Konsolidasiya prinsipləri (davamı)

Törəmə müəssisələr nəzarət Qrupa keçdiyi tarixdən konsolidasiya edilir və nəzarət başa çatdıqdan sonra konsolidasiya dayandırılır. Bütün qrupdaxili əməliyyatlar, balanslar və qrupun şirkətləri arasında əməliyyatlardan əldə edilən reallaşdırılmamış gəlirlər tamamilə silinir. Aparılmış əməliyyatlar köçürülən aktivin dəyərsizləşməsinə göstərmirsə, reallaşdırılmamış zərərlər də silinir. Lazım gəldikdə, Qrupun qəbul etdiyi siyasətə uyğunlaşmaq məqsədilə törəmə müəssisələrin uçot siyasətində dəyişiklik aparılır. Törəmə müəssisənin mülkiyyət payındakı dəyişiklik, nəzarət hüququ dəyişmədikdə, kapital əməliyyatı kimi uçota alınır. Zərərlər defisitli saldo ilə nəticələnsə də, qeyri-nəzarət iştirak payına aid edilir.

Qrup törəmə müəssisə üzrə nəzarəti itirdikdə, o, törəmə müəssisənin aktivləri (o cümlədən qudvili) və öhdəlikləri, qeyri-nəzarət paylarının balans dəyəri, kapitalda qeydə alınmış ümumi məzənnə fərqlərini uçotdan silir; əldə edilmiş kompensasiyanın ədalətli dəyərini, saxlanılan investisiyanın ədalətli dəyərini və mənfəət və ya zərərdə hər hansı əlavəni və ya defisiti tanıyır və əvvəl digər ümumi gəlirdə tanınmış komponentlərdə əsas şirkətin payını mənfəətə və ya zərərə yenidən təsnif edir.

Müəssisələrin birləşməsi

Müəssisələrin birləşməsi satın alma metodunu tətbiq etməklə uçota alınır. Satın alınanın dəyəri alış tarixində ədalətli dəyərle ölçülən köçürülmüş kompensasiyanın və satın alınan müəssisədə qeyri-nəzarət payının cəmi kimi ölçülür. Müəssisələrin birləşməsi üçün satın alan müəssisə satın alınan müəssisədə qeyri-nəzarət iştirak payını ya ədalətli dəyərle, yaxud da satın alınan müəssisənin müəyyən edilə bilən xalis aktivlərindəki payına proporsional olaraq qiymətləndirir. Çəkilməmiş satın alma məsrəfləri xərclərə silinir.

Qrup hər hansı müəssisəni satın aldıqda, münasib təsnifləşdirmə və təyin etmə məqsədilə maliyyə aktivlərini və öhdəliklərini müqavilə şərtləri, iqtisadi şərtlər, alış tarixində mövcud olan digər uyğun şərtlər əsasında qiymətləndirməlidir. Buna satın alınan müəssisə tərəfindən əlaqədar törəmə alətlərin əsas müqavilədə ayrılması da aid edilir.

Müəssisələr mərhələlərlə birləşdiriləndə əvvəllər mövcud olan iştirak payı alış tarixində ədalətli dəyərle yenidən ölçülür və nəticədə yaranan gəlir və ya zərər müvafiq olaraq mənfəət və ya zərərdə tanınır.

Alıcı müəssisə tərəfindən köçürülməli olan hər hansı şərti kompensasiya alış tarixində ədalətli dəyərle tanınır. Aktiv və ya öhdəlik hesab edilən şərti kompensasiya ədalətli dəyərindəki sonrakı dəyişikliklər 9 sayılı MHBS-yə uyğun olaraq mənfəət və ya zərərin tərkibində, yaxud da digər ümumi gəlirdə dəyişiklik kimi tanınır. Şərti kompensasiya kapital kimi təsnif edildikdə, yekun olaraq kapitalın tərkibində hesablaşma aparılana qədər yenidən ölçülür.

Qudvil ilk əvvəl köçürülmüş kompensasiyanın alınmış xalis müəyyən edilə bilən aktivlərdən və qəbul edilmiş öhdəliklərdən artıq qalığı olan maya dəyəri ilə qiymətləndirilir. Bu kompensasiya alınmış törəmə müəssisənin xalis aktivlərinin ədalətli dəyərindən azdırsa, fərq mənfəət və ya zərərdə tanınır.

İlkin tanınmadan sonra qudvil yığılmış dəyərsizləşmə zərərlərini çıxmaqla maya dəyəri ilə ölçülür. Dəyərsizləşmə testinin aparılması məqsədilə, müəssisələrin birləşməsi zamanı əldə edilmiş qudvil satın alma tarixindən etibarən Qrupun birləşmədən faydalanması gözlənilən hər bir pul vəsaitlərini yaradan vahidi arasında, həmin vahidlərə satın alınan müəssisənin digər aktiv və öhdəliklərinin aid edilib-edilməməsindən asılı olmayaraq bölüşdürülür. Qudvil pul vəsaitlərini yaradan vahidin bir hissəsini təşkil edirsə və həmin vahidin daxilində əməliyyatın müəyyən hissəsi xaric edilsə, xaric etmədən yaranan mənfəət və ya zərər müəyyən edilərkən xaric edilmiş əməliyyatla bağlı olan qudvil əməliyyatın balans dəyərində daxil edilir. Bu halda xaric edilən qudvil xaric edilmiş əməliyyatın dəyəri ilə pul vəsaitlərini yaradan vahidin yerdə qalan hissəsinin nisbətində əsasən ölçülür.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)

Ədalətli dəyərin ölçülməsi

Qrup MZƏD və DÜGƏD ilə maliyyə alətlərini hər balans hesabatı tarixində ədalətli dəyərle ölçür.

Ədalətli dəyər ölçmə tarixində bazar iştirakçıları arasında aparılan müntəzəm əməliyyatlar zamanı aktivin satılmasından alına bilən və ya öhdəliyin köçürülməsinə görə ödənilə bilən məbləğdir. Ədalətli dəyər ölçülərkən aktivin satılması və ya öhdəliyin köçürülməsi əməliyyatının aşağıdakı yerlərdən birində aparılması ehtimal edilir:

- ▶ Aktivin və ya öhdəliyin əsas bazarı; və ya
- ▶ Əsas bazar olmayanda, aktivin və ya öhdəliyin ən əlverişli bazarı.

Qrupun əsas və ya ən əlverişli bazara çıxışı olmalıdır. Aktivin və ya öhdəliyin ədalətli dəyəri bazar iştirakçıları aktivini və ya öhdəliyi qiymətləndirərkən istifadə etdiyi fərziyyələri istifadə etməklə ölçülməlidir və bu zaman ehtimal edilməlidir ki, bazar iştirakçıları öz hərəkətlərində ən yaxşı iqtisadi mənafeələrini güdülər. Qeyri-maliyyə aktivinin ədalətli dəyəri ölçülərkən bazar iştirakçısının aktivini maksimal və ən yaxşı şəkildə istifadə etməklə və ya həmin aktivini maksimal və ən yaxşı şəkildə istifadə edəcək digər bazar iştirakçısına satmaqla iqtisadi fayda əldə etmək qabiliyyəti nəzərə alınır.

Qrup mövcud şəraitdə münasib olan və ədalətli dəyəri ölçmək üçün kifayət qədər məlumatları olan, müvafiq bazar məlumatlarını maksimal istifadə edən və müşahidə edilməyən məlumatların istifadəsini minimuma endirən qiymətləndirmə üsullarını istifadə edir.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında ədalətli dəyəri ölçülən və ya təqdim edilən bütün aktivlər və öhdəliklər ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün ümumiyyətlə əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları əsasında ədalətli dəyər iyerarxiyasının daxilində aşağıda təsvir olunan kateqoriyalara bölünür:

- ▶ Səviyyə 1 – oxşar aktivlər və ya öhdəliklər üçün fəal bazarlarda bazar qiymətləri kvotasiya edilmiş (təshih edilməmiş) qiymətləri mövcud olanlar.
- ▶ Səviyyə 2 – ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları birbaşa və ya dolayısi ilə müşahidə edilən qiymətləndirmə üsulları.
- ▶ Səviyyə 3 – ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları müşahidə edilməyən qiymətləndirmə üsulları.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında dövrü şəkildə tanınan aktivlər və öhdəliklər üçün Qrup hər hesabat dövrünün sonunda kateqoriyalara bölməni yenidən qiymətləndirərək iyerarxiyanın daxilində Səviyyələr arasında köçürmələrin baş verib-vermədiyini müəyyən edir (ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün ümumiyyətlə əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları əsasında).

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri

İlkin tanıma

Tanıma tarixi

Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin bütün müntəzəm alışları və satışları alqı-satqı tarixində, yəni Qrup aktivini və ya öhdəliyi almaq öhdəliyini üzərinə götürdüyü tarixdə tanınır. Müntəzəm alış və ya satış əməliyyatları qanunvericiliklə və ya bazar razılaşmaları ilə ümumi şəkildə müəyyən edilmiş müddət ərzində aktivlərin və öhdəliklərin çatdırılmasını tələb edən maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin alınması və ya satılması deməkdir.

İlkin ölçmə

Maliyyə alətlərinin təsnifatı ilkin tanınmada onların müqavilə şərtlərindən və alətləri idarə etmək üçün biznes modelindən asılıdır. Maliyyə alətləri ilk öncə ədalətli dəyərle ölçülür və MZƏD ilə tanınan maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri istisna olmaqla, əməliyyat xərcləri həmin məbləğə əlavə edilir və ya bu məbləğdən çıxılır.

Maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin ölçmə kateqoriyaları

Qrup bütün maliyyə aktivlərini aktivlərin idarə edilməsi üçün biznes modeli və aktivlərin aşağıdakılardan biri ilə ölçülmüş müqavilə şərtləri əsasında təsnifləşdirir:

- ▶ Amortizasiya edilmiş dəyər;
- ▶ DÜGƏD;
- ▶ MZƏD.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri (davamı)

Qrup törəmə və ticarət portfelini MZƏD ilə təsnif edir və ölçür. Qrup maliyyə alətlərini bu halda MZƏD ilə təyin edə bilər ki, bunu etmək ölçmə və ya tanıma uyğunsuzluqlarını aradan götürmüş və ya əhəmiyyətli dərəcədə azaltmış olsun.

Kredit öhdəlikləri və maliyyə zamanətləri istisna olmaqla maliyyə öhdəlikləri ticarət məqsədləri üçün saxlanılanda, törəmə alətlər olanda və ya ədalətli dəyərin təyin edilməsi tətbiq ediləndə amortizasiya edilmiş dəyər və ya MZƏD ilə ölçülür.

Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər, müştərilərə kreditlər, amortizasiya edilmiş dəyərle investisiya qiymətli kağızları

Qrup kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğləri, müştərilərə verilmiş kreditləri və investisiya qiymətli kağızlarını yalnız aşağıdakı hər iki şərt yerinə yetiriləndə amortizasiya edilmiş dəyərle ölçür:

- ▶ Maliyyə aktivləri biznes modeli çərçivəsində müqavilə üzrə pul vəsaitlərini toplamaq məqsədilə saxlanılır;
- ▶ Maliyyə aktivləri üzrə müqavilə şərtləri müəyyən olunmuş tarixlərdə qalan əsas məbləğ üzrə yalnız əsas məbləğ və faiz ödənişlərindən (YƏMFÖ) ibarət pul vəsaitlərinin yaranmasına səbəb olur.

Bu şərtlər təfərrüatı ilə aşağıda açıqlanır.

Biznes modelin qiymətləndirilməsi

Biznes məqsədinə çatmaq üçün Qrup, maliyyə aktivləri qrupunun idarə edilməsini daha yaxşı əks etdirən səviyyədə biznes modelini müəyyən edir.

Qrupun biznes modeli hər bir alət üzrə deyil, ümumi portfeller səviyyəsində qiymətləndirilir və aşağıdakılar da daxil olmaqla müşahidə olunan amillərə əsaslanır:

- ▶ Biznes modelin və həmin biznes model çərçivəsində saxlanılan maliyyə aktivlərinin səmərəliliyi hansı yolla qiymətləndirilir və bu məlumatlar müəssisənin əsas idarə heyətinə necə çatdırılır;
- ▶ Biznes modelin (və həmin biznes model çərçivəsində saxlanılan maliyyə aktivlərinin) səmərəliliyinə təsir edən risklər, xüsusilə də bu risklərin idarə olunması üsulları;
- ▶ Biznesi idarə edən menecerlər necə mükafatlandırılır (məsələn, mükafatın idarə olunan aktivlərin ədalətli dəyərinə, yoxsa müqavilə üzrə alınmış pul vəsaitlərinin hərəkətinə əsaslanması);
- ▶ Satışların gözlənilən tezliyi, dəyəri və vaxtı da Qrupun qiymətləndirməsi üçün vacib amillərdir.

Biznes modelin qiymətləndirilməsi "ən pis" və ya "stress" kimi ssenariləri nəzərə almadan əqlabətən şəkildə baş verməsi gözlənilən ssenarilərə əsaslanır. İlk tanınmadan sonra pul vəsaitlərinin hərəkəti Qrupun ilkin gözləntilərindən fərqli şəkildə həyata keçirilirsə Qrup həmin biznes modelində saxlanılan qalan maliyyə aktivlərinin təsnifatını dəyişmir, lakin gələcəkdə yeni yaranan və ya yeni alınan maliyyə aktivlərini qiymətləndirərkən belə məlumatları nəzərə alır.

YƏMFÖ testi

Təsnifləşdirmə prosesinin ikinci addımı olaraq Qrup maliyyə aktivinin YƏMFÖ testinə uyğun olub-olmadığını müəyyən etmək üçün müqavilə şərtlərini qiymətləndirir.

Bu testin məqsədləri üçün "Əsas məbləğ" maliyyə aktivinin ilkin tanınma tarixindəki ədalətli dəyəridir və maliyyə aktivinin istifadə müddəti üzrə (məsələn, əsas məbləğ qaytarılanda və ya əlavə/əndirim amortizasiya ediləndə) dəyişə bilər.

Kredit müqaviləsi daxilində faizin ən əhəmiyyətli elementləri adətən pulun zaman dəyərinə görə kompensasiya və kredit riskidir. YƏMFÖ qiymətləndirməsini həyata keçirmək üçün Qrup mühakimələr yürüdüür və maliyyə aktivinin ifadə edildiyi valyuta və faiz dərəcəsinin müəyyən edildiyi müddət kimi müvafiq amilləri nəzərə alır.

Əksinə, əsas kredit müqaviləsi ilə əlaqəsi olmayan müqavilə pul vəsaitlərinin hərəkətində minimal səviyyədən daha iri olan risklərə və ya dəyişkənliyə səbəb olan müqavilə şərtləri yalnız əsas məbləğin və faizin ödənişi olan müqavilə pul vəsaitlərinin hərəkətini yaratmır. Belə hallarda maliyyə aktivləri MZƏD ilə ölçülməlidir.

DÜGƏD ilə borc alətləri

Qrup aşağıdakı şərtlərin hər ikisi yerinə yetirilərsə, borc alətlərini DÜGƏD ilə ölçür:

- ▶ Alət biznes modeli çərçivəsində həm müqavilə üzrə pul vəsaitlərini toplamaq, həm də maliyyə aktivini satmaq məqsədilə saxlanılır;
- ▶ Maliyyə aktivləri üzrə müqavilə şərtləri YƏMFÖ testinə uyğundur.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri (davamı)

DÜGƏD ilə borc alətləri sonradan ədalətli dəyərle ölçülür, tanınmış ədalətli dəyerdə dəyişikliklərə görə yaranan gəlir və zərərlər isə DÜG-də tanınır. Faiz gəlirləri və məzənnə fərqi gəlir və zərərlər mənfəət və ya zərərdə amortizasiya edilmiş dəyerdə ölçülmüş maliyyə aktivləri ilə eyni qaydada tanınır. Tanınması dayandırılarda əvvəllər DÜG-də tanınmış ümumi gəlir və ya zərərlər DÜG-dən mənfəət və ya zərəre yenidən təsnif edilirdi.

DÜGƏD ilə ölçülmüş borc qiymətli kağızları üzrə GKZ konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda həmin maliyyə aktivlərinin balans dəyərini azaltmır, bunlar ədalətli dəyerdə qalır. Əksinə, DÜG-də yığılmış dəyərsizləşmə məbləği kimi aktivlər amortizasiya edilmiş dəyerdə ölçülsəydi yarana biləcək ehtiyata bərabər məbləğ mənfəət və ya zərərdə müvafiq xərc yaradılmaqla tanınır. DÜG-də tanınmış yığılmış zərər aktivin tanınması dayandırılarda mənfəət və zərəre aid edilir.

DÜGƏD ilə kapital alətləri

İlkin tanınmada Qrup bəzi hallarda 32 sayılı "Maliyyə alətləri: Təqdimatı" adlı MUBS əsasında kapital tərifinə uyğun olan bəzi kapital investisiyalarını ticarət üçün saxlanılan alətlər kimi deyil, DÜGƏD ilə kapital alətləri kimi təsnif etmək üçün yekun seçim edir. Belə təsnifat alətlər üzrə fərdi şəkildə müəyyən edilir.

Bu kapital alətləri üzrə gəlir və zərərlər heç zaman mənfəət və ya zərəre yenidən təsnifləşdirilmir. Ödəmə hüququ müəyyən ediləndə, dividendlər mənfəət və ya zərərdə digər gəlir kimi tanınır, lakin Qrup alətin dəyərinin bir hissəsinin qaytarılması olan belə daxilolmalardan faydalanırsa, bu halda belə gəlirlər DÜG-də tanınır. DÜGƏD ilə kapital alətləri üzrə dəyərsizləşmənin qiymətləndirilməsi aparılır. Bu alətlər silinəndə, yığılmış yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı bölüşdürülməmiş mənfəətə köçürülür.

Maliyyə zəmanətləri, akkreditivlər və istifadə edilməmiş kredit üzrə təəhhüdlər

Qrup maliyyə zəmanətləri, akkreditivlər və kredit öhdəliklərini təqdim edir. Maliyyə zəmanətləri ilkin olaraq maliyyə hesabatlarında alınmış mükafata bərabər olan ədalətli dəyərle tanınır. İlkin tanınmadan sonra Qrupun hər bir zəmanət üzrə öhdəliyi konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda tanınmış məcmu amortizasiya çıxılmaqla ilkin olaraq tanınmış və GKZ ehtiyatı məbləğlərindən daha yuxarı olanı ilə ölçülür.

İstifadə edilməmiş kredit üzrə təəhhüdlər və akkreditivlər kimi öhdəliklər öhdəliyin müddəti ərzində Qrupun əvvəlcədən müəyyən edilmiş şərtlərlə müştəriyə kredit təqdim etməsini nəzərdə tutur. Maliyyə zəmanəti haqqında müqavilələrlə eyni qaydada bu müqavilələr GKZ tələblərinin əhatə dairəsinə daxildir.

Qrup bəzən bazar faiz dərəcələrindən aşağıda dərəcə ilə kredit öhdəlikləri verir. Belə öhdəliklər ilkin olaraq ədalətli dəyerdə tanınır və sonradan daha yüksək GKZ ehtiyatı məbləği və ya tanınmış gəlirin ümumi gəlir məbləğini çıxmaqla ilkin olaraq tanınmış məbləğlə tanınır.

İcra zəmanətləri

İcra zəmanətləri digər tərəf müqavilə öhdəliyini yerinə yetirməyəndə kompensasiyanın ödənilməsini nəzərdə tutan müqavilələrdir. İcra zəmanəti müqavilələri üzrə risk digər tərəflə müqavilə öhdəliklərinin yerinə yetirilməməsi təhlükəsindən ibarətdir. İcra zəmanətləri üçün ehtiyatın ölçülməsi 9 sayılı MHBS-yə uyğun olaraq gözlənilən kredit zərərlərinin ölçülməsinə oxşar şəkildə aparılır.

Maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin yenidən təsnif edilməsi

Qrup maliyyə aktivlərini idarə etmək üçün biznes modelini dəyişdiyi müstəsna hallar istisna olmaqla, Qrup maliyyə aktivlərini ilkin tanınmadan sonra yenidən təsnif etmir. Maliyyə öhdəlikləri heç zaman yenidən təsnif edilmir. Qrup 2022-ci və 2021-ci il tarixlərində heç bir maliyyə aktivini və ya maliyyə öhdəliyini yenidən təsnif etməmişdir.

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə kassada olan pul vəsaitləri, ARMB, GMB və TRMB-dən alınacaq məbləğlər (məcburi ehtiyatları çıxmaqla) və tələb əsasında və ya verildiyi tarixdən etibarən 3 ayadək müddət ərzində ödənilməli olan və müqavilə yüklüliyündən azad olan kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər daxildir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)

Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər

Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlərə yalnız ARMB, Gürcüstan Milli Bankı (GMB), Türkiyə Respublikasının Mərkəzi Bankı (TRMB) və kommersiya banklarından alınacaq məbləğlər daxildir. Qrup bank olmayan kredit təşkilatlarını müştərilər hesab edir və bank olmayan kredit təşkilatlarına kreditlər müştərilərə verilən kreditlərə daxil edilir.

Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər

Kredit təşkilatlarına ödəniləcək məbləğlərə kommersiya bankları, Gürcüstan Milli Bankı, Gürcüstanın Maliyyə Nazirliyi və dövlət fondları tərəfindən yerləşdirilən depozitlər və kreditlər daxildir.

Qrup Maliyyə Nazirliyini kredit təşkilatı hesab edir, çünki Maliyyə Nazirliyi likvidliyin dəstəklənməsi üçün Gürcüstan Milli Bankının yenidən maliyyələşdirmə vasitəsinə oxşar yenidən maliyyələşdirmə vasitəsinə və uzunmüddətli depozitləri təqdim edir.

"Repo" və əks "repo" razılaşmaları və qiymətli kağızların borc verilməsi

Qiymətli kağızların satılması və geri alınması razılaşmaları ("repo" razılaşmaları) təminatlı maliyyələşdirmə əməliyyatları kimi əks etdirilir. "Repo" razılaşmaları əsasında satılmış qiymətli kağızlar konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilir. Tərəf-müqabil müqavilə şərtlərindən və ya qəbul edilmiş təcrübədən irəli gələrək həmin qiymətli kağızların satılması və ya yenidən girov qoyulması hüququna malik olduqda, "repo" razılaşmaları əsasında girov qoyulan qiymətli kağızlar kimi yenidən təsnif edilir. Müvafiq öhdəlik kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər və digər borc öhdəliklərinin tərkibində təqdim olunur.

Geri satılma (əks "repo") razılaşmaları əsasında alınmış qiymətli kağızlar konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda, müqavilə şərtlərindən asılı olaraq, pul vəsaitləri və ya pul vəsaitlərinin ekvivalentləri və ya investisiya qiymətli kağızları kimi əks etdirilir. Satış qiyməti ilə geri alış qiyməti arasında fərq faiz hesab olunur və təsirli gəlirlilik metodundan istifadə etməklə "repo" razılaşmalarının müddəti ərzində hesablanır.

Tərəfdaşlara verilmiş qiymətli kağızlar konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilir. Borc götürülmüş qiymətli kağızlar konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmir, lakin qiymətli kağızlar üçüncü tərəflərə satılanda alış və satış konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda ticarət qiymətli kağızları üzrə zərərləri çıxmaqla gəlirlərin tərkibində əks etdirilir. Onların qaytarılması öhdəliyi ədalətli dəyərle ticarət öhdəlikləri kimi əks etdirilir.

Törəmə maliyyə alətləri

Adi fəaliyyətində Qrup müxtəlif törəmə maliyyə alətlərindən, o cümlədən xarici valyuta ilə forvard, svop və opsiyon alətlərindən istifadə edir. Belə maliyyə aktivləri ticarət məqsədləri üçün saxlanılır və ədalətli dəyərle əks etdirilir. Ədalətli dəyər bazar kotirovkaları və ya cari bazarı, müvafiq alətin müqavilə qiymətlərini və ya digər amilləri nəzərdə tutan qiymətləndirmə modelləri əsasında müəyyən edilir. Müsbət ədalətli dəyəri olan törəmə alətlər aktivlərin tərkibində, mənfə ədalətli dəyəri olanlar isə öhdəliklərin tərkibində əks etdirilir.

Bu alətlərdən yaranan gəlir və zərərlər konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərərlər haqqında hesabatda, alətin xüsusiyyətindən asılı olaraq, MZƏD ilə maliyyə alətlərindən və ya xarici valyuta ilə əməliyyatlar üzrə xalis gəlirlər/ (zərərlər) kimi əks etdirilir.

Asılı törəmə alət, birləşmiş alətin pul vəsaitləri hərəkətlərinin bir hissəsinin muxtar törəmə alətə oxşar şəkildə dəyişməsi ilə nəticələnən törəmə olmayan əsas aləti də özünə daxil edən hibrid müqavilənin tərkib hissəsidir. Asılı törəmə alət əks təqdirdə müqaviləyə əsasən tələb edilən pul vəsaitləri hərəkətlərinin bir hissəsi və ya hamısının təyin edilmiş faiz dərəcəsinə, maliyyə alətinin qiymətinə, əmtəə qiymətinə, xarici valyuta məzənnəsinə, qiymət və ya dərəcələr indeksinə, kredit reytinginə və ya kredit indeksinə və ya digər dəyişənə uyğun olaraq düzəliş edilməsinə səbəb olur, bir şərtlə ki, qeyri-maliyyə dəyişəni halında dəyişən müqavilə tərəfinə xas deyildir. Maliyyə alətinə əlavə edilmiş, lakin müqaviləyə əsasən həmin alətdən asılı olmadan köçürülə bilən və ya sövdələşmə üzrə fərqli qarşı tərəfə malik olan törəmə alət asılı törəmə alət deyil, fərdi maliyyə alətidir.

Öhdəliklər və qeyri-maliyyə əsas müqavilələrdən asılı olan törəmə alətlər ayrıca törəmə alətlər kimi uçota alınır və törəmə alət anlayışına uyğun gələndə (yuxarıda müəyyən edildiyi kimi), iqtisadi xüsusiyyətləri və riskləri əsas müqavilənin xüsusiyyət və riskləri ilə sıx əlaqəli olmayanda və əsas müqavilənin özü ticarət üçün saxlanılmayanda və ya MZƏD ilə təyin edilməyəndə ədalətli dəyərle tanınır. Əsas alətdən ayrılan asılı törəmə alətlər ticarət portfelində ədalətli dəyərle əks etdirilirdi, ədalətli dəyərde dəyişikliklər isə konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda tanınır.

Maliyyə aktivləri biznes model və YƏMFÖ qiymətləndirmələri əsasında təsnifləşdirilir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)

Borc öhdəlikləri

Buraxılmış maliyyə alətləri və ya onların komponentləri o halda öhdəlik kimi təsnif edilir ki, müqavilə razılaşmasının mahiyyəti Qrupun üzərinə aşağıdakı öhdəliklərdən birinin qoyulması ilə nəticələnsin: sahibə pul vəsaitləri və ya digər maliyyə aktivini çatdırmaq və ya öhdəliyi müəyyən məbləğdə pul vəsaitinin və ya digər maliyyə aktivinin müəyyən sayda xüsusi kapital alətlərinə mübadilə etməkdən fərqli olan yolla ödəmək. Belə alətlərə banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər, digər borc öhdəlikləri, buraxılmış borc qiymətli kağızları, subordinasiyalı borclar və müştərilər qarşısında öhdəliklər daxildir. İlkin tanımadan sonra borclar amortizasiya olunmuş dəyərlə, effektiv faiz metodundan istifadə etməklə ölçülür. Gəlir və zərərlər mənfəət və ya zərərdə borc öhdəlikləri silindikdə, eləcə də amortizasiyanın hesablanması prosesində əks etdirilir.

Qrup öz borcunu satın alırsa, həmin borc konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan çıxarılır və öhdəliyin balans dəyəri ilə ödənilmiş vəsait arasındakı fərq mənfəət və ya zərərdə tanınır.

İcarələr

i. Qrup icarəçi qismində

Qrup, qısamüddətli icarələr və azdəyərli aktivlərin icarəsi istisna olmaqla, bütün icarələr üçün vahid tanınma və ölçmə yanaşmasını tətbiq edir. Qrup icarə ödənişlərini etmək üçün icarə öhdəliklərini və əsas aktivləri istifadə etmək hüququnu təqdim edən istifadə hüququ olan aktivləri tanıyır.

İstifadə hüququ olan aktivlər

Qrup istifadə hüququ olan aktivləri icarənin başlanma tarixində (yəni əsas aktiv istifadə üçün mövcud olduğu tarixdə) tanıyır. İstifadə hüququ olan aktivlər yığılmış köhnəlmə və dəyərsizləşmə zərərlerini çıxmaqla və icarə öhdəliklərinin hər hansı yenidən ölçülməsi üzrə düzəliş etməklə maya dəyəri ilə ölçülür. İstifadə hüququ olan aktivlərin maya dəyərinə tanınmış icarə öhdəliklərinin məbləği, çəkilən ilkin birbaşa xərclər və icarə üzrə alınmış hər hansı güzəştlər çıxıldıqdan sonra icarə müddətinin başlanğıc tarixində və ya ondan əvvəl edilmiş hər hansı icarə ödənişləri daxildir. İcarə müddətinin sonunda mülkiyyət hüququnun Qrupa keçəcəyi haqqında kifayət qədər əminlik olmadığı təqdirdə, tanınmış istifadə hüququ olan aktivlər ehtimal edilən istifadə müddəti və icarə müddətindən daha qısa olanı üzrə düz xətt üsulu ilə amortizasiya edilir. İstifadə hüququ olan aktivlər üzrə dəyərsizləşmə hesablanır.

İcarə öhdəlikləri

İcarənin başlanma tarixində, Qrup icarə müddəti ərzində ediləcək icarə ödənişlərinin cari dəyəri ilə ölçülmüş icarə öhdəliklərini tanıyır. İcarə ödənişlərinə icarə güzəştləri üzrə alınacaq məbləğlər çıxılmaqla sabit ödənişlər (o cümlədən mahiyyətə sabit ödənişlər), indeks və ya dərəcələrdən asılı olan dəyişkən icarə ödənişləri və zamanətli son qalıq dəyəri üzrə icarəçi tərəfindən ödənilməsi gözlənilən məbləğlər daxildir. İcarə ödənişlərinə həmçinin Qrup tərəfindən gerçəkləşdirilməsi əsaslı şəkildə yəqin olduğu halda alış hüququnun gerçəkləşdirildiyi qiymət və icarə müddəti ərzində Qrup icarəni ləğv etmə hüququnu gerçəkləşdirsə, icarənin ləğv edilməsi ilə bağlı cərimə ödənişləri daxildir. İndeks və ya dərəcələrdən asılı olmayan dəyişkən icarə ödənişləri ödənişin həyata keçirilməsi ilə nəticələnən hal və ya şəraitin baş verdiyi dövrdə xərc kimi tanınır.

İcarə ödənişlərinin cari dəyərini hesablayarkən, icarə müqaviləsində nəzərdə tutulan faiz dərəcəsinin dərhal müəyyən edilməsi mümkün olmadığı təqdirdə Qrup icarənin başlanma tarixinə olan marjinal faiz dərəcəsini istifadə edir. Başlanma tarixindən sonra, icarə öhdəliklərinin məbləği faizin artımını əks etdirmək üçün artırılır və edilmiş icarə ödənişləri üçün azaldılır. Bundan əlavə, modifikasiya, icarə müddətində dəyişiklik, mahiyyətə sabit icarə ödənişlərində dəyişiklik və ya əsas aktivin alınması üzrə qiymətləndirmədə dəyişiklik baş verdikdə icarə öhdəliklərinin balans dəyəri yenidən ölçülür.

Qısamüddətli icarələr və azdəyərli aktivlərin icarələri

Qrup qısamüddətli icarənin tanınması üzrə istisnani qısamüddətli icarələrə tətbiq edir (yəni başlanğıc tarixində icarə müddəti 12 ayadək olan və alış opsiyonunu daxil etməyən icarələr). Qrup həmçinin azdəyərli aktivlərin tanınması üzrə istisnani azdəyərli hesab edilən (yəni 5,000 ABŞ dollarınadək) ofis avadanlığının icarəsinə tətbiq edir. Qısamüddətli icarələr üzrə icarə ödənişləri və azdəyərli aktivlərin icarələri icarə müddəti ərzində düz xətt üsulu ilə xərc kimi tanınır.

ii. Maliyyə – Qrup icarədar qismində

Qrup icarə üzrə alınacaq məbləğləri icarə müddətinin başlaması tarixindən etibarən icarəyə xalis investisiya bərabər dəyərlə tanıyır. Maliyyə gəliri qalıq xalis investisiya üzrə sabit dövrü gəlirlilik normasını əks etdirən sxemə əsaslanır. İlkin birbaşa xərclər icarə üzrə alınacaq məbləğlərin ilkin ölçülməsinə daxil edilir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)

Maliyyə alətlərinin qarşılıqlı əvəzləşdirilməsi

Qrup maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin tanınmış məbləğlərini qarşılıqlı əvəz etmək üçün qanuni hüquqa malik olduğu və ya hesablaşmanı əvəzləşdirmə əsasında həyata keçirmək, ya da eyni vaxtda aktivləri reallaşdırmaq və öhdəliyi yerinə yetirmək niyyəti olduğu halda, qarşılıqlı əvəzləşdirir və konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda xalis məbləğ kimi təqdim edir. Əvəzləşdirmə hüququ gələcək hadisədən asılı olmamalıdır və bütün aşağıdakı hallarda qanuni hüquqa malik olmalıdır:

- Biznesin adı gedişində;
- Öhdəliklər yerinə yetirilmədikdə; və
- Müəssisə və bütün qarşı-tərəflər iflasa uğradıqda və ya müflisləşdikdə.

Adətən, bu şərtlərə qarşılıqlı əvəzləşdirmə haqqında əsas razılaşmalarda rast gəlinmir və əlaqəli aktiv və öhdəliklər konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda ümumi şəkildə təqdim edilir.

Restrukturizasiya edilmiş kreditlər

İmkan dairəsində Qrup girova yiyələnmək əvəzinə kredit şərtlərini dəyişdirməyə çalışır. Buna müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş ödəniş müddətlərinin uzadılması və yeni kredit şərtlərinin razılaşdırılması daxildir.

Qrup maliyyə aktivinin, məsələn müştəriyə verilən kreditin müddəti və şərtləri onun yeni bir kreditə çevriləcəyi şəkildə dəyişdirildiyi halda maliyyə aktivinin tanınmasını dayandırır, fərq isə dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda tanınmanın dayandırılması ilə bağlı gəlir və ya zərər kimi tanınır. Yeni kredit AYKD-yə aid edilmədikdə yeni tanınmış kreditlər GKZ-nin ölçülməsi məqsədləri üçün Mərhələ 1 kimi təsnif edilir. Dəyərsizləşən kreditlərin restrukturizasiyası maliyyə alətinin tanınmasının dayandırılması ilə nəticələnir. Müştəriyə verilən kreditin tanınmasının dayandırılması baxımından qiymətləndirmə apararkən Qrup aşağıdakı amilləri nəzərə alır:

- Kredit valyutasında dəyişiklik;
- Qarşı-tərəfin dəyişməsi;
- Dəyişiklik nəticəsində alət artıq YƏMFÖ meyarına uyğun olmayanda.

Dəyişiklik əhəmiyyətli şəkildə fərqli olan pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə nəticələnirsə, dəyişiklik tanınmanın dayandırılmasına gətirib çıxarmır. İlk EFD (effektiv faiz dərəcəsi) ilə diskontlaşdırılan pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişiklik əsasında Qrup, dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda EFD istifadə etməklə hesablanmış faiz gəlirinin tərkibində təqdim edilmiş dəyişiklikdən irəli gələn gəlir və ya zərəri qeydə alır.

Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin uçotdan çıxarılması

Maliyyə aktivləri

Maliyyə aktivləri (və ya müvafiq hallarda maliyyə aktivinin bir hissəsi və ya analoji maliyyə aktivləri qrupunun bir hissəsi) aşağıdakı hallarda uçotdan çıxarılır:

- Aktivdən pul vəsaitlərini əldə etmək hüquqlarının müddəti başa çatmışdır;
- Qrup özünün aktivdən pul vəsaitlərini almaq hüquqlarını üçüncü tərəfə köçürmüş və ya üzərinə aktivdən pul vəsaitlərini "tranzit" razılaşması əsasında tam məbləğdə və çox yubanmadan ödəmək öhdəliyini götürmüşdür; və
- Qrup: (a) aktiv üzrə risk və səmərələrin böyük hissəsini köçürmüş və ya (b) aktiv üzrə risk və səmərələrin böyük hissəsini nə köçürmüş, nə də özündə saxlamış, lakin aktiv üzrə nəzarət hüququnu köçürmüşdür.

Qrup aktivdən pul vəsaitləri hərəkətini almaq hüququnu köçürmüş və aktiv üzrə risk və səmərələrin əksəriyyətini nə köçürməmiş, nə onları özündə saxlamamış, nə də aktiv üzrə nəzarət hüququnu köçürməmişdirsə, aktiv, Qrupun həmin aktivdə davam edən iştirakı müqabilində əks etdirilir. Köçürülmüş aktiv üzrə zamanət formasında aktivdə iştirakın davam etməsi aktivin ilkin balans dəyəri ilə Qrupdan tələb oluna biləcək maksimal ödəniş məbləğindən az olanı ilə ölçülür.

Aktivdə iştirak, köçürülmüş aktiv üzrə yazılı və/və ya satın alınmış opsiyon (o cümlədən nağd hesablaşma əsaslı opsiyon və ya analoji alət) formasında davam edirsə, Qrupun davam edən iştirakının həddi köçürülən aktivin Qrup tərəfindən geri alınacaq dəyərində bərabərdir. Lakin ədalətli dəyərle qiymətləndirilən aktiv üzrə yazılı "put" opsiyonu (o cümlədən nağd hesablaşma əsaslı opsiyon və ya analoji alət) istisna təşkil edir və bu halda Qrupun davam edən iştirakının həddi, köçürülən aktivin ədalətli dəyəri və opsiyonun icra qiymətindən az olanı ilə məhdudlaşır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)

Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin uçotdan çıxarılması (davamı)

Maliyyə aktivləri (davamı)

Silinmə

Maliyyə aktivləri yalnız Qrup bərpası dayandırdıqda tam və ya qismən silinir. Silinəcək məbləğ yığılmış kredit ehtiyatından böyükdürsə, fərq ilk öncə ehtiyata əlavə kimi tanınır, sonra isə ümumi balans dəyərində aid edilir. Sonrakı bərpalar kredit zərəri üzrə xərcin azaldılmasına gətirib çıxarır. Silinmə tanınmanın dayandırılmasının bir növüdür.

Maliyyə öhdəlikləri

Maliyyə öhdəliyi müvafiq öhdəlik icra edildikdə, ləğv edildikdə və ya vaxtı başa çatdıqda uçotdan çıxarılır.

Mövcud olan bir maliyyə öhdəliyi eyni kreditor qarşısında tam fərqli şərtlərlə digəri ilə əvəz edildikdə və ya mövcud öhdəliyin şərtlərinə əhəmiyyətli düzəlişlər edildikdə, belə əvəz etmə və ya düzəliş ilkin öhdəliyin tanınmasının dayandırılmasını və yeni öhdəliyin tanınmasını tələb edir və müvafiq balans dəyərlərindəki fərqlər mənfəət və ya zərərdə əks etdirilir.

Vergilər

Cari mənfəət vergisi xərci Azərbaycan Respublikasının və Qrupun ofis və filialları olan və törəmə müəssisələri yerləşən ölkələrin qanunları əsasında hesablanır.

Təxirə salınmış vergi aktivləri öhdəlik metodundan istifadə etməklə müvəqqəti fərqlər üzrə hesablanır. Təxirə salınmış mənfəət şirkətlərin birləşməsi olmayan əməliyyat zamanı qüdvilin və ya aktiv və ya öhdəliyin ilkin tanınmasından irəli gəlməyəndə və əməliyyat zamanı nə uçot mənfəətinə, nə də vergiyə cəlb edilən mənfəətə və ya zərərə təsir göstərmədiyi hallarda, təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivlərinin və öhdəliklərinin vergi bazası və onların maliyyə hesabatları məqsədləri üçün balans dəyərləri arasında bütün müvəqqəti fərqlər üzrə müəyyən edilir.

Təxirə salınmış vergi aktivləri yalnız bu dərəcədə müəyyən edilir ki, çıxılan müvəqqəti fərqlərin istifadə edilə bilməsi üçün vergiyə cəlb edilən mənfəətin mövcud olması ehtimalı olsun. Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri və öhdəlikləri, hesabat tarixinə qüvvədə olan və ya əsas etibarlı ilə qüvvədə olan vergi dərəcələri və vergi qanunları əsasında aktivlərin satıldığı və ya öhdəliklərin yerinə yetirildiyi müddətdə tətbiq edilən vergi dərəcələri ilə ölçülür.

Bundan əlavə, Azərbaycanda Qrupun fəaliyyəti ilə bağlı müxtəlif əməliyyat vergiləri tətbiq edilir. Bu vergilər ümumi və inzibati xərclərin tərkibinə daxil edilir.

Cari və təxirə salınmış vergi mənfəət və ya zərərdə tanınır, lakin cari və təxirə salınmış vergi digər ümumi gəlirdə və ya birbaşa kapitalda tanınan maddələrə aiddirsə, müvafiq olaraq, digər ümumi gəlirdə və ya birbaşa kapitalda tanınır. Cari və təxirə salınmış vergi müəssisələrin birləşməsinin ilkin uçotundan irəli gələndə, vergi nəticəsi müəssisələrin birləşməsinin uçotuna daxil edilir.

Əmlak və avadanlıqlar

Əmlak və avadanlıqlar, gündəlik xidmət xərcləri istisna olmaqla, yığılmış köhnəlməni və hər hansı tanınmış dəyərsizləşmə zərərinə çıxmaqla ilkin dəyəri ilə tanınır. Tanıma meyarına uyğun gələndə, əmlak və avadanlıqların bir hissəsinin əvəz etdirilməsi xərcləri yaranan zaman həmin dəyərə daxil edilir.

Əmlak və avadanlığın balans dəyəri dəyərsizləşmə baxımından balans dəyərinin qaytarılmayacağını göstərən hadisələr baş verəndə və ya şəraitlər dəyişəndə yenidən qiymətləndirilir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)

Əmlak və avadanlıqlar (davamı)

Aktiv istifadə edilmək üçün hazır və mövcud olduğu andan bu aktiv, o cümlədən tamamlanmamış tikinti üzrə köhnəlmə hesablanmağa başlayır. Köhnəlmə aktivlərin balans dəyərlərini aşağıda göstərilən proqnozlaşdırılan istifadə müddətləri üzrə bərabər hissələrə bölməklə hesablanır:

	<i>İllər</i>
Binalar	20-50
Mebel və avadanlıq	4-10
Kompüterlər və digər avadanlıq	3-10
Nəqliyyat vasitələri	4-5
Digər avadanlıq	3-15
İcarəyə alınmış aktivlərin əsaslı təmiri	2-7

Aktivlərin qalıq dəyərləri, istifadə müddətləri və metodlar yenidən baxılaraq, hər maliyyə ilinin sonunda lazım olduqca yeniləşdirilir.

Təmir və rekonstruksiya xərcləri çəkildikcə xərclərə aid edilir və kapitallaşdırılmalı olduğu hallar istisna olmaqla, ümumi və inzibati xərclərə daxil edilir.

İnvestisiya əmlakı

Saxlanılan investisiya əmlakı icarə gəlirinin əldə edilməsi və ya kapitalın artırılması üçün saxlanılan və Qrup tərəfindən fəaliyyətinin adi gedişində satılmaq üçün istifadə edilməyən və ya saxlanılmayan istifadə müddəti 50 ilədək olan torpaq və bina və ya binanın bir hissəsidir. Gələcəkdə investisiya əmlakı kimi istifadə edilmək üçün tikilmiş və ya inkişaf etdirilmiş və ya yenidən inkişaf etdirilmiş əmlak da investisiya əmlakı kimi təsnif edilir.

İnvestisiya əmlakı ilk olaraq əməliyyat xərclərini də nəzərə almaqla maya dəyəri ilə tanınır və sonradan yığılmış köhnəlmə və yığılmış amortizasiya zərərərini çıxmaqla maya dəyəri ilə uçota alınır. Məlumatların açıqlanması məqsədilə investisiya əmlakı hesabat dövrünün sonunda bazar vəziyyətini əks etdirən ədalətli dəyərle yenidən ölçülür. Qrupun investisiya əmlakının ədalətli dəyəri müxtəlif mənbələr, o cümlədən tanınmış və münasib peşəkar ixtisası olan, analoji yer və kateqoriyadan olan əmlakın qiymətləndirilməsində son vaxtlar təcrübə toplamış müstəqil qiymətləndiricilərin hesabatları əsasında müəyyən edilir.

Qazanılmış icarə gəliri konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda digər gəlirlərin tərkibində qeydə alınır.

Sonrakı xərclər yalnız onlarla bağlı gələcək iqtisadi faydaların Qrupa daxil olması ehtimal ediləndə və xərclər etibarlı şəkildə ölçülə biləndə kapitallaşdırılır. Bütün digər təmir və texniki xidmət xərcləri çəkildikcə xərclərə silinir. İnvestisiya əmlakından mülkiyyətçi istifadə edərsə, bu əmlak bina və avadanlıqlara yenidən təsnif edilir və onun yenidən təsnifləşdirmə tarixinə balans dəyəri sonradan amortizasiya ediləcək ehtimal edilən dəyərə çevrilir.

Mülkiyyətə alınmış girovlar

Mülkiyyətə alınmış girovlar Qrupun vaxtı keçmiş kreditlərin ödənilməsi zamanı əldə etdiyi qeyri-maliyyə aktivlərini əks etdirir. Bu aktivlər ilkin olaraq satın alındığı zaman ilkin dəyərle tanınır və Digər aktivlərə daxil edilir. Məhkəmə qərarı ilə alındıqdan sonra girov əqlabatən müddət ərzində satılmaq üçün ilkin dəyər və xalis satış dəyəri arasında daha aşağı olanı ilə saxlanılır. Qrup mütəmadi olaraq satışın mümkünlüyünü və qiyməti nəzərdən keçirir və ilkin dəyər xalis satış dəyərindən artıq olduğu hallarda balansa düzəlişlər edir.

Qeyri-maddi aktivlər

Qeyri-maddi aktivlər daxili yaradılmış rəqəmsal məhsullar, bank lisenziyası, digər lisenziyalar və kompüter proqramlarından ibarətdir.

Kapitalizasiya meyarı qarşılananda qeyri-maddi aktivlər yığılmış amortizasiyanı və dəyərsizləşmə ehtiyatını çıxmaqla ilkin tanınma zamanı ilkin dəyərle tanınır. Şirkətlərin birləşməsi çərçivəsində alınmış qeyri-maddi aktivlərin ilkin dəyəri tanınma tarixinə ədalətli dəyərə bərabərdir. Müəssisə daxilində yaradılan və hesabat tarixinə tamamlanmamış, lakin kapitallaşdırma meyarlarına cavab verən aktivlər "Tamamlanmamış qeyri-maddi aktivlər" kimi tanınır. Qrup, aktivin yaradılması prosesini tədqiqat və hazırlanma mərhələlərinə bölür, bundan sonra müəssisə daxilində yaradılan məhsulların ilkin dəyəri kapitallaşdırılır. Yalnız texniki mümkünlüyünün nümayiş etdirilməsi, rəhbərlik tərəfindən əvvəlcədən nəzərdə tutulmuş səmərəlilik və gələcək pul faydalarının təqdim edilməsi kimi müəyyən xüsusi meyarlara cavab verən müəssisə daxilində yaradılan aktivin hazırlanma xərcləri kapitallaşdırılır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)

Qeyri-maddi aktivlər (davamı)

İlkin tanımadan sonra qeyri-maddi aktivlər yığılmış amortizasiya və yığılmış dəyərsizləşmə zərərlerini çıxmaqla ilkin dəyərlə əks etdirilir.

Əldə edilmiş qeyri-maddi aktivlərin istifadə müddətləri qeyri-müəyyən kimi qiymətləndirilmişdir. Müəyyən istifadə müddəti olan əldə edilmiş qeyri-maddi aktivlər üzrə amortizasiya 10 ilədək olan faydalı iqtisadi istifadə müddətləri ərzində hesablanır. Rəqəmsal məhsullar üçün amortizasiya müddəti ilkin olaraq 5-10 il müddətində müəyyən edilir, hər ilin sonunda qalan müddətin növbəti yenidən qiymətləndirilməsi aparılır. Müəssisə daxilində yaradılan rəqəmsal məhsulların amortizasiyası, aktiv rəhbərliyin nəzərdə tutulduğu qaydada fəaliyyət göstərmək üçün tələb olunan şəraitdə istifadəyə verildikdə başlayır.

Qeyri-müəyyən istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlər üzrə amortizasiya hesablanmır və onlar ən azından hər maliyyə ilinin sonunda qeyri-maddi aktivin dəyərsizləşə biləcəyinin əlamətləri olanda dəyərsizləşmə baxımından qiymətləndirilir.

Ehtiyatlar

Qrup ehtiyatları keçmiş hadisənin nəticəsi olan cari (hüquqi və ya konstruktiv) öhdəliyə sahib olduqda, öhdəliyin yerinə yetirilməsi üçün iqtisadi səmərələri təcəssüm etdirən resursların xaric olmasının tələb olunacağını ehtimal etdikdə və öhdəliyin məbləğini etibarlı qiymətləndirə biləndə tanıyır.

Pensiya təminatı və işçilərə digər ödənişlər üzrə öhdəliklər

Qrupun işə götürənin cari ödəmələrinin işçilərə ümumi əmək haqqı ödənişlərinin müəyyən faizi kimi hesablanmasını nəzərdə tutan Azərbaycan Respublikasının dövlət pensiya təminatı sistemindən əlavə hər hansı əhəmiyyətli fərdi pensiya təminatı sistemində malik deyildir. Bu xərclər müvafiq əmək haqqının aid olduğu hesabat dövründə əks etdirilir. Bundan əlavə, Qrup əmək münasibətləri başa çatdıqdan sonra işçilərə əhəmiyyətli ödənişlər aparmalı deyildir.

Səhmdar kapitalı

Səhmdar kapitalı

Adi səhmlər və ixtiyarlı dividendlərlə geri alınmayan imtiyazlı səhmlər səhmdar kapitalı kimi təsnif edilir. Şirkətlərin birləşməsi istisna olmaqla, yeni səhmlərin buraxılması ilə birbaşa bağlı olaraq üçüncü tərəflərə ödənişlərə çəkilən xərclər kapitalın tərkibində həmin emissiya nəticəsində əldə edilmiş məbləğin azalması kimi əks etdirilir. Əldə edilmiş vəsaitlərin ədalətli dəyərinin buraxılmış səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləği əlavə kapital kimi əks etdirilir.

Dividendlər

Dividendlər, yalnız hesabat tarixindən gec olmayaraq elan edildiyi halda, öhdəlik kimi əks etdirilir və hesabat tarixinə kapitalın məbləğindən çıxılır. Dividendlər haqqında məlumat hesabat tarixindən əvvəl və eləcə də hesabat tarixindən sonra, lakin konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları təsdiq edildikdən əvvəl təklif və ya elan edildikdə açıqlanır.

Şərti aktivlər və öhdəliklər

Şərti öhdəliklər konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmir, lakin onların ödənilməsi üçün ehtiyatların xərclənməsi ehtimalı az olduğu hallar istisna olmaqla, maliyyə hesabatlarında açıqlanır. Şərti aktivlər konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmir, lakin onlarla bağlı iqtisadi faydaların daxil olması ehtimal edildikdə maliyyə hesabatlarında açıqlanır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)

Gəlir və xərclərin tanınması

Gəlir Qrup tərəfindən iqtisadi səmərənin əldə edilməsi ehtimal ediləndə və xərclər etibarlı şəkildə ölçülə biləndə tanınır. Gəlirin və ya xərcin tanınması üçün aşağıdakı xüsusi tanıma meyarları da qarşılanmalıdır.

Faiz və analoji gəlir və xərclər

Qrup amortizasiya hesablanmış dəyərlə və ya MZƏD ilə ölçülmüş borc maliyyə aktivləri üzrə faiz gəlirlərini effektiv faiz dərəcəsinə maliyyə aktivinin (kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri istisna olmaqla) ümumi balans dəyərində tətbiq etməklə hesablamalıdır. Effektiv faiz dərəcəsi qiymətləndirilən gələcək pul vəsaitləri ödənişlərini və ya daxilolmalarını maliyyə alətinin ehtimal edilən istifadə müddəti və ya daha qısa müddət ərzində maliyyə aktivinin və ya öhdəliyinin xalis balans dəyərində diskontlaşdırır. Hesablama zamanı maliyyə aləti üzrə bütün müqavilə şərtləri (məsələn, əvvəlcədən ödəmə imkanı), eləcə də alətlə bilavasitə bağlı olan və effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsi olan bütün haqlar və əlavə xərclər nəzərə alınır, lakin gələcək kredit zərərləri nəzərə alınmır. Qrup maliyyə aktivləri və ya öhdəlikləri üzrə ödəniş və daxilolmalara dair qiymətləndirmələrinə yenidən baxdıqda, həmin aktiv və öhdəliklərin balans dəyərində düzəlişlər edir. Düzəliş edilmiş balans dəyəri ilkin effektiv faiz dərəcəsi əsasında hesablanır və balans dəyərində dəyişiklik faiz gəliri və ya xərci kimi tanınır.

Maliyyə aktivləri kredit üzrə dəyərsizləşmiş olanda Qrup faiz gəlirlərini effektiv faiz dərəcəsinə maliyyə aktivinin xalis amortizasiya edilən dəyərində tətbiq etməklə hesablayır. Maliyyə aktivləri bərpa olunsun və artıq kredit üzrə dəyərsizləşmiş olmasa, Qrup faiz gəlirlərinin ümumi əsasla hesablanmasına qayıdacaq.

Alınmış və ya yaradılmış kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri (AYKD) üçün Qrup faiz gəlirini düzəldilmiş EFD hesablamayla və bu dərəcəni aktivin amortizasiya edilən dəyərində tətbiq etməklə hesablayır. Düzəldilmiş EFD ilkin tanınmada qiymətləndirilmiş gələcək pul vəsaitlərinin hərəkəti (o cümlədən kredit zərərlərini) AYKD aktivlərinin amortizasiya edilən dəyərində diskontlaşdırılan faiz dərəcəsidir.

MZƏD ilə bütün maliyyə aktivləri üzrə faiz gəlirləri müqavilədə nəzərdə tutulan faiz dərəcələrini istifadə etməklə konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda "Digər faiz gəlirləri"ndə tanınır.

Haqq və komissiya gəliri

Qrup haqq və komissiya gəlirini müştərilərə göstərdiyi müxtəlif xidmətlərdən əldə edir. Komissiya gəliri aşağıdakı iki kateqoriyalara bölünür:

Müəyyən müddət ərzində xidmətlərin göstərilməsindən əldə edilən haqlar

Müəyyən müddət ərzində xidmətlərin göstərilməsindən əldə edilmiş haqlar həmin müddət üzrə də hesablanır. Bu haqlara zəmanətlər və akkreditivlər üzrə komissiya gəliri daxildir. İstifadə edilməsi ehtimal edilən kreditlər üzrə kredit öhdəliyi haqları və kreditlərlə bağlı digər haqlar təxirə salınır (artan xərclərlə birlikdə) və kredit üzrə effektiv faiz dərəcəsinə düzəliş kimi tanınır.

Əməliyyat xidmətlərindən əldə edilən komissiya gəliri

Üçüncü tərəf əməliyyatı üzrə danışığın aparılması və ya danışıklarda iştirak – məsələn, Qrupun icra öhdəliyi səhmlərin və ya digər qiymətli kağızların satın alınması razılaşması olanda – müvafiq əməliyyat başa çatanda tanınır. Müəyyən icra öhdəliyi ilə bağlı olan haqlar və ya haqq komponentləri müvafiq meyar yerinə yetiriləndən sonra tanınır. Müqavilə dəyişən ödənişi nəzərdə tutanda haqq və komissiya gəliri yalnız dəyişən ödəniş ilə bağlı qeyri-müəyyənlik sonradan aradan götürüləndə ümumi gəlirlərin məbləğində əhəmiyyətli qaytarmanın baş verməyəcəyi ehtimal ediləndə tanınmalıdır. Gəlirlər Qrupun ödənişi almaq hüququ yarananda tanınır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)

Gəlir və xərclərin tanınması (davamı)

Müştəri loyallığı proqramları

Qrup bir neçə müştəri loyallığı proqramlarını təklif edir. Bu cür proqramların uçot qaydası müəyyən edilmiş müştərinin kim olduğu və Qrupun müqavilə əsasında agent və ya əsas tərəf qismində hərəkət etməsindən asılı olaraq dəyişir.

"Miles & Smiles Frequent Flyer" proqramının şərtləri və bir sıra imtiyazlarını təqdim edən yeni məhsul olan bank kartlarının satışı məqsədilə Qrup, müştəriləri üçün loyallıq proqramını yaratmışdır. Proqrama əsasən, Qrup müəyyən edilmiş sayda mil üzərində nəzarəti əldə edən əsas tərəf olaraq yalnız ehtiyatların dəyərsizləşməsi riskini daşıyır, eləcə də millərin mübadilə dərəcəsini müəyyən edir. Beləliklə, Qrupun vədinin mahiyyəti daha əvvəl aviaşirkətlərdən alınmış müəyyən millərin müştəriyə təqdim edilməsindən ibarət olan icra öhdəliyidir.

Qrup aktiv milləri hər bir hesabat dövründə xidmətlər göstərildikcə istifadə ediləcək materiallar şəklində ehtiyatlar kimi qiymətləndirir və daha aşağı maya dəyəri və xalis realizasiya dəyəri ilə tanıyır.

Bir qayda olaraq, Qrup müştərilər tərəfindən istifadəsi gözlənilən toplanmış millər üçün öhdəliyi tanıyır. Xalların müddəti bitdikdən sonra həmin öhdəlik mənfəət və zərərə geri qaytarılır. Beləliklə, loyallıq proqramından istifadə etməklə xidmətin göstərilməsindən əldə edilən gəlirlər loyallıq üzrə xalların (yeni millərin) istifadə edilməsi üçün öhdəliyə aid edilir və həmin xalların müştərilərin fərdi hava yolu hesablarında toplanmasına, yeni millər üzrə nəzarətin ötürülməsinə qədər təxirə salınır.

Dividend gəliri

Gəlirlər, Qrup ödənişi almaq hüququnu əldə edəndə tanınır.

Xarici valyutanın çevrilməsi

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları Bankın funksional və təqdimat valyutası olan AZN ilə təqdim edilir. Xarici valyutalarla aparılan əməliyyatlar ilk öncə əməliyyat tarixində qüvvədə olan valyuta məzənnəsi ilə funksional valyutaya çevrilir. Xarici valyuta ilə olan monetar aktivlər və öhdəliklər hesabat tarixinə məzənnədən istifadə etməklə funksional valyutaya çevrilir. Xarici valyutalarla olan əməliyyatların çevrilməsindən yaranan bütün fərqlər cari ilin mənfəətində "Xarici valyutadan xalis xalis gəlirlər/(zərər)lər – Məzənnə fərqi" maddəsi üzrə tanınır. Xarici valyuta ilə olan və ilkin dəyəri ilə qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr əməliyyat tarixinə mövcud olan məzənnəyə görə çevrilir. Xarici valyuta ilə olan və ədalətli dəyərle qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr ədalətli dəyərin təyin edildiyi tarixdə mövcud olan məzənnəyə görə çevrilir. Xarici valyuta ilə əməliyyatın müqavilə məzənnəsi ilə ARMB-nin həmin əməliyyat tarixinə rəsmi məzənnəsi arasında fərqlər xarici valyuta ilə əməliyyatlar üzrə xərcləri çıxmaqla gəlirlərə daxil edilir.

Qrup bu maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün 31 dekabr 2022-ci və 2021-ci il tarixlərinə olan aşağıdakı rəsmi xarici valyuta məzənnələrindən istifadə etmişdir:

	2022	2021
1 ABŞ dolları	AZN 1.7000	AZN 1.7000
1 Avro	AZN 1.8114	AZN 1.9265
1 Gürcüstan laris	AZN 0.6298	AZN 0.5489
1 Türk lirəsi	AZN 0.0909	AZN 0.1329

Qəbul edilmiş, lakin hələ qüvvəyə minməmiş standartlar

Qrupun maliyyə hesabatları buraxıldığı tarixə qədər buraxılmış, lakin qüvvəyə minməmiş yeni və düzəliş edilmiş standartlar və şərhlər aşağıda təqdim olunur. Qrup bu yeni və düzəliş edilmiş standartların və şərhlərin müvafiq olduğu hallarda, onlar qüvvəyə mindikdə qəbul etmək niyyətindədir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)

Qəbul edilmiş, lakin hələ qüvvəyə minməmiş standartlar (davamı)

17 sayılı MHBS "Sığorta müqavilələri"

2017-ci ilin may ayında MUBSK tanınma və ölçmə, təqdimat və açıqlanma kimi məsələləri əhatə edən sığorta müqavilələri üzrə ətraflı yeni mühasibat uçotu standartı olan 17 sayılı *"Sığorta müqavilələri"* adlı MHBS-ni (17 sayılı MHBS) hazırladı. Qüvvəyə mindikdən sonra 17 sayılı MHBS 2005-ci ildə buraxılmış 4 sayılı *"Sığorta müqavilələri"* adlı MHBS-ni (4 sayılı MHBS) əvəz edəcək. 17 sayılı MHBS bütün növ sığorta müqavilələrinə (yeni, həyat, qeyri-həyat, birbaşa və təkrar sığorta), onları verən müəssisələrin növündən asılı olmayaraq, eləcə də ixtiyari iştirak xüsusiyyətləri olan müəyyən zamanətlərə və maliyyə alətlərinə tətbiq edilir. Əhatə dairəsi ilə bağlı bir neçə istisna tətbiq ediləcək.

17 sayılı MHBS-nin ümumi məqsədi sığortaçıları üçün daha faydalı və uyğun olan sığorta müqavilələrinin uçotu modelini təqdim etməkdir. Əsas etibarlı ilə əvvəlki yerli uçot prinsiplərinə əsaslanan 4 sayılı MHBS-dən fərqli olaraq, 17 sayılı MHBS sığorta müqavilələri üçün uçotun bütün müvafiq tərəflərini əhatə edən kompleks uçot modelini təqdim edir. 17 sayılı MHBS-nin əsasını ümumi model təşkil edir və aşağıdakılarla tamamlanır:

- ▶ birbaşa iştirak şərtləri olan müqavilələr üçün xüsusi adaptasiya (dəyişkən haqq yanaşması);
- ▶ sadələşdirilmiş yanaşma (mükafatın bölüşdürülməsi yanaşması) – əsas etibarlı ilə qısamüddətli müqavilələrə aiddir.

17 sayılı MHBS 1 yanvar 2023-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan hesabat dövrləri üçün qüvvədədir, müqayisəli rəqəmlər tələb olunur. Müəssisə, 17 sayılı MHBS-ni ilk dəfə tətbiq etdiyi tarixdə və ya bu tarixdən əvvəl 9 sayılı MHBS-ni və 15 sayılı MHBS-ni tətbiq etdiyi təqdirdə, erkən tətbiqə icazə verilir.

Qrup hazırda 17 sayılı MHBS-nin qəbul edilməsinin konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsirini qiymətləndirir.

1 sayılı MUBS-a düzəlişlər "Öhdəliklərin cari və uzunmüddətli kimi təsnifləşdirilməsi"

2020-ci ilin yanvar ayında öhdəliklərin cari və uzunmüddətli kimi təsnifləşdirilməsi üzrə tələbləri müəyyən etmək üçün BMUSK 1 sayılı MUBS-un 69-76 bəndlərinə düzəlişlər dərc etmişdir. Düzəlişlər aşağıdakı məsələlərə aydınlıq gətirir:

- ▶ Hesablaşmanı təxirə salmaq hüququ nəyi nəzərdə tutur;
- ▶ Təxirə salmaq hüququ hesabat dövrünün sonunda mövcud olmalıdır;
- ▶ Təsnifləşdirmə müəssisənin təxirə salmaq hüququndan istifadə etmə ehtimalından təsirlənmir;
- ▶ Yalnız çevrilən öhdəlikdəki əlaqədar törəmə aləti özü-özlüyündə kapital aləti olarsa, öhdəliyin şərtləri təsnifləşdirməyə təsir göstərməyəcək.

Bu düzəlişlər 1 yanvar 2023-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün qüvvəyə minir və retrospektiv qaydada tətbiq edilməlidir. Hal-hazırda Qrup düzəlişlərin cari təcrübəyə göstərəcəyi təsirləri və mövcud kredit müqavilələrinin yenidən razılaşdırılması ehtiyacının olub-olmamasını qiymətləndirir.

"Konseptual əsaslara istinad" – 3 sayılı MHBS-yə düzəlişlər

2020-ci ilin may ayında BMUSK, *"Müəssisələrin Birləşməsi"* adlı 3 sayılı MHBS-yə *"Konseptual Əsaslara İstinad"* adlı düzəliş qəbul etmişdir. Düzəlişlər 1989-cu ildə buraxılmış *"Maliyyə Hesabatlarının Hazırlanması və Təqdim olunması Prinsipləri"*-nə istinadlı, tələbləri əhəmiyyətli dərəcədə dəyişdirmədən, 2018-ci ilin mart ayında buraxılmış *"Maliyyə Hesabatlarının Konseptual Əsasları"*-na istinadla əvəz etmək məqsədini daşıyır.

Bundan əlavə, Şura, 37 sayılı MHBS və ya 21 sayılı BMHŞK *"Tutumlar"* əhatə dairəsində olan öhdəliklər və potensial öhdəliklər üçün (bunlar ayrı-ayrılıqda yerinə yetirilərsə) yaranan potensial 'gün 2' gəlir və ya zərərləri ilə bağlı problemdən qaçınmaq üçün 3 sayılı MHBS-nin tanıma prinsipinə istisna əlavə etdi.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Uçot prinsiplərinin icmalı (davamı)

Qəbul edilmiş, lakin hələ qüvvəyə minməmiş standartlar (davamı)

"Uçot qiymətləndirmələrinin tərfi" – 8 sayılı MUBS-a düzəlişlər

2021-ci ilin fevral ayında BMUSK 8 sayılı MUBS-a düzəlişlər etmişdir. Həmin düzəlişlərdə "uçot qiymətləndirmələrinin" tərfi təqdim edilir. Düzelisələrdə uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliklər, mühasibat uçotu prinsiplərində dəyişikliklər və səhvlərin düzəldilməsi arasında fərqlər təqdim edilir. Bundan əlavə, müəssisələrin uçot qiymətləndirmələri etmək üçün ölçmə üsulları və giriş məlumatlarından necə istifadə etdikləri izah edilir.

Düzəlişlər 1 yanvar 2023-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün qüvvəyə minir və həmi dövrdə və ya həmin dövrün başlamasından sonra uçot prinsipləri və fərziyyələrində yaranan dəyişikliklərə tətbiq edilir. Bu faktı açıqlamaqla, erkən tətbiqə icazə verilir.

Düzəlişlərin Qrupa əhəmiyyətli təsir göstərməsi gözlənilmir.

"Mühasibat uçotu prinsiplərinin açıqlanması" – 1 sayılı MUBS və MHBS üzrə Praktiki tövsiyələr 2-yə düzəlişlər

2021-ci ilin fevral ayında BMUSK 1 sayılı MUBS və MHBS üzrə Praktiki tövsiyələr 2 "Əhəmiyyətliyi dair mülahizələrin formalaşdırılması"na düzəlişlər etmişdir. Həmin tövsiyələrdə əhəmiyyətlik mülahizələrinin mühasibat uçotu prinsiplərinə tətbiq edilməsində müəssisələrə kömək etmək üçün qaydalar və nümunələr təqdim edilir. Düzelisələrin məqsədi müəssisələr qarşısında qoyulmuş "vacib" mühasibat uçotu prinsiplərinin açıqlanmasına dair tələbin "əhəmiyyətli" mühasibat uçotu prinsiplərinin açıqlanması üzrə tələblə əvəz edilməsi və mühasibat uçotu prinsiplərinin açıqlanması ilə bağlı qərarlar verərkən müəssisələrin əhəmiyyətlik anlayışını necə tətbiq etdiklərinə dair təlimatın əlavə edilməsi vasitəsilə daha səmərəli mühasibat uçotu prinsipləri üzrə açıqlamaların edilməsində müəssisələrə kömək etməkdir.

1 sayılı MUBS-a düzəliş 1 yanvar 2023-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün qüvvəyə minir. Erkən tətbiqə icazə verilir. Praktiki tövsiyələr 2-yə edilən düzəlişlər əhəmiyyətlik anlayışının tərifinin tətbiqi ilə bağlı məcburi olmayan təlimatları təmin etdiyi üçün, bu düzəlişlər üçün qüvvəyə minmə tarixi tələb olunmur.

4. Mühüm uçot mühakimələri və qiymətləndirmələri

Mühakimələr

Qrupun mühasibat uçotu prinsiplərinin tətbiqi prosesində rəhbərlik qiymətləndirmələri əhatə edən mühakimələr istisna olmaqla, konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında tanınmış məbləğlərə ən çox təsir göstərən aşağıdakı mühakimələr etmişdir.

Yenilənmə opsiyonu ilə müqavilələrin icarə müddətinin müəyyən edilməsində əhəmiyyətli mühakimə

Qrup icarə müddətini icarənin uzadılması hüququnun istifadə ediləcəyi əsaslı şəkildə müəyyən olduqda icarənin uzadılması opsiyonu ilə əhatə olunmuş müddətlər və həmin hüququn istifadə edilməyəcəyi əsaslı şəkildə müəyyən olduqda icarənin ləğv edilməsi opsiyonu ilə əhatə olunmuş müddətlərlə birlikdə ləğv edilməyən icarə müddəti kimi müəyyən edir.

Qrup bəzi icarə müqavilələri əsasında aktivləri əlavə üç ildən beş ilədək müddətə icarəyə götürmək hüququna malikdir. Yenilənmə opsiyonunun istifadə edilməsinin əsaslı şəkildə müəyyən olub-olmamasını qiymətləndirərkən Qrup mühakimə tətbiq edir, yəni yenilənmə opsiyonunun istifadə edilməsi üçün iqtisadi stimulyaradan bütün müvafiq amilləri nəzərdən keçirir. Qrupun nəzarətində olan və onun yenilənmə opsiyonundan (məs. biznes strategiyasında dəyişiklik) istifadə etmək (və ya etməmək) qabiliyyətinə təsir göstərən mühüm hadisə və ya şərtlərdə əhəmiyyətli dəyişiklik baş verərsə, Qrup başlanma tarixindən sonra icarə müddətini yenidən qiymətləndirir.

Qiymətləndirmə qeyri-müəyyənliyi

Qrupun rəhbərliyi tərəfindən uçot qaydalarının tətbiq edilməsi zamanı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında əks etdirilmiş məbləğləri müəyyən etmək üçün mühakimələr çıxarılmış və qiymətləndirmələr işlədilmişdir. İstifadə edilmiş mühüm mühakimə və qiymətləndirmələr aşağıda göstərilir:

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

4. Mühüm uçot mühakimələri və qiymətləndirmələri (davamı)

Qiymətləndirmə qeyri-müəyyənliyi (davamı)

Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri

Konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmiş maliyyə aktivlərinin və maliyyə öhdəliklərinin ədalətli dəyərləri fəal bazardan əldə edilə bilməyəndə, onlar riyazi modellərin işlədilməsini nəzərdə tutan müxtəlif qiymətləndirmə mexanizmlərindən istifadə etməklə müəyyən edilir. Bu modellər üçün ilkin verilənlər mümkün olanda müşahidə edilə bilən bazardan götürülür, mümkün olmayanda isə ədalətli dəyərlərin müəyyən edilməsi üçün müəyyən dərəcədə mühakimələrin istifadə edilməsi tələb olunur. Əlavə təfəsilatlar Qeyd 29-da təqdim olunur.

Maliyyə aktivlərinin bütün kateqoriyaları üzrə dəyərsizləşmə zərərlərinin ölçülməsi mühakimələrin işlədilməsini tələb edir, xüsusilə dəyərsizləşmə zərərləri müəyyən edilərkən gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinin məbləği və vaxtı və girov dəyərləri, eləcə də kredit riskində əhəmiyyətli artım qiymətləndirilməlidir. Bu qiymətləndirmələr bir neçə amildən irəli gəlir ki, bunların dəyişməsi müxtəlif səviyyəli ehtiyatlarla nəticələnə bilər. Qrup tərəfindən GKZ-nin hesablamaları müxtəlif giriş məlumatlarının seçimi və onların qarşılıqlı əlaqəsi ilə bağlı bir sıra müvafiq fərziyyələri əhatə edən kompleks modellərin nəticəsidir. Uçot mühakimələri və qiymətləndirmələri hesab olunan GKZ modellərinin elementləri bunlardır:

- ▶ Qrupun hər bir kateqoriya üçün Defolt Ehtimalı ("DE") əmsalını təyin edən daxili kredit təsnifatı modeli;
- ▶ Kredit riskində əhəmiyyətli artımın olub-olmadığını və müvafiq olaraq maliyyə aktivləri üçün AMəGKZ əsasında ehtiyatların ölçülməli olub-olmadığını qiymətləndirmək, eləcə də keyfiyyətin qiymətləndirilməsi üçün Qrupun meyarı;
- ▶ GKZ-ləri ümumi əsasla qiymətləndirilən maliyyə aktivlərinin seqmentlərə bölünməsi;
- ▶ GKZ modellərinin, o cümlədən müxtəlif düsturların və giriş məlumatları seçiminin işlənilib hazırlanması;
- ▶ Makroiqtisadi ssenarilər ilə iqtisadi giriş məlumatları arasındakı əlaqənin və DE (defolt ehtimalı), DHRH (defolt halında risklərin həcmi) və DHZ (defolt halında zərər) əmsallarına təsirin müəyyənləşdirilməsi;
- ▶ GKZ modelləri üçün iqtisadi giriş məlumatlarını əldə etmək üçün perspektiv makroiqtisadi ssenarilərin seçilməsi və onların həyata keçirilə bilməsinin qiymətləndirilməsi.

Daha ətraflı məlumat 8-ci və 28-ci Qeydlərdə təqdim edilir.

Rusiyanın investisiya qiymətli kağızları üzrə dəyərsizləşmə zərərləri və ədalətli dəyərin qiymətləndirilməsi

24 fevral 2022-ci il tarixində başlayan Rusiya-Ukrayna münaqişəsi Rusiya hökumətinə və şirkətlərinə qarşı bir sıra sanksiyaların tətbiq edilməsinə səbəb olmuş və onların xarici kreditörlər qarşısında öhdəlikləri yerinə yetirmək imkanlarını məhdudlaşdırmışdır. Buna görə Qrup DÜGƏD ilə saxlanılan Rusiyanın investisiya qiymətli kağızları üzrə dəyərsizləşmə zərərləri və ədalətli dəyərin qiymətləndirilməsində istifadə edilən mühakimələri təkrar qiymətləndirməli olmuşdur. Qrup GKZ-nin və ədalətli dəyərin qiymətləndirilməsində istifadə olunan əsas fərziyyələrin müəyyən edilməsində mühakimə istifadə etmişdir. 31 dekabr 2022-ci il tarixinə Rusiyanın investisiya qiymətli kağızlarının ədalətli dəyəri və müvafiq GKZ müvafiq olaraq 34,174 min AZN (31 dekabr 2021-ci il: 73,898 min AZN) və 27,735 min AZN (31 dekabr 2021-ci il: 59 min AZN) təşkil etmişdir. Ətraflı məlumat 28-ci və 29-cu Qeydlərdə təqdim edilir.

Bank lisenziyasının dəyərsizləşməsi

Bank lisenziyasının bərpa edilə bilən dəyəri, dəyərsizləşmə əlamətinin mövcud olub-olmamasından asılı olmayaraq, hər il ölçülür. Bunun üçün qüdvilin aid olduğu pul vəsaitlərini yaradan vahidin istifadə dəyərinin qiymətləndirilməsi tələb olunur. İstifadə dəyərinin qiymətləndirilməsi məqsədilə Qrup pul vəsaitlərini yaradan vahiddən gözlənilən gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinə təxmin etməli və həmin pul vəsaitlərinin hərəkətinin diskont edilmiş dəyərini hesablamaq üçün münasib diskont dərəcəsini seçməlidir. Hər hesabat dövrünün sonunda Qrup qeydi-maddi aktivin istifadə müddətini qeyri-müəyyən kimi təsnif etmək qərarını yenidən nəzərdən keçirir və təsdiqləyir. Hadisə və ya vəziyyətlər istifadə müddətinin qeyri-müəyyən olduğunu artıq təsdiq etməyəndə, qeyri-müəyyən istifadə müddətindən məhdud istifadə müddətinə dəyişiklik 8 sayılı MUBS əsasında uçot təxminində dəyişiklik kimi uçota alınır. Həmin MUBS bu cür dəyişiklikləri perspektiv qaydada tanımağı tələb edir.

Bundan əlavə, qeyri-maddi aktivin istifadə dəyərinin qeyri-müəyyən istifadə müddəti kimi yenidən qiymətləndirilməsi aktivin dəyərsizləşə biləcəyinin bir göstəricisidir. 31 dekabr 2022-ci il tarixində bank lisenziyası tam dəyərsizləşmişdir (31 dekabr 2021-ci il: 4,729 min AZN) olmuşdur. Daha ətraflı məlumat 11-ci Qeyddə təqdim edilir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

4. Mühüm uçot mühakimələri və qiymətləndirmələri (davamı)

Qiymətləndirmə qeyri-müəyyənliyi (davamı)

Rəqəmsal məhsulların dəyərsizləşməsi

Hər hesabat dövrünün sonunda Qrup hər bir rəqəmsal məhsulun dəyərsizləşməsi amillərini qiymətləndirir. Bu cür əlamət mövcud olarsa, Qrup aktivin bərpa edilə bilən məbləğini qiymətləndirir. Bərpa edilə bilən məbləğ, aktivin xaric etmə xərcləri çıxmaqla ədalətli dəyəri və ya istifadə dəyərinə (hansı daha böyük olarsa) bərabərdir. Hər bir hesabat tarixində Qrup məhsulun hələ də Qrupun əvvəlcədən müəyyən edilmiş ehtiyaclarına uyğun olub-olmadığını və istifadə dəyərinin balans dəyərinə uyğun olub-olmadığını qiymətləndirir. Dəyərsizləşmə üzrə qiymətləndirmə pul vəsaitlərini yaradan vahidin istifadə dəyərinin qiymətləndirilməsini tələb edir.

İstifadə dəyərinə qiymətləndirərkən, Qrup hər bir pul vəsaitlərini yaradan vahidin gözlənilən gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətini qiymətləndirməli və həmin pul vəsaitlərinin hərəkətinin cari dəyərinə hesablamaq üçün uyğun diskont dərəcəsini seçməlidir. Beləliklə, istifadə dəyərinə ölçərkən Qrup:

- ▶ Pul vəsaitlərinin hərəkətinə dair proqnozları müəyyən rəqəmsal məhsulun qalan istifadə müddəti ərzində mövcud olacaq iqtisadi vəziyyətlərə dair rəhbərliyin ən yaxşı proqnozunu təqdim edən əsaslandırılmış və dəstəklə fərziyyələr əsasında qurur;
- ▶ Pul vəsaitlərinin hərəkətinə dair proqnozlarını rəhbərlik tərəfindən təsdiq edilmiş ən son maliyyə büdcə/proqnozları əsasında qurur. Bu büdcələrə/proqnozlara əsaslanan proqnozlar daha uzun dövrün istifadəsi əsaslandırılmadıqda maksimum beş illik dövrü əhatə etməlidir. Məhsulun yalnız qalan istifadə müddəti nəzərə alınmalıdır;
- ▶ Büdcə/proqnozlara əsaslanan pul vəsaitlərinin hərəkətinə dair proqnozları növbəti illər üçün sabit və ya azalan artım dərəcələrini istifadə etməklə (artan dərəcənin istifadəsi əsaslandırılmadıqda) ekstrapolyasiya edərək pul vəsaitlərinin hərəkətinə dair proqnozları ən son büdcə/proqnozlarla əhatə olunmuş dövr xaricində qiymətləndirir;
- ▶ Gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinin və diskont dərəcəsinin qiymətləndirmələri ümumi inflyasiyaya aid edilən qiymət artımlarına dair uyğunlaşan fərziyyələri əks etdirir.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə rəqəmsal məhsulların balans dəyəri 7,858 min AZN (31 dekabr 2021-ci il: 10,191 min AZN) olmuşdur. Daha ətraflı məlumat Qeyd 11-də təqdim edilir.

Mülkiyyətə alınmış girovların xalis satış dəyəri

Girovların ilkin dəyər və xalis satış dəyəri arasında daha aşağı olanı ilə saxlanılmasını təmin etmək üçün mülkiyyətə alınmış girovların xalis satış dəyəri hər hesabat dövründə ölçülür.

Qrup bu aktivlərin cari il ərzində satılması üçün strategiya işləyib hazırlamışdır. Cari il ərzində aktivlərin satışı müşahidə edilmədikdə, müvafiq aktivlərin xalis satış dəyərinin qiymətləndirilməsi daha ətraflı və mühafizəkar şəkildə aparılır. Hər bir əmlak mövcud bazar məlumatlarına əsasən ayrıca qiymətləndirilir.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə mülkiyyətə alınmış girovların balans dəyəri 6,934 min AZN (31 dekabr 2021-ci il: 10,853 min AZN) təşkil etmişdir. Daha ətraflı məlumatlar 13 sayılı Qeyddə təqdim edilir.

İcarələr – artan faiz dərəcəsinin qiymətləndirilməsi

Qrup icarədə nəzərdə tutulan faiz dərəcəsini dərhal müəyyən edə bilmir və bu səbəbdən icarə öhdəliklərinin ölçülməsi üçün artan faiz dərəcəsindən (AFD) istifadə edir. AFD Qrupun oxşar şərt və oxşar girovla oxşar iqtisadi mühitdə istifadə hüququ olan aktivə oxşar dəyərli aktivin əldə edilməsi üçün tələb olunan vəsaitlərin borca alınması üçün ödəməli olduğu faiz dərəcəsidir. Beləliklə, AFD Qrupun nəyi "ödəməli olduğunu" əks etdirir, bu isə müşahidə edilən dərəcələr olmadıqda (məs. Qrup maliyyə əməliyyatları aparmadıqda) və ya icarənin şərtlərini əks etdirmək üçün bu dərəcələrə düzəlişlər edilməli olduqda (məs. icarələr Qrupun funksional valyutasında olmadıqda) qiymətləndirilmənin aparılmasını tələb edir.

Qrup AFD-ni mümkün olduqda müşahidə edilən giriş məlumatlarından (məsələn, bazardakı faiz dərəcələrindən) istifadə etməklə qiymətləndirir və müəssisə ilə bağlı müəyyən xüsusi qiymətləndirmələr (məsələn, Qrupun kredit reytingi) aparmalıdır.

Vergilər

Azərbaycan, Türkiyə və Gürcüstanın qanunvericilikləri müxtəlif şərhlərə və tez-tez edilən dəyişikliklərə məruz qalır. Rəhbərlik hesab edir ki, 31 dekabr 2022-ci və 2021-ci il tarixlərinə müvafiq qanunvericiliyin rəhbərlik tərəfindən tətbiq edilən şərhə münasibdir və Qrupun vergi mövqeyi qəbul ediləcəkdir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

5. Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2022	2021
Kassada olan pul vəsaitləri	91,566	84,590
ARMB, GMB və TRMB-də cari hesablar	1,838,446	1,069,209
Digər kredit təşkilatlarında cari hesablar	826,341	93,282
Kredit təşkilatlarında müddəti 3 ayadək olan müddətli depozitlər	542,822	77,841
Kredit təşkilatlarında müddəti 3 ayadək olan əks repo razılaşmaları	3,002	500
Çıxılsın: dəyersizləşmə üçün ehtiyat	(47)	(11)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	3,302,130	1,325,411

Digər kredit təşkilatlarında cari hesablara rezident və qeyri-rezident banklarda, müvafiq olaraq, 7,722 min AZN (31 dekabr 2021-ci il: 4,230 min AZN) və 818,619 min AZN (31 dekabr 2021-ci il: 89,052 min AZN) məbləğində faiz hesablanmayan müxbir hesabların qalıqları daxildir.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Qrup ARMB-də, beş rezident və səkkiz qeyri-rezident bankda müddəti 2023-cü ilin yanvar ayınadək olan 542,822 min AZN məbləğində müddətli depozitlər yerləşdirmişdir (31 dekabr 2021-ci il: bir rezident və altı qeyri-rezident bankda müddəti 2022-ci ilin yanvar ayınadək olan 77,841 min AZN məbləğində müddətli depozitlər).

Pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinin bütün qalıqları Mərhələ 1-ə bölüşdürülür.

6. Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər

Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlərə aşağıdakılar daxildir:

	2022	2021
Kredit təşkilatlarında müddəti 3 ayadək olan müddətli depozitlər	70,879	323,240
Banklara verilmiş kreditlər	28,988	37,070
ARMB, GMB və TRMB-də məcburi ehtiyatlar	330,913	90,195
Məhdudiyyət qoyulmuş depozitlər	156,633	152,964
	587,413	603,469
Çıxılsın: dəyersizləşmə üçün ehtiyat	(3,353)	(861)
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	584,060	602,608

31 dekabr 2022-ci il tarixinə kredit təşkilatlarındakı müddətli depozitlərin müddəti 2023-cü ilin aprel ayı ilə 2024-cü ilin dekabr ayı arasında (31 dekabr 2021-ci il: 2022-ci ilin yanvar ayı ilə 2023-cü ilin avqust ayı arasında) tamamlanır.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Bankın müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş müddəti 2023-cü ilin sentyabr ayınadək olan bir rezident kommersiya bankına verilmiş 15,007 min AZN məbləğində ödənilməmiş təminatlı krediti və bir rezident kommersiya bankına verilmiş 13,981 min AZN məbləğində ödənilməmiş təminatsız krediti olmuşdur (31 dekabr 2021-ci il: müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş müddəti 2023-cü ilin sentyabr ayınadək olan 4 rezident kommersiya bankına verilmiş 37,070 AZN məbləğində təminatlı kreditlər).

Azərbaycan Respublikasında kredit təşkilatları müştərilərdən AZN və xarici valyuta ilə cəlb etdikləri vəsaitlərin əvvəlki ay üzrə orta səviyyəsinin, müvafiq olaraq, illik 4.0% (2021-ci il: 0.5%) və 5.0% (2021-ci il: 1.0%) dərəcəsində faiz qazandırmayan pul depozitini (geri alınma məhdudiyyəti olan məcburi ehtiyat) ARMB-də saxlamalıdır.

Gürcüstan Respublikasında kredit təşkilatları müvafiq iki həftəlik dövr üçün müştərilərdən və qeyri-rezident maliyyə təşkilatlarından müvafiq olaraq, Gürcüstan laris və xarici valyuta ilə cəlb edilmiş vəsaitlərin orta səviyyəsinin 5.0% (2021-ci il: 5.0%) və 25% (2021-ci il: 25.0%) dərəcəsində faiz qazandıran məcburi pul depozitlərini saxlamalıdır.

Türkiyə Respublikasında kredit təşkilatları TRMB-dəki depozitlər üçün kredit təşkilatı tərəfindən Türk lirası və xarici valyutalarda cəlb edilmiş vəsaitlərin orta səviyyəsinin müvafiq olaraq 3.0% və 8.0% (2021-ci il: 3.0% və 8.0%) və 5.0% və 25.0% (2021-ci il: 5.0% və 25.0%) dərəcəsində faiz qazandıran məcburi ehtiyat saxlamalıdır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

6. Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər (davamı)

31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il ərzində kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər üzrə ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ ehtiyatında dəyişikliklərin təhlili:

	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	589,488	–	13,981	603,469
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	118,257	–	–	118,257
Ödənilmiş aktivlər	(135,559)	–	–	(135,559)
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(3,429)	–	3,429	–
Hiperinflasiyanın təsiri	(9,924)	–	–	(9,924)
Məzənnəyə düzəlişlər	11,170	–	–	11,170
31 dekabr 2022-ci il	570,003	–	17,410	587,413

	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci il tarixinə GKZ ehtiyatı	(861)	–	–	(861)
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(601)	–	–	(601)
Ödənilmiş aktivlər	831	–	48	879
Mərhələ 3-ə köçürmələr	24	–	(24)	–
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülmüş risklərin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	–	–	(2,836)	(2,836)
Hiperinflasiyanın təsiri	46	–	–	46
Məzənnəyə düzəlişlər	20	–	–	20
31 dekabr 2022-ci il	(541)	–	(2,812)	(3,353)

31 dekabr 2021-ci il tarixində başa çatan il ərzində kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər üzrə ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ ehtiyatında dəyişikliklərin təhlili:

	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2021-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	442,929	–	13,981	456,910
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	378,770	–	–	378,770
Ödənilmiş aktivlər	(230,467)	–	–	(230,467)
Məzənnəyə düzəlişlər	(1,744)	–	–	(1,744)
31 dekabr 2021-ci il	589,488	–	13,981	603,469

	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2021-ci il tarixinə GKZ ehtiyatı	(485)	–	–	(485)
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(787)	–	–	(787)
Ödənilmiş aktivlər	365	–	–	365
Məzənnəyə düzəlişlər	46	–	–	46
31 dekabr 2021-ci il	(861)	–	–	(861)

31 dekabr 2022-ci il və 31 dekabr 2021-ci il tarixlərinə 13,981 min AZN məbləğində kredit zərərinə məruz qalmış kredit ipoteka müqaviləsi əsasında girov qoyulmuş daşınmaz əmlakla tam təmin edilmişdir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

7. İnvestisiya qiymətli kağızları

İnvestisiya qiymətli kağızları aşağıdakılardan ibarətdir:

	2022	2021
DÜĞƏD ilə borc qiymətli kağızları		
Azərbaycan İpoteka Fondunun istiqrazları	567,829	592,843
Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyinin istiqrazları	423,416	616,722
Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı tərəfindən buraxılmış notlar	182,446	16,563
Korporativ istiqrazlar	86,572	216,142
Maliyyə təşkilatlarının istiqrazları	32,403	70,659
Depozit sertifikatı	16,920	93,741
Digər xarici dövlətlərin istiqrazları	6,809	58,187
ABŞ-ın xəzinə çekləri	1,735	142,186
DÜĞƏD ilə borc qiymətli kağızları	1,318,130	1,807,043
DÜĞƏD ilə kapital qiymətli kağızları		
Korporativ səhmlər	2,699	3,021
DÜĞƏD ilə kapital qiymətli kağızları	2,699	3,021
MZƏD ilə pay qiymətli kağızları		
Müştərək fondada iştirak sertifikatı	3,742	2,785
MZƏD ilə pay qiymətli kağızları	3,742	2,785
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları		
Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin istiqrazları	285,378	–
Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının notları	164,287	–
Digər xarici dövlətlərin istiqrazları	32,901	28,234
Maliyyə təşkilatlarının istiqrazları	19,992	28,871
Korporativ istiqrazlar	14,734	14,159
	517,292	71,264
Çıxılsın: dəyərsizləşmə üçün ehtiyat	(1,547)	(749)
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları	515,745	70,515

31 dekabr 2022-ci il tarixinə cəmi 813 min AZN məbləğində DÜĞƏD ilə borc qiymətli kağızları (31 dekabr 2021-ci il: 6,753 min AZN) və 27,470 AZN məbləğində amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları (31 dekabr 2021-ci il: 22,880 min AZN) repo müqavilələri üçün təminat kimi girov qoyulmuşdur (Qeyd 22). Çıxılma hüquqları həyata keçiriləydi əvəzləşdirmədən sonra 31 dekabr 2022-ci il tarixinə xalis investisiya qiymətli kağızları üzrə qalıq 1,812,033 min AZN (31 dekabr 2021-ci il: 1,853,731 min AZN) olardı.

DÜĞƏD ilə borc qiymətli kağızları ilə əlaqədar ümumi balans dəyərində və əlaqəli GKZ-də dəyişikliklərin təhlili aşağıdakı cədvəldə təqdim olunur:

DÜĞƏD ilə borc qiymətli kağızları	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2022-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	1,807,043	–	–	1,807,043
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	375,639	–	–	375,639
Ödənilmiş və ya satılmış aktivlər	(799,800)	(465)	(61)	(800,326)
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(40,729)	40,729	–	–
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(22,267)	–	22,267	–
Ədalətli dəyerdə dəyişiklik	(34,289)	(11,909)	(16,387)	(62,585)
Hiperinflasiyanın təsiri	592	–	–	592
Məzənnəyə düzəlişlər	(2,233)	–	–	(2,233)
31 dekabr 2022-ci il	1,283,956	28,355	5,819	1,318,130

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

7. İnvestisiya qiymətli kağızları (davamı)

<i>DÜĞƏD ilə borc qiymətli kağızları</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci il tarixinə GKZ ehtiyatı	(3,693)	–	–	(3,693)
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(502)	–	–	(502)
Ödənilmiş və ya satılmış aktivlər	1,095	–	–	1,095
Mərhələ 2-yə köçürmələr	63	(63)	–	–
Mərhələ 3-ə köçürmələr	12	–	(12)	–
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	511	–	–	511
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülmüş risklərin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	–	(9,677)	(17,983)	(27,660)
Hiperinflasiyanın təsiri	15	–	–	15
Məzənnəyə düzəlişlər	25	–	–	25
31 dekabr 2022-ci il	(2,474)	(9,740)	(17,995)	(30,209)

<i>DÜĞƏD ilə borc qiymətli kağızları</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2021-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	1,595,448	–	–	1,595,448
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	253,692	–	–	253,692
Ödənilmiş və ya satılmış aktivlər	(29,256)	–	–	(29,256)
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirində tanınma)	(98)	–	–	(98)
Ədalətli dəyərdə dəyişiklik	(8,955)	–	–	(8,955)
Məzənnəyə düzəlişlər	(3,788)	–	–	(3,788)
31 dekabr 2021-ci il	1,807,043	–	–	1,807,043

<i>DÜĞƏD ilə borc qiymətli kağızları</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2021-ci il tarixinə GKZ ehtiyatı	(4,246)	–	–	(4,246)
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(1,567)	–	–	(1,567)
Ödənilmiş və ya satılmış aktivlər	2,097	–	–	2,097
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	(12)	–	–	(12)
Məzənnəyə düzəlişlər	35	–	–	35
31 dekabr 2021-ci il	(3,693)	–	–	(3,693)

Amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları ilə əlaqədar ümumi balans dəyərində və əlaqəli GKZ-də dəyişikliklərin təhlili aşağıdakı cədvəldə təqdim olunur:

<i>Amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları</i>	<i>Mərhələ 1</i>
1 yanvar 2022-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	71,264
Yaradılmış yeni aktivlər	484,237
Ödənilmiş aktivlər	(39,071)
Hiperinflasiyanın təsiri	(6,483)
Məzənnə və digər hərəkətlər	7,345
31 dekabr 2022-ci il	517,292

<i>Amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları</i>	<i>Mərhələ 1</i>
1 yanvar 2022-ci il tarixinə GKZ	(749)
Yaradılmış yeni aktivlər	(1,521)
Ödənilmiş aktivlər	280
GKZ-nin hesablanması üçün istifadə edilən modellər və giriş məlumatlarında dəyişikliklər	90
Hiperinflasiyanın təsiri	204
Məzənnə və digər hərəkətlər	149
31 dekabr 2022-ci il	(1,547)

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

7. İnvestisiya qiymətli kağızları (davamı)

<i>Amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları</i>	<i>Mərhələ 1</i>
1 yanvar 2021-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	51,137
Yaradılmış yeni aktivlər	48,893
Ödənilmiş aktivlər	(3,886)
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirlərində tanınma)	735
Məzənnə və digər hərəkətlər	(25,615)
31 dekabr 2021-ci il	71,264

<i>Amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları</i>	<i>Mərhələ 1</i>
1 yanvar 2021-ci il tarixinə GKZ	(621)
Yaradılmış yeni aktivlər	(379)
Ödənilmiş aktivlər	2
GKZ-nin hesablanması üçün istifadə edilən modellər və giriş məlumatlarında dəyişikliklər	(32)
Məzənnə və digər hərəkətlər	281
31 dekabr 2021-ci il	(749)

8. Müştərilərə verilmiş kreditlər

Müştərilərə verilmiş kreditlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2022	2021
Hüquqi şəxslər	2,885,227	2,808,078
Fiziki şəxslər	502,832	315,391
Müştərilərə verilmiş kreditlər (ümumi)	3,388,059	3,123,469
Çıxılsın – dəyərsizləşmə ehtiyatı	(114,470)	(96,164)
Müştərilərə verilmiş kreditlər (xalis)	3,273,589	3,027,305

Kreditlər aşağıdakı sənaye sektorlarında fəaliyyət göstərən müştərilərə verilmişdir:

	2022	2021
Ticarət və xidmətlər	1,423,440	1,460,654
Fiziki şəxslər	502,832	315,391
İstehsal	375,705	360,062
Tikinti	243,702	328,149
Nəqliyyat və telekommunikasiya	240,921	201,356
Qeyri-bank kredit təşkilatları	192,212	119,700
Kənd təsərrüfatı və yeyinti sənayesi	159,658	154,859
Enerji	136,381	70,896
Dağ-mədən	34,009	41,706
Daşınmaz əmlakın idarə edilməsi	31,058	30,759
Turizm	24,511	–
İcarə xidmətləri	15,961	25,616
Digər	7,669	14,321
Cəmi kreditlər (ümumi)	3,388,059	3,123,469

31 dekabr 2022-ci il tarixinə 13 (2021-ci il: 16) ən iri müştəriyə verilmiş fərdi olaraq Qrupun kapitalının 5%-dən artıq kreditlər 957,244 min AZN (2021-ci il: 1,027,958 min AZN) təşkil etmişdir.

Maliyyə lizinqi üzrə debitor borcları

Hüquqi şəxslərə verilmiş kreditlərə maliyyə lizinqi üzrə debitor borcları daxildir. 31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə lizinqi üzrə debitor borclarının təhlili aşağıda göstərilir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

8. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

	Bir ilədək	1-2 il	2-3 il	3-4 il	4-5 il	5 ildən çox
Maliyyə lizinqlərinə investisiya, ümumi	23,555	12,511	7,150	342	-	-
Maliyyə lizinqləri üzrə qazanılmamış gələcək maliyyə gəliri	(2,888)	(1,095)	(336)	(2)	-	-
Maliyyə lizinqlərinə xalis investisiya	20,667	11,416	6,814	340	-	-

Hüquqi şəxslərə verilmiş kreditlərə maliyyə lizinqi üzrə alınacaq məbləğlər daxildir. 31 dekabr 2021-ci il tarixinə maliyyə lizinqi üzrə debitor borclarının təhlili aşağıda göstərilir.

	Bir ilədək	1-2 il	2-3 il	3-4 il	4-5 il	5 ildən çox
Maliyyə lizinqlərinə investisiya, ümumi	18,533	22,187	7,728	7,996	356	-
Maliyyə lizinqləri üzrə qazanılmamış gələcək maliyyə gəliri	(3,051)	(2,459)	(1,220)	(396)	(2)	-
Maliyyə lizinqlərinə xalis investisiya	15,482	19,728	6,508	7,600	354	-

31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il ərzində ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklərin təhlili aşağıda təqdim edilir:

	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	AYKD	Cəmi
1 yanvar 2022-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	1,947,209	969,378	206,882	-	3,123,469
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	2,100,122	-	-	7,025	2,107,147
Ödənilmiş aktivlər (silinmələr çıxılmaqla)	(1,209,983)	(454,984)	(140,163)	-	(1,805,130)
Mərhələ 1-ə köçürmələr	134,291	(134,125)	(166)	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(553,643)	556,548	(2,905)	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(54,157)	(34,446)	88,603	-	-
Silinmiş məbləğlər	-	-	(9,084)	-	(9,084)
Bərpa	-	-	3,188	-	3,188
Hiperinflasiyanın təsiri	(23,476)	375	693	-	(22,408)
Məzənnəyə düzəlişlər	(11,396)	2,171	102	-	(9,123)
31 dekabr 2022-ci il	2,328,967	904,917	147,150	7,025	3,388,059
	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	AYKD	Cəmi
1 yanvar 2022-ci il tarixinə GKZ	(19,957)	(23,498)	(52,709)	-	(96,164)
Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərci)/qaytarılmasına təsir edən hərəkətlər					
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(15,397)	-	-	-	(15,397)
Ödənilmiş aktivlər	7,639	6,372	25,411	-	39,422
Mərhələ 1-ə köçürmələr	(6,707)	6,698	9	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	3,169	(3,885)	716	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	2,826	3,824	(6,650)	-	-
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülmüş risklərin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	5,491	(8,990)	(42,672)	-	(46,171)
GKZ-nin hesablanması üçün istifadə edilən modellər və giriş məlumatlarında dəyişikliklər	(318)	630	3,841	-	4,153
Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərci)/qaytarılmasına təsir etməyən hərəkətlər					
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirlərində tanınma)	-	-	(7,860)	-	(7,860)
Silinmiş məbləğlər	-	-	9,084	-	9,084
Bərpa	-	-	(3,188)	-	(3,188)
Məzənnəyə düzəlişlər	345	1,054	428	-	1,827
Hiperinflasiyanın təsiri	461	(192)	(445)	-	(176)
31 dekabr 2022-ci il	(22,448)	(17,987)	(74,035)	-	(114,470)

* Bərpa sətrinin konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda təsiri "Ödənilmiş aktivlər" sətrinə daxil edilmişdir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

8. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

31 dekabr 2021-ci il tarixində başa çatan il ərzində ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklərin təhlili aşağıda təqdim edilir

	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2021-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	1,434,825	1,087,661	160,370	2,682,856
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	1,907,613	–	–	1,907,613
Ödənilmiş aktivlər (silinmələr istisna olmaqla)	(968,978)	(276,456)	(25,121)	(1,270,555)
Mərhələ 1-ə köçürmələr	192,947	(190,568)	(2,379)	–
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(393,695)	409,907	(16,212)	–
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(45,837)	(49,316)	95,153	–
Silinmiş məbləğlər	–	–	(7,130)	(7,130)
Bərpa	–	–	5,975	5,975
Məzənnəyə düzəlişlər	(179,666)	(11,850)	(3,774)	(195,290)
31 dekabr 2021-ci il	1,947,209	969,378	206,882	3,123,469

	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2021-ci il tarixinə GKZ	(14,034)	(32,547)	(27,457)	(74,038)
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərci)/qaytarılmasına təsir edən hərəkətlər</i>				
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(47,855)	–	–	(47,855)
Ödənilmiş aktivlər	6,330	7,952	8,527	22,809
Mərhələ 1-ə köçürmələr	(4,146)	3,926	220	–
Mərhələ 2-yə köçürmələr	13,281	(16,393)	3,112	–
Mərhələ 3-ə köçürmələr	21,562	7,057	(28,619)	–
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülmüş risklərin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	2,328	850	(7,491)	(4,313)
GKZ-nin hesablanması üçün istifadə edilən modellər və giriş məlumatlarında dəyişikliklər	1,435	3,753	(277)	4,911
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərci)/qaytarılmasına təsir etməyən hərəkətlər</i>				
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirlərində tanınma)	–	–	(4,123)	(4,123)
Silinmiş məbləğlər	–	–	7,130	7,130
Bərpa	–	–	(5,975)	(5,975)
Məzənnəyə düzəlişlər	1,142	1,904	2,244	5,290
31 dekabr 2021-ci il	(19,957)	(23,498)	(52,709)	(96,164)

* Bərpa sətrinin konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatla təsiri "Ödənilmiş aktivlər" sətrinə daxil edilmişdir.

Şərtləri dəyişdirilmiş və restrukturizasiya edilmiş kreditlər

Qrup maliyyə aktivinin, məsələn müştəriyə verilən kreditin müddəti və şərtləri onun yeni bir kreditə çevriləcəyi şəkildə dəyişdirildiyi halda maliyyə aktivinin tanınmasını dayandırır, fərq isə dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda tanınmanın dayandırılması ilə bağlı gəlir və ya zərər kimi tanınır. Yeni tanınmış kreditlər, AYKD olması ehtimal edilməyəndə, GKZ-nin ölçülməsi məqsədləri üçün Mərhələ 1 kimi təsnif edilir.

Dəyişiklik əhəmiyyətli şəkildə fərqli olan pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə nəticələnmirsə, dəyişiklik tanınmanın dayandırılmasına gətirib çıxarmır. İlk EFD (effektiv faiz dərəcəsi) ilə diskontlaşdırılan pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişiklik əsasında Qrup, dəyərsizləşmə zərəri artıq qeydə alınmadığı halda dəyişiklikdən irəli gələn gəlir və ya zərəri qeydə alır.

Aşağıdakı cədvəl il ərzində dəyişiklik edilmiş aktivlər və dəyişikliklə bağlı Qrupun tanıdığı gəlir/zərər daxildir.

	2022	2021
Dövr üzrə şərtlərinə dəyişiklik edilmiş kreditlər		
Dəyişiklikdən əvvəl amortizasiya edilən dəyər	377,344	164,957
Dəyişiklik üzrə xalis (zərər)/gəlir	(869)	1,398

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

8. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Girov və kreditin keyfiyyətini artıran digər amillər

Tələb olunan girovun məbləği və növü biznes tərəfdaşının kredit riskinin qiymətləndirilməsindən asılıdır. Girov növlərinin münasibliyi və qiymətləndirmə parametrlərinə dair qaydalar tətbiq edilmişdir.

Alınmış girovların əsas növləri aşağıdakılardır:

- ▶ Müəssisələrə verilmiş kreditlərin verilməsi üçün daşınmaz əmlak, pul vəsaitləri, qiymətli kağızlar, mal-materiallar və ticarət debitor borcları;
- ▶ Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər, yaşayış mülkləri üzrə girovlar və həyatın yaşam sığortası hesabı;
- ▶ Kommersiya və pərakəndə kreditləşməsi üçün əsas şirkətdən alınan zəmanətlər.

Rəhbərlik girovun bazar dəyərində nəzarət edir, müvafiq razılaşmalara uyğun olaraq əlavə girov tələb edir və kreditin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyatın adekvatlığını nəzərdən keçirərək əldə edilmiş girovun bazar dəyərində nəzarət edir.

Qrup 3-cü mərhələdə müəyyən hüquqi təşkilatlara verilən kreditlər üzrə DHZ əmsalını girovların diskontlaşdırılmış dəyərini istifadə etməklə hesablayır. 31 dekabr 2022-ci ildə həmin fərdi qiymətləndirilmiş kreditlər üzrə maksimal risk həcmi 143,958 min AZN (31 dekabr 2021-ci il: 179,185 min AZN) olmuşdur, bunun üçün 62,307 min AZN (31 dekabr 2021-ci il: 38,443 min AZN) məbləğində GKZ yaradılmışdır. Bu kreditlər üzrə girov olmasaydı GKZ məbləği ümumi qiymətləndirmə əsasında 109,862 min AZN (31 dekabr 2021-ci il: 83,796 min AZN) olardı.

9. İnvestisiya əmlakı

İnvestisiya əmlakında hərəkət aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2022	2021
1 yanvarda açılış qalığı	19,126	34,981
Silinmələr	–	(2,000)
Dövr üzrə köhnəlmə	(167)	(188)
Dəyərsizləşmənin qaytarılması (Qeyd 27)	1,063	410
Hiperinflasiyanın təsiri	17,251	–
Məzənnə fərqi	(6,044)	(14,077)
Yekun qalığı	31,229	19,126

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Qrupun ədalətli dəyəri 31,229 min AZN (2021-ci il: 21,397 min AZN) olan 31,229 min AZN (31 dekabr 2021-ci il: 19,126 min AZN) dəyərində investisiya mülkiyyəti kimi təsnif edilmiş daşınmaz əmlakı olmuşdur.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

10. Əmlak və avadanlıqlar

Əmlak və avadanlıqlarda hərəkət aşağıdakı kimi olmuşdur:

	<i>Torpaq</i>	<i>Binalar</i>	<i>Mebel və avadanlıq</i>	<i>Kompüterlər və digər avadanlıq</i>	<i>Nəqliyyat vasitələri</i>	<i>Digər avadanlıq</i>	<i>İcarəyə alınmış aktivlərin əsaslı təmiri</i>	<i>Cəmi</i>
İlkin dəyər								
1 yanvar 2021-ci il	13,834	14,409	22,940	15,829	2,514	1,037	4,908	75,471
Əlavələr	–	28	4,090	1,412	214	4	–	5,748
Silinmələr	–	–	(546)	(5,505)	(454)	(90)	(441)	(7,036)
Köçürmələr	–	–	491	(491)	–	–	–	–
Məzənnə fərqi	(5,730)	(3,822)	(226)	(264)	(145)	(117)	106	(10,198)
31 dekabr 2021-ci il	8,104	10,615	26,749	10,981	2,129	834	4,573	63,985
Əlavələr	–	–	2,787	930	386	18	9	4,130
Silinmələr	–	–	(358)	(187)	(1)	(11)	(166)	(723)
Məzənnə fərqi	(2,466)	(1,646)	44	208	(32)	(17)	282	(3,627)
Hiperinflyasiyanın təsiri	9,954	6,416	483	701	256	220	–	18,030
31 dekabr 2022-ci il	15,592	15,385	29,705	12,633	2,738	1,044	4,698	81,795
Yığılmış köhnəlmə								
1 yanvar 2021-ci il	(2,215)	(3,242)	(14,481)	(11,437)	(1,367)	(564)	(2,399)	(35,705)
Köhnəlmə xərci	–	(411)	(3,917)	(1,811)	(436)	(96)	(712)	(7,383)
Silinmələr	–	–	307	4,301	447	43	160	5,258
Köçürmələr	–	–	(491)	491	–	–	–	–
Məzənnə fərqi	938	623	60	102	60	26	(26)	1,783
31 dekabr 2021-ci il	(1,277)	(3,030)	(18,522)	(8,354)	(1,296)	(591)	(2,977)	(36,047)
Köhnəlmə xərci	–	(388)	(3,931)	(1,405)	(404)	(92)	(689)	(6,909)
Silinmələr	–	–	285	166	–	9	120	580
Köçürmələr	–	–	3	–	–	(3)	–	–
Dəyərsizləşmə xərci (Qeyd 27)	313	224	–	–	–	–	–	537
Məzənnə fərqi	403	278	(87)	(224)	7	(14)	(161)	202
Hiperinflyasiyanın təsiri	(4,254)	(2,495)	(201)	(436)	(134)	(78)	–	(7,598)
31 dekabr 2022-ci il	(4,815)	(5,411)	(22,453)	(10,253)	(1,827)	(769)	(3,707)	(49,235)
Xalis balans dəyəri								
31 dekabr 2022-ci il	10,777	9,974	7,252	2,380	911	275	991	32,560
31 dekabr 2021-ci il	6,827	7,585	8,227	2,627	833	243	1,596	27,938

31 dekabr 2022-ci il tarixinə 22,392 min AZN (31 dekabr 2021-ci il: 16,278 min AZN) məbləğində əmlak və avadanlıq tam köhnəlmiş, lakin istifadədə olmuşdur.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

11. Qeyri-maddi aktivlər

Qeyri-maddi aktivlərdə hərəkət aşağıdakı kimi olmuşdur:

	<i>Qudvil</i>	<i>Bank lisenziyası</i>	<i>Lisenziyalar</i>	<i>Kompüter proqramı</i>	<i>Rəqəmsal məhsullar</i>	<i>Cəmi</i>
İlkin dəyər						
1 yanvar 2021-ci il	3,642	23,362	17,844	18,922	20,392	84,162
Əlavələr	–	–	4,718	5,297	–	10,015
Silinmələr	–	–	(336)	(602)	–	(938)
Məzənnə fərqi	–	(5,012)	6	(1,138)	–	(6,144)
31 dekabr 2021-ci il	3,642	18,350	22,232	22,479	20,392	87,095
Əlavələr	–	–	2,759	2,464	–	5,223
Silinmələr	–	–	(86)	(1,385)	–	(1,471)
Daxili köçürmələr	–	–	(544)	544	–	–
Məzənnə fərqi	–	(1,494)	16	15	–	(1,463)
Hiperinflasiyanın təsiri	–	–	–	2,206	–	2,206
31 dekabr 2022-ci il	3,642	16,856	24,377	26,323	20,392	91,590
Yığılmış amortizasiya						
1 yanvar 2021-ci il	(3,642)	(11,526)	(8,642)	(7,186)	(7,547)	(38,543)
Amortizasiya xərci	–	–	(2,944)	(2,650)	(2,654)	(8,248)
Silinmələr	–	–	139	576	–	715
Dəyərsizləşmə	–	(2,810)	–	–	–	(2,810)
Məzənnə fərqi	–	715	(3)	546	–	1,258
31 dekabr 2021-ci il	(3,642)	(13,621)	(11,450)	(8,714)	(10,201)	(47,628)
Amortizasiya xərci	–	–	(3,612)	(2,972)	(2,333)	(8,917)
Silinmələr	–	–	86	803	–	889
Daxili köçürmələr	–	–	217	(217)	–	–
Dəyərsizləşmə xərci (Qeyd 27)	–	(3,235)	–	–	–	(3,235)
Məzənnə fərqi	–	–	1	52	–	53
Hiperinflasiyanın təsiri	–	–	–	(1,352)	–	(1,352)
31 dekabr 2022-ci il	(3,642)	(16,856)	(14,758)	(12,400)	(12,534)	(60,190)
Xalis balans dəyəri						
31 dekabr 2022-ci il	–	–	9,619	13,923	7,858	31,400
31 dekabr 2021-ci il	–	4,729	10,782	13,765	10,191	39,467

31 dekabr 2022-ci il tarixində 6,537 min AZN (31 dekabr 2021-ci il: 4,952 min AZN) məbləğində qeyri-maddi aktivlər tam amortizasiya olunsa da, istifadə edilirdi.

Rəqəmsal məhsullar Qrupun daxilində işlənib hazırlanan və 2020-ci ildən etibarən istifadə edilən proqram təminatı və 2020-ci ildən etibarən istifadə edilən əldə edilmiş rəqəmsal kredit alətindən ibarətdir. 31 dekabr 2022-ci və 2021-ci il tarixlərinə pul vəsaitlərini yaradan vahidin bərpa edilə bilən məbləği istifadə dəyəri metodu əsasında müəyyən edilmişdir. Qiymətləndirmə ən son proqnozlara uyğun olaraq mütəmadi şəkildə yenilənən diskontlaşdırılmış pul vəsaitlərinin hərəkəti məlumatlarına əsaslanır.

Qeyri-müəyyən istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlərin dəyərsizləşmə testi

Müəssisələrin birləşməsi vasitəsilə alınmış qeyri-müəyyən müddəti olan bank lisenziyası dəyərsizləşmə testinin məqsədləri üçün bir fərdi pul vəsaitlərini yaradan vahidə – "PAŞA Yatırım Bankası" A.Ş.-yə aid edilmişdir.

31 dekabr 2021-ci il tarixinə pul vəsaitlərini yaradan vahidlərə bölüşdürülmüş alınmış bank lisenziyasının balans dəyəri 4,729 min AZN təşkil etmişdir. 31 dekabr 2022-ci il tarixinə lisenziya tam dəyərsizləşmişdir.

İstifadə dəyərinin hesablanmasında istifadə edilmiş əsas fərziyyələr

31 dekabr 2022-ci və 2021-ci il tarixlərinə pul vəsaitlərini yaradan vahidin bərpa edilə bilən məbləği istifadə dəyəri metodunu əsasında müəyyən edilmişdir. Qiymətləndirmə "PAŞA Yatırım Bankası" A.Ş.-nin keçmiş və gələcək dövrlər üzrə maliyyə göstəriciləri və strateji təşəbbüsləri haqqında məlumatlara, eləcə də bazarda mövcud olan üçüncü tərəf məlumatlarına əs

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

11. Qeyri-maddi aktivlər (davamı)

İstifadə dəyərinin hesablanması istifadə edilmiş əsas fərziyyələr (davamı)

İstifadə dəyərinin hesablanması daha çox aşağıdakı fərziyyələrə həssasdır:

- ▶ Maliyyə nəticələri (o cümlədən cari və proqnozlaşdırılan nəticələr);
- ▶ Kapitalın dəyəri;
- ▶ ROE (cari və proqnozlaşdırılan nəticələr daxil olmaqla);
- ▶ Kredit portfelinin artım dərəcəsi;
- ▶ Türkiyədə ÜDM-in artım dərəcəsi;
- ▶ Leverec əmsalı;
- ▶ Diskont edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkətinin 8 illik dövrü;
- ▶ Uzunmüddətli inflyasiya artımı dərəcəsi.

Qiymətləndirmə nəticəsində lisenziya tam dəyərsizləşmişdir (2021-ci il: 4,729 min AZN). 2022-ci və 2021-ci illərin dekabr ayına dəyərsizləşmə zərəri əsasən kapitalın dəyərinin artması ilə əlaqədar olmuşdur.

12. İstifadə hüququ olan aktivlər və icarə öhdəlikləri

Grupun icarələri ofis binaları kimi istifadə edilən binalarla təmsil olunur. 31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il ərzində istifadə hüququ olan aktivlər və icarə öhdəliklərində hərəkət aşağıdakı kimi olmuşdur:

	<i>İstifadə hüququ olan aktivlər</i>	<i>İcarə öhdəlikləri</i>
1 yanvar 2022-ci il	17,640	18,241
Əlavələr	3,540	3,540
İcarə şərtlərində dəyişikliklər	3,440	3,440
Xaric edilmələr və silinmələr	(145)	(145)
Köhnəlmə xərci	(7,402)	–
Faiz xərci	–	1,360
Ödənişlər	–	(8,610)
Məzənnə fərqi	398	(164)
31 dekabr 2022-ci il	17,471	17,662
	<i>İstifadə hüququ olan aktivlər</i>	<i>İcarə öhdəlikləri</i>
1 yanvar 2021-ci il	12,300	13,339
Əlavələr	4,600	4,600
İcarə dəyişiklikləri	7,434	7,434
Xaric edilmələr və silinmələr	(779)	(944)
Köhnəlmə xərci	(6,082)	–
Faiz xərci	–	883
Ödənişlər	–	(7,021)
İcarə güzəştləri	–	(52)
Məzənnə fərqi	167	2
31 dekabr 2021-ci il	17,640	18,241
	2022	2021
1 il ərzində	7,963	7,620
1-2 il	9,004	9,642
2-3 il	3,030	2,140
3-4 il	71	1,029
4-5 il	47	–
Cəmi gələcək icarə ödənişləri	20,115	20,431

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

13. Digər aktivlər və öhdəliklər

Digər aktivlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2022	2021
Digər maliyyə aktivləri		
Pul köçürmələri üzrə hesablaşmalar	53,363	27,772
Zəmanətlər və akkreditivlər üzrə hesablanmış alınacaq komissiya	1,716	1,774
Çek əməliyyatları üzrə debitor borcları	1,217	2,695
Digər	350	101
	56,646	32,342
Çıxılsın – digər maliyyə aktivlərinin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat	(945)	(358)
Cəmi digər maliyyə aktivləri	55,701	31,984
Digər qeyri-maliyyə aktivləri		
Mülkiyyətçiyə qaytarılmış girov	6,934	10,853
Təxirə salınmış xərclər	5,714	2,833
Digər avans ödənişləri	5,226	1,836
Loyallıq proqramı əsasında alınmış millər	2,998	3,788
Əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlərin alınması üçün avans ödənişləri	1,166	2,301
Mənfəət vergisi istisna olmaqla vergilər	68	30
	22,106	21,641
Digər aktivlər	77,807	53,625

Digər maliyyə aktivlərinin bütün qalıqları Mərhələ 1-ə bölüşdürülür.

31 dekabr 2022-ci və 2021-ci il tarixlərinə çek əməliyyatları üzrə debitor borcları çeklərin girov olduğu digər banklardan alınacaq məbləğlərdən ibarətdir.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə 2,510 min AZN (31 dekabr 2021-ci il: 1,552 min AZN) məbləğində təxirə salınmış xərclər uzunmüddətli proqram dəstəyinə aiddir.

Mülkiyyətə alınmış girovlar Qrup tərəfindən vaxtı keçmiş kreditlərin ödənilməsi zamanı əldə edilmiş qeyri-maliyyə aktivləri ilə təmsil olunur. Mülkiyyətə alınmış girovlar ilin sonuna ilkin dəyər və xalis satış dəyəri ilə qeydə alınır.

Digər öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2022	2021
Digər maliyyə öhdəlikləri		
Hesablanmış xərclər	8,433	11,348
Pul köçürmələri üzrə hesablaşmalar	5,696	1,287
Çek əməliyyatları üzrə kreditör borcları	1,217	2,695
Digər	1,282	1,255
	16,628	16,585
Digər qeyri-maliyyə öhdəlikləri		
İşçilərə ödəniləcək məbləğlər	33,250	28,676
Təxirə salınmış gəlir	3,339	3,059
Mənfəət vergisi istisna olmaqla vergilər	2,523	1,995
Digər	18	13
	39,130	33,743
Digər öhdəliklər	55,758	50,328

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

14. Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər

Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2022	2021
Banklardan alınmış uzunmüddətli depozitlər	296,337	319,961
Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlığın İnkişafı Fondu	208,738	273,940
Banklardan alınmış qısamüddətli depozitlər	180,707	108,000
Azərbaycan İpoteka və kredit zəmanət fondu	103,654	82,674
Banklardan alınmış uzunmüddətli kreditlər	56,415	59,394
Digər banklarda müxbir hesablar	46,014	22,711
Aqrar Kredit və İnkişaf Agentliyi	12,128	12,923
Gürcüstanın Milli Bankından kreditlər	10,105	10,992
Gürcüstanın Maliyyə Nazirliyindən alınmış depozitlər	7,246	5,762
REPO razılaşmaları	910	5,378
IT İnkişafı Fondu qarşısında öhdəliklər	538	1,067
Digər	9,360	27,605
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	932,152	930,407

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Qrup iki rezident kommersiya bankından ödəniş müddəti 2025-ci ilin noyabr ayınadək olan faiz dərəcəsi 1.5% və 4.3% arasında dəyişən 296,337 min AZN məbləğində (31 dekabr 2021-ci il: müddəti 2023-cü ilin sentyabr ayınadək olan faiz dərəcəsi 0.1% və 4.3% arasında dəyişən 319,961 min AZN məbləğində) uzunmüddətli depozitləri olmuşdur.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlığın İnkişafı Fondunun 2,629 min AZN (31 dekabr 2021-ci il: 25,317 min AZN) məbləğində cari hesabı və müddəti 2022-ci ilin aprel ayınadək olan 6.5% dərəcə ilə faiz hesablanan 0 min AZN (31 dekabr 2021-ci il: 13,089 min AZN) məbləğində müddətli depozitləri olmuşdur. Qrup Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlığın İnkişafı Fondundan müddəti 2032-ci ilin sentyabr ayınadək (31 dekabr 2021-ci il: 2030-cu ilin iyun ayınadək) olan və illik 1% dərəcəsi ilə (31 dekabr 2021-ci il: illik 1.0% dərəcəsi ilə) faiz hesablanan 206,109 min AZN (31 dekabr 2021-ci il: 235,534 min AZN) məbləğində kreditlər almışdır. Kreditlər dövlət proqramı əsasında Azərbaycan Respublikasında sahibkarlıq mühitinin tədricən təkmilləşdirilməsinə kömək göstərmək məqsədilə alınmışdır. Kreditlər yerli sahibkarlara 6.0%-dən artıq olmayan faiz dərəcəsi ilə (31 dekabr 2021-ci il: 6.0%-dən artıq olmayan faiz dərəcəsi) verilmişdir.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə, Qrup altı rezident və on doqquz qeyri-rezident kommersiya banklardan müddəti 2023-cü ilin fevral ayınadək (31 dekabr 2021-ci il: 2022-ci ilin noyabr ayınadək) olan və faiz dərəcəsi 3.0%-26.0% arasında dəyişən (31 dekabr 2021-ci il: 0.01%-19.0%) 180,707 min AZN (31 dekabr 2021-ci il: 108,000 min AZN) məbləğindən ibarət qısamüddətli depozitlər cəlb etmişdir.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Qrupun Azərbaycan İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu tərəfindən yenidən maliyyələşdirilən müddəti 2052-ci ilin oktyabr ayınadək (31 dekabr 2021-ci il: 2051-ci ilin yanvar ayınadək) olan və faiz dərəcəsi 1.0% və 4.0% (31 dekabr 2021-ci il: 1.0% və 4.0%) arasında dəyişən 92,596 min AZN (31 dekabr 2021-ci il: 67,181 min AZN) məbləğində kreditləri olmuşdur. Kreditlər borcalanlara 8.0%-dən (31 dekabr 2021-ci il: 8.0%-dən) artıq olmayan faiz dərəcəsi ilə verilmişdir. Bundan əlavə, Qrupun Azərbaycan Respublikası İpoteka və Kredit Zəmanət Fondundan alınmış, müddəti 2023-cü ilin avqust ayınadək (31 dekabr 2021-ci il: 2022-ci ilin iyun ayınadək) olan və faiz dərəcəsi 5.0%-9% arasında dəyişən (31 dekabr 2021-ci il: 5.0%-5.5%) 11,058 min AZN (31 dekabr 2021-ci il: 15,493 min AZN) məbləğində qısamüddətli depozitləri olmuşdur.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Qrup bir rezident və bir qeyri-rezident kommersiya bankından (31 dekabr 2021-ci il: bir rezident və bir qeyri-rezident kommersiya bankı) ödəniş müddəti 2026-cı ilin avqust ayınadək (31 dekabr 2021-ci il: 2026-cı ilin avqust ayınadək) olan və faiz dərəcəsi 3.0% və 10.50% (31 dekabr 2021-ci il: 3.0% və 11.0%) arasında dəyişən 56,415 min AZN (31 dekabr 2021-ci il: 59,394 min AZN) məbləğində uzunmüddətli kredit almışdır. 2021-ci il ərzində rezident bankdan kreditin ilkin tanınması zamanı 3,778 min AZN məbləğində ədalətli dəyər zərəri yaranmışdır.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Qrupun Aqrar Kredit və İnkişaf Agentliyindən alınmış ödəniş müddəti 2027-ci ilin sentyabr ayınadək (31 dekabr 2021-ci il: 2026-cı ilin dekabr ayınadək) olan və faiz dərəcəsi 2.0% və 4.0% (31 dekabr 2021-ci il: 2.0% və 4.0%) arasında dəyişən 12,128 min AZN (31 dekabr 2021-ci il: 12,923 min AZN) məbləğində kreditləri olmuşdur. Kreditlər yerli sahibkarlara 7.0% (31 dekabr 2021-ci il: 7.0%) faiz dərəcəsi ilə verilmişdir.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Qrupun Gürcüstan Milli Bankından alınmış ödəniş müddəti 2023-cü ilin yanvar ayınadək (31 dekabr 2021-ci il: 2022-ci ilin yanvar ayınadək) olan və faiz dərəcəsi 11.17% (31 dekabr 2021-ci il: 11.0%) olan 10,105 min AZN (31 dekabr 2021-ci il: 10,992 min AZN) məbləğində kreditləri olmuşdur.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Qrupun Gürcüstan Maliyyə Nazirliyindən alınmış ödəniş müddəti 2028-ci ilin yanvar ayınadək (31 dekabr 2021-ci il: 2028-ci ilin yanvar ayınadək) olan və faiz dərəcəsi 9.9% və 12.10% (31 dekabr 2021-ci il: 9.9% və 11.0%) arasında dəyişən 7,246 min AZN (31 dekabr 2021-ci il: 5,762 min AZN) məbləğində depoziti olmuşdur.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

14. Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər (davamı)

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Qrupun IT İnkişaf Fondundan yenidən maliyyələşdirilmiş ödəniş müddəti 2024-cü ilin iyun ayınadək (31 dekabr 2021-ci il: 2024-cü ilin iyun ayınadək) olan faiz dərəcəsi 1.0% (31 dekabr 2021-ci il: 1.0%) olan 538 min AZN (31 dekabr 2021-ci il: 1,067 min AZN) məbləğində kreditləri olmuşdur. Kreditlər yerli sahibkarlara 5.0% faiz dərəcəsi ilə verilmişdir.

15. Müşərilər qarşısında öhdəliklər

Müşərilər qarşısında öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2022	2021
Müddətsiz depozitlər	5,481,292	3,647,812
Müddətli depozitlər	1,771,363	1,534,039
Müşərilər qarşısında öhdəliklər	7,252,655	5,181,851
Buraxılmış zəmanətlər üzrə girov kimi saxlanılan vəsaitlər (Qeyd 21)	63,643	51,317

Aşağıdakı cədvəldə müştəri hesabları iqtisadi sektorlar üzrə təhlil edilir:

	2022	2021
Ticarət və xidmətlər	1,932,414	1,119,964
Fiziki şəxslər	1,595,734	1,651,084
Dağ-mədən	1,009,907	502,764
Nəqliyyat və rabitə	846,590	360,886
İnvestisiya yönümlü şirkətlər	506,153	453,777
İstehsal	473,844	382,238
Sığorta	220,354	121,780
Enerji	186,858	131,830
Tikinti	166,066	250,994
İctimai təşkilatlar	85,528	68,939
Kənd təsərrüfatı	45,733	29,197
Mehmanxana biznesi	37,621	16,137
Bank olmayan kredit təşkilatları	34,637	23,573
Digər	111,216	68,688
Müşərilər qarşısında öhdəliklər	7,252,655	5,181,851

31 dekabr 2022-ci il tarixinə müştəri depozitlərinə 4,352,437 min AZN və ya cəmi müştəri depozitləri portfelinin 62%-dən (31 dekabr 2021-ci il: 2,757,218 AZN və ya cəmi müştəri depozitləri portfelinin 53%-i) ibarət on dörd (31 dekabr 2021-ci il: on üç) ən iri müştərilərdə qalıqlar daxil olmuşdur.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə 546,040 min AZN (31 dekabr 2021-ci il: 628,246 min AZN) məbləğində müştərilərin depozitləri 848,748 min AZN (31 dekabr 2021-ci il: 769,964 AZN) məbləğində müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə girov qoyulmuşdur. Çıxılma hüquqlarından istifadə edilsəydi, əvəzləşdirmədən sonra müştərilərə ödənilməli xalis məbləğlərin qalığı 6,707,271 min AZN (31 dekabr 2021-ci il: 4,553,605 AZN) olardı.

16. Buraxılmış borc qiymətli kağızları

31 dekabr 2022-ci il tarixinə "PAŞA Yatırım Bankası" A.S. balans dəyəri 86,703 min AZN (31 dekabr 2021-ci il: 162,465 min AZN) olan və müddəti 2024-cü ilin iyun ayınadək (31 dekabr 2021-ci il: 2023-cü ilin fevral ayınadək) olan faiz hesablanan istiqrazlar buraxmışdır. 31 dekabr 2022-ci il tarixinə Qrupun buraxdığı istiqrazlar üzrə faiz dərəcəsi 1.8%-24.5% (31 dekabr 2021-ci il: 1.8%-18.4%) arasında dəyişir.

17. Subordinasiyalı borclar

31 dekabr 2022-ci il tarixinə subordinasiyalı borcların məbləği Qrupun borc götürdüyü, müddəti 2027-ci ilin avqust ayınadək və 2032-ci ilin sentyabr ayınadək (31 dekabr 2021-ci il: 2024-cü ilin avqust ayınadək və 2028-ci ilin dekabr ayınadək) olan 155,589 min AZN məbləğində (31 dekabr 2021-ci il: 45,103 min AZN) ABŞ dolları ilə ifadə edilmiş subordinasiyalı borclardan ibarətdir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

18. Törəmə maliyyə alətləri

Qrup ticarət məqsədləri üçün törəmə maliyyə alətlərindən istifadə edir. Aşağıdakı cədvəl aktivlər və ya öhdəliklər kimi qeydə alınmış törəmə maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərlərini şərti məbləğləri ilə birlikdə göstərir. Şərti məbləğ, ümumi göstərilməklə, törəmə alətin aid olduğu müvafiq aktivin məbləği, baza dərəcəsi və ya göstəricisidir və törəmələrin dəyərində dəyişiklikləri ölçmək üçün baza kimi çıxış edir. Şərti məbləğlər ilin sonuna başa çatmamış əməliyyatların həcmi göstərir və kredit riskini əks etdirmir.

	2022			2021		
	Şərti məbləğ	Ədalətli dəyər		Şərti məbləğ	Ədalətli dəyər	
		Aktiv	Öhdəlik		Asset	Aktiv
Faiz dərəcəsi üzrə müqavilələr						
Forvardlar və svoplar – xarici	103,251	246	(590)	39,828	102	(183)
Məzənnə müqavilələri						
Forvardlar və svoplar – xarici	356,230	1,657	(6,893)	356,704	1,868	(7,801)
Forvardlar və svoplar – yerli	313,641	7,040	(1,628)	334,764	7,835	(60)
Opsionlar – yerli	40,726	53	–	54,474	99	–
Fyuçerslər – xarici	45,126	1,218	–			
Fyuçerslər – yerli	45,154	–	(1,191)	–	–	–
Cəmi törəmə aktivlər/(öhdəliklər)		10,214	(10,302)		9,904	(8,044)

Yuxarıdakı cədvəldə xarici və yerli kimi göstərilənlər tərəf-müqabilərə aiddir və xarici – qeyri-Azərbaycan müəssisələri, yerli isə Azərbaycan müəssisələri deməkdir.

31 dekabr 2022-ci və 2021-ci il tarixlərinə Qrupun aşağıdakı növ törəmə alətlər üzrə pozisiyası olmuşdur:

Forvardlar və fyuçerslər

Forvard və fyuçers müqavilələri müəyyən qiymətlə və gələcək tarixdə müəyyən edilmiş maliyyə alətinin alınması və ya satılması haqqında müqavilə razılaşmalarıdır. Forvardlar birjadan kənar bazarda bağlanan xüsusi müqavilələrdir. Fyuçers müqavilələri üzrə əməliyyatlar tənzimlənən birjalarda standartlaşdırılmış məbləğlərlə aparılır və gündəlik pul marjası tələblərinə uyğun olmalıdır.

Svoplar

Svoplar iki tərəf arasında müəyyən edilmiş şərti məbləğlər əsasında faiz dərəcəsinin, məzənnənin və ya fond əmsalının dəyişməsinə bərabər məbləğlərin mübadiləsi və (kredit defoltu svopu ilə əlaqədar) müəyyən hadisələr baş verdiyi halda kreditlər üzrə ödənişlərin aparılması haqqında müqavilə razılaşmalarıdır.

Opsionlar

Opsionlar alıcının müəyyən sayda maliyyə alətlərini müəyyən edilmiş şərti məbləğlə müəyyən edilmiş gələcək tarixdə və ya müəyyən edilmiş müddət ərzində istənilən zaman almaq və ya satmaq hüququnu (öhdəliyini deyil) nəzərdə tutan müqavilə razılaşmalarıdır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

19. Vergilər

Mənfəət vergisi xərci aşağıdakılardan ibarətdir:

	2022	2021
Cari vergi xərci	(53,988)	(34,532)
Təxirə salınmış vergi xərci – müvəqqəti fərqlərin yaranması və qaytarılması	13,553	5,269
Çıxılsın: digər ümumi gəlirdə tanınmış təxirə salınmış vergi	(4,464)	(1,895)
Mənfəət vergisi xərci	(44,899)	(31,158)

İl ərzində digər ümumi gəlirə aid edilmiş maddələrlə bağlı olan təxirə salınmış vergi belədir:

	2022	2021
DÜĞƏD ilə investisiya qiymətli kağızları üzrə xalis zərər/(gəlirlər)	4,464	1,895
Digər ümumi gəlirə aid edilmiş mənfəət vergisi	4,464	1,895

31 dekabr 2022-ci il tarixinə 0 min AZN məbləğində (31 dekabr 2021-ci il: 65 min AZN) cari mənfəət vergisi aktivləri Qrup tərəfindən əvvəlcədən ödənilmiş mənfəət vergisinin məcmu məbləğini əks etdirir.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə 22,788 min AZN məbləğində (31 dekabr 2021-ci il: 11,802 min AZN) cari mənfəət vergisi öhdəlikləri Qrupun ödəniləcək mənfəət vergisinin məcmu məbləğini əks etdirir.

Effektiv mənfəət vergisi dərəcəsi yerli qanunvericiliyə uyğun mənfəət vergisi dərəcəsi ilə fərqlənir. Aşağıdakı cədvəldə yerli qanunvericilik əsasında mənfəət vergisi xərci faktiki xərclərlə tutuşdurulur:

	2022	2021
Mənfəət vergisi xərcindən əvvəl mənfəət	146,825	133,475
Yerli qanunvericiliyə uyğun olan vergi dərəcəsi	20%	20%
Yerli qanunvericiliyə uyğun dərəcə ilə nəzəri vergi xərci	(29,365)	(26,695)
Çıxılmayan xərclərin vergiyə təsiri	(2,863)	(3,301)
Vergi dərəcəsinin dəyişməsinin təsirləri	279	39
Xarici ölkədə vergi dərəcəsinə fərqin təsiri	(632)	(749)
Vergidən azad gəlirin vergiyə təsiri	218	75
Gələcək dövrlərə keçirilmiş tanınmamış vergi zərərləri	(257)	(556)
Gələcək dövrlərə keçirilmiş vaxtı bitmiş vergi zərərləri, əvvəl tanınmamış	–	358
Hiperinflasiyanın təsiri	(12,363)	–
Digər	84	(329)
Mənfəət vergisi xərci	(44,899)	(31,158)

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

19. Vergilər (davamı)

31 dekabr 2022-ci və 2021-ci il tarixlərində təxirə salınmış vergi aktivləri və öhdəlikləri və onların müvafiq illərdə hərəkətləri aşağıdakı kimi olmuşdur:

	Müvəqqəti fərqlərin yaranması və ləğv edilməsi				Müvəqqəti fərqlərin yaranması və ləğv edilməsi				2022
	Mənfəət və ya zərər haqqında		Digər ümumi	Çevrilmə fərqi	Mənfəət və ya zərər haqqında		Digər ümumi	Çevrilmə fərqi	
	2020	hesabatda			2021	hesabatda			
Çıxılan müvəqqəti fərqlərin vergiyə təsiri									
Gələcək dövrlərə keçirilmiş vergi zərərləri	–	358	–	13	371	(257)	–	35	149
Subordinasiyalı borc	5	22	–	–	27	35	–	7	69
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	17	3	–	(6)	14	29	–	1	44
Banklara və dövlət fondlarına ödəniləcək məbləğlər	–	751	–	2	753	–	–	(232)	521
Müştərilərə verilmiş kreditlər	1,503	789	–	(852)	1,440	8,814	–	570	10,824
İnvestisiya qiymətli kağızları	140	(56)	94	47	225	–	3,050	(127)	3,148
İnvestisiya əmlakları	2,026	(112)	–	(792)	1,122	(1,122)	–	–	–
Əmlak və avadanlıqlar	153	15	–	4	172	19	–	21	212
İstifadə hüququ olan aktivlər	323	185	–	26	534	239	–	95	868
Qeyri-maddi aktivlər	340	(198)	–	–	142	(137)	–	–	5
Digər aktivlər	12	1	–	–	13	–	2	–	15
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	1,352	(1,404)	–	55	3	384	–	1	388
İcarə öhdəlikləri	1,567	1,393	–	–	2,960	81	–	–	3,041
Zəmanətlər və akkreditivlər üçün ehtiyat	–	–	–	–	–	249	–	–	249
Digər öhdəliklər	5,490	(663)	–	(70)	4,757	1,357	–	349	6,463
Təxirə salınmış vergi aktivləri	12,928	1,084	94	(1,573)	12,533	9,691	3,052	720	25,996
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	(2,872)	293	–	–	(2,579)	1,378	–	(1)	(1,202)
Törəmə maliyyə aktivləri	(1,520)	1,088	–	129	(303)	1	–	(103)	(405)
İnvestisiya qiymətli kağızları	(4,298)	(104)	1,801	–	(2,601)	1,189	1,412	–	–
Müştərilərə verilmiş kreditlər	(1,492)	1,296	–	(29)	(225)	140	–	(472)	(557)
İnvestisiya əmlakları	–	–	–	–	–	(3,524)	–	(704)	(4,228)
Əmlak və avadanlıqlar	(727)	(248)	–	380	(595)	(2,157)	–	(178)	(2,930)
Qeyri-maddi aktivlər	(59)	(14)	–	(4)	(77)	(18)	–	(13)	(108)
Digər aktivlər	(1,871)	889	–	(1)	(983)	287	–	–	(696)
İcarə öhdəlikləri	(184)	(259)	–	(20)	(463)	(323)	–	(91)	(877)
İstifadə hüququ olan aktivlər	(1,526)	(1,395)	–	–	(2,921)	(77)	–	–	(2,998)
Banklara və dövlət fondlarına ödəniləcək məbləğlər	(38)	38	–	–	–	(18)	–	(2)	(20)
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	–	–	–	–	–	(131)	–	–	(131)
Zəmanətlər və akkreditivlər üçün ehtiyat	(2,148)	144	–	–	(2,004)	2,004	–	–	–
Bank lisenziyası	(2,367)	562	–	859	(946)	647	–	299	–
Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri	(19,102)	2,290	1,801	1,314	(13,697)	(602)	1,412	(1,265)	(14,152)
Xalis təxirə salınmış vergi aktivləri/ (öhdəlikləri)	(6,174)	3,374	1,895	(259)	(1,164)	9,089	4,464	(545)	11,844

31 dekabr 2022-ci və 2021-ci il tarixlərinə konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda təxirə salınmış vergilər aşağıdakı şəkildə üzləşdirilə bilər:

	2022	2021
Təxirə salınmış vergi aktivləri	17,171	1,730
Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri	(5,327)	(2,894)
Xalis təxirə salınmış vergi öhdəlikləri	11,844	(1,164)

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

20. Kapital

31 dekabr 2022-ci və 31 dekabr 2021-ci il tarixlərinə Bankın buraxılmasına icazə verilmiş, buraxılmış və tam ödənilmiş kapitalı hər bir adi səhmin nominal dəyəri 33,300 AZN olmaqla 10,646 adi səhmdən ibarət olan 354,512 min AZN məbləğində olmuşdur. Hər bir adi səhm səhmdara bir səsvermə hüququnu verir.

3 may 2021-ci il tarixində Bankın səhmdarları adi səhmlər üzrə 50,380 min AZN (səhm üzrə 4,733 AZN) məbləğində dividendlər elan etmişlər və dividendlər 31 dekabr 2021-ci il tarixinə ödənilmişdirlər.

20 aprel 2022-ci il və 2 sentyabr 2022-ci il tarixlərində Bankın səhmdarları adi səhmlər üzrə 44,314 min AZN (hər səhm üçün 4,163 AZN) məbləğində dividendlər elan etmişlər və dividendlər 31 dekabr 2022-ci il tarixinə ödənilmişdirlər.

Əlavə ödənilmiş kapital

31 dekabr 2022-ci və 2021-ci il tarixlərinə 343 min AZN məbləğində əlavə ödənilmiş kapital ümumi nəzarət altında olan müəssisələrdən alınmış 8,531 min AZN məbləğində subordinasiyalı borcların ilkin tanınma zamanı ədalətli dəyərinin ölçülməsindən gəlirdən ibarətdir.

Məzənnə fərqləri üzrə ehtiyat

Məzənnə fərqləri üzrə ehtiyat xarici törəmə müəssisələrinin maliyyə hesabatlarının yenidən hesablanmasıdan yaranan valyuta fərqi uçota almaq üçün istifadə edilir. Bundan əlavə, buraya "PAŞA Yatırım Bankası" A.Ş.-nin xalis aktivlərinə inflyasiyaya düzəlişindən xalis təsir daxildir (Qeyd 2).

Digər ehtiyatlar

Türk Ticarət Qanununa uyğun olaraq digər ehtiyatlar birinci və ikinci məcburi ehtiyatlardan ibarətdir. Birinci məcburi ehtiyat, məcmu ehtiyat müəssisənin nizamnamə kapitalının maksimum 20%-nə çatana qədər yerli standartlara uyğun mənfəətin 5%-i dərəcəsi ilə ayrılır. İkinci məcburi ehtiyat, müəssisənin nizamnamə kapitalının 5%-dən çox olan bütün bölüşdürmələrin 10%-i dərəcəsində ayrılır. Birinci və ikinci məcburi ehtiyatlar, nizamnamə kapitalının 50%-dən çox olmadığı təqdirdə bölüşdürülə bilməz, lakin ehtiyatın tükənməsi halında zərərləri ödəmək üçün istifadə edilə bilər.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə digər ehtiyatlar 2,799 min AZN (31 dekabr 2021-ci il: 2,448 min AZN) təşkil etmişdir.

İnvestisiya qiymətli kağızları üzrə realizasiya edilməmiş gəlirlər/zərərlər

Bu ehtiyat 5,386 min AZN (31 dekabr 2021-ci il: 12,721 min AZN məbləğində gəlir) məbləğində zərər kimi DÜGƏD ilə investisiya qiymətli kağızları üzrə ədalətli dəyərdəki dəyişiklikləri əks etdirir.

21. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər

Əməliyyat mühiti

Qlobal təchizat zəncirlərinin pozulması, Rusiya Federasiyası ilə Ukrayna arasındakı münaqişə (Qeyd 4), eləcə də istehlakçıların mallara olan tələbatının artması 2022-ci ildə global iqtisadiyyata əhəmiyyətli inflyasiya təzyiqlərinin yaranması, o cümlədən əmtəə qiymətlərinin kəskin artması ilə nəticələnmişdir. Qrupun fəaliyyət göstərdiyi iqtisadiyyatlara təsiri aşağıdakı kimi olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası

Bank bütün əməliyyatlarını Azərbaycan Respublikasında həyata keçirir. Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyatı neft-qaz qiymətlərinə xüsusilə həssasdır. Son illər ərzində Azərbaycan Respublikasının hökuməti daha tarazlı iqtisadiyyata keçidi sürətləndirmək və neft-qaz sektorundan asılılığı azaltmaq üçün əhəmiyyətli iqtisadi və sosial islahatlara başlamışdır.

2022-ci il ərzində neft və qazın qiymətləri çoxillik zirvələrə çataraq əhəmiyyətli müsbət ticarət saldosu yaratmış və Azərbaycan iqtisadiyyatına xarici valyuta daxilolmalarını artırmışdır. Qiymətlər ilin sonuna yaxın azalsa da, əvvəlki bir neçə illə müqayisədə hələ də yüksək olaraq qalır. Bu cür global tendensiyalar ölkədə yüksək inflyasiya təzyiqlərinə səbəb olmuşdur.

Bir çox ölkələrdə inflyasiya son onilliklərin ən yüksək həddinə çatmışdır. Bu şəraitdə inkişaf etmiş ölkələrdə siyasətçilər balanslarını azaltmaq və faiz dərəcələrini aqressiv şəkildə artırmaqla pul siyasətlərini sərtləşdirməyə çalışırlar. Belə sərtləşmə nəticəsində global tənəzzül baş verərsə, karbohidrogenlərə tələbat da azalacaq ki, bu da Azərbaycan iqtisadiyyatına mənfi təsir göstərə bilər.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

21. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər (davamı)

Əməliyyat mühiti (davamı)

2021-ci və 2022-ci illərdə ARMB bütün dövr ərzində 1 ABŞ dolları üçün 1,7000 AZN səviyyəsində sabit qalan Azərbaycan manatının sabitliyini qorumağa davam etmişdir. 2022-ci il ərzində ARMB pul siyasətini sərtləşdirməyə davam etmiş, nəticədə 31 dekabr 2022-ci il tarixinə yenidən maliyyələşdirmə dərəcəsi 8,25%-ə çatmışdır (31 dekabr 2021-ci il: 7,25%).

2022-ci il ərzində global reyting agentlikləri Azərbaycan üzrə inkişaf proqnozunu yenidən nəzərdən keçirərək Azərbaycan hökumətinin kredit reytingini bir pillə artırımlar. Bu artım son illərdə daha uğurlu fiskal idarəetmə və post pandemiya dövründə gələcək qeyri-müntəzəmiyyə təb gətirmək qabiliyyətinin artması ilə nəticələnən effektiv iqtisadi siyasətin təzahürüdür. İqtisadi canlanma və yüksək karbohidrogen qiymətləri şəraitində ehtiyatlı fiskal idarəetmə sayəsində büdcə göstəriciləri yüksək olaraq qalır və gözləniləndən daha sürətlə artır.

Bank cari likvidlik mövqeyini davamlı fəaliyyət göstərməsi üçün yetərli hesab edir. Bank likvidlik mövqeyini gündəlik olaraq izləyir.

Gürcüstan Respublikası

Gürcüstanın son onillikdə apardığı iqtisadi siyasət investisiyalar və qısamüddətli iqtisadi artım templəri baxımından əsas etibarlı ilə ardıcıl və səmərəli olmuşdur. Lakin bu siyasət Gürcüstan iqtisadiyyatının rəqabət qabiliyyətinin artırılması və uzunmüddətli iqtisadi artımın təmin edilməsi üçün bünövrənin yaradılması baxımından kifayət olmamışdır. Bundan əlavə, iqtisadi artım templəri Gürcüstan əhalisinin əhəmiyyətli hissəsini əhatə etmək üçün yetərli olmamış və işsizlik və yoxsulluq səviyyələrinin azaldılmasına təsir göstərə bilməmişdir. Gürcüstanın sosial-iqtisadi inkişaf strategiyasına uyğun olaraq ölkənin iqtisadi siyasəti iqtisadiyyatın real sektorunun inkişafı, hərtərəfli iqtisadi artımı sürətləndirən iqtisadi siyasətin həyata keçirilməsi və ekoloji təhlükəsizliyi və dayanıqlı inkişafı təmin etməklə təbii ehtiyatların səmərəli istifadəsi əsasında sürətli və səmərəli iqtisadi artım prinsiplərinə əsaslanır. Gürcüstan bazarın tələblərinə uyğun olaraq iqtisadi islahatları aparmağa, hüquqi, vergi və tənzimləyici çərçivələri təkmilləşdirməyə davam edir. Gürcüstan iqtisadiyyatının gələcək sabitliyi önəmli dərəcədə bu islahatlar və hadisələrdən, eləcə də hökumətin gördüyü iqtisadi, maliyyə və monetar tədbirlərinin səmərəliliyindən asılıdır.

Gürcüstanın Milli Statistika İdarəsinin məlumatlarına əsasən, 2022-ci ilin dekabr ayında inflyasiya səviyyəsi keçən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 9,8%-ə çatmışdır. Yüksək inflyasiya səviyyəsi global iqtisadi problemdir. Pandemiya sonrakı dövrdə Rusiya-Ukrayna münaqişəsi beynəlxalq bazarlarda enerji və ərzaq qiymətlərini daha da artırmışdır. Nəticədə bütün dünyada istehlak qiymətləri kəskin artmışdır. Global qiymət artımı Gürcüstan bazarından da yan ötməyərək ölkədə yüksək inflyasiya səviyyəsinin əsas səbəbi olmuşdur. Bununla belə, Gürcüstanda iqtisadi fəallıq səviyyəsi yüksək olmuşdur. Buna səbəb Rusiya və Belarusdan olan turistlərin ölkəyə uzunmüddətli səfərlərinin sayında artım fonunda turizm sahəsinin bərpası olmuşdur. Gürcüstan larisinin məzənnəsinin yüksəlməsi tələbat baxımından inflyasiya təzyiqi riskini qismən aradan qaldırsa da, yüksək iqtisadi fəallıq bu riski artırır.

Rəhbərlik GMB-nin böhran şəraitində bank sektorunun dayanıqlılığını gücləndirmək üçün tədbirləri fonunda güclü likvidlik mövqelərini saxlayır.

Türkiyə Respublikası

2022-ci ildə Türkiyədə qiymət artımı iki onilliyin ən yüksək həddinə çatmışdır. 2021-ci ildə TRMB hökumətin fərmanı əsasında faiz dərəcələrini azaltmağa qərar verdikdən sonra ölkədə inflyasiya sürətlə artmağa başlamışdır. Rusiya-Ukrayna münaqişəsinin səbəb olduğu global tədarükün kəsilməsi və enerji qiymətlərinin artmasına baxmayaraq, hökumət sürdüüyü siyasətdən imtina etmədi. Nəticədə, Türkiyə Statistika İnstitutunun açıqladığı inflyasiyaya dair məlumatlara əsasən, 2022-ci ilin dekabr ayına Türkiyədə İstehlak Qiymətləri İndeksində üç illik məcmu artım 156% təşkil etmişdir. Bu göstərici 100%-dən xeyli yuxarıdır, bu da 29 sayılı MUBS-a əsasən Türkiyə iqtisadiyyatının hiperinflyasiyalı hesab etmək üçün meyardır.

TRMB-nin proqnozlarına əsasən, qiymət sabitliyinə nail olmaq üçün atılan addımlarla yanaşı dezinflyasiya prosesinin başlayacağı gözlənilir. Müvafiq olaraq, 2023-cü ilin sonunda inflyasiyanın 19,2%-dək düşəcəyi və 2024-cü ilin sonunadək 8,8%-dək azalaraq düşmə tendensiyasını qoruyacağı proqnozlaşdırılır.

Qrupun rəhbərliyi mövcud şəraitdə baş verən hadisələri izləməkdədir və yaxın gələcəkdə Qrupun işgüzar fəaliyyətinin davamlılığını və inkişafını təmin etmək üçün zəruri hesab etdiyi ehtiyat tədbirləri görür. Qrup likvidlik mövqeyini hər gün izləyir və onun davamlı fəaliyyət üçün kifayət hesab edir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

21. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər (davamı)

Hüquqi məsələlər

Adi fəaliyyətində Qrup məhkəmə iddiaları və şikayətlərinin obyektı olur. Rəhbərlik hesab edir ki, belə iddia və ya şikayətlərdən irəli gələn öhdəlik (əgər olarsa) Qrupun maliyyə vəziyyəti və ya gələcək əməliyyat nəticələrinə mühüm mənfi təsir göstərməyəcəkdir.

Vergilər

Azərbaycanın vergi, valyuta və gömrük qanunvericiliyi müxtəlif şərtlərə və tez-tez edilən dəyişikliklərə məruz qalır. Bundan əlavə, Qrupun əməliyyatları və fəaliyyətinə tətbiq edilən vergi qanunvericiliyinin vergi orqanları tərəfindən şərh edilməsi rəhbərliyin şərh ilə üst-üstə düşməyə bilər. Azərbaycanda son zamanlar baş vermiş hadisələr göstərir ki, vergi orqanları qanunvericiliyin şərh edilməsi və vergi hesablamalarının yoxlanılmasında daha sərt mövqe tuta bilərlər. Nəticədə, vergi orqanları əməliyyat və fəaliyyət növləri ilə bağlı əvvəl irəli sürmədikləri iddiaları irəli sürə bilərlər. Nəticə etibarilə əlavə iri vergi, cərimə və faiz hesablanı bilər. Vergi yoxlamaları yoxlama ilindən əvvəlki üç maliyyə ili üzrə aparıla bilər.

Rəhbərlik hesab edir ki, müvafiq qanunvericiliyin 31 dekabr 2022-ci il tarixinə rəhbərlik tərəfindən tətbiq edilən şərhı münasibdir və Qrupun vergi, valyuta və gömrük mövqeləri qəbul ediləcəkdir.

Tənzimləyici orqanlarının əmsallarına uyğunlaşma

ARMB banklardan yerli standartlara uyğun maliyyə hesabatları əsasında hesablanmış müəyyən əmsallara uyğunlaşmağı tələb edir. 31 dekabr 2022-ci və 2021-ci il tarixlərinə Bank aşağıdakılar istisna olmaqla, bütün əmsallara uyğun olmuşdur:

- Bir hüquqi şəxsin kapitalında pay əmsalı cəmi kapitalın 10%-dən çox olmamalıdır. 31 dekabr 2022-ci il tarixinə Bankın əmsalı 18.43% (31 dekabr 2021-ci il: 23.98%) olmuşdur. Əmsalın pozulması Bankın törəmə müəssisələrinə edilən investisiyalarla əlaqəli olmuşdur.
- Bankın tək borcalan və ya əlaqəli borcalanlar qrupu üçün təminatlı kredit üzrə maksimum kredit riskinin əmsalı 1-ci səviyyəli kapitalın 10%-dən artıq olmamalıdır. 31 dekabr 2022-ci il tarixinə Bankın əmsalı 12.29% olmuşdur (31 dekabr 2021-ci il: 13.42%). Əmsalın pozulması dövlətin maliyyələşdirdiyi layihələr üçün xüsusi kreditlərin verilməsi ilə əlaqəli olmuşdur.
- Bankın və ya onun nümayəndələrinin bir əlaqəli tərəf hüquqi şəxs üzrə maksimum kredit riskinin əmsalı cəmi kapitalın 10%-dən artıq olmamalıdır. 31 dekabr 2022-ci il tarixinə Bankın əmsalı 14.82% olmuşdur (31 dekabr 2021-ci il: 19.28%). Əmsalın pozulması əlaqəli tərəflərə pul vəsaitləri ilə təmin edilmiş kreditlərin verilməsi ilə əlaqəli olmuşdur.
- Bankın və ya onun nümayəndələrinin əlaqəli tərəflərinin cəmi kreditləri üzrə maksimum kredit riskinin əmsalı cəmi kapitalın 20%-dən artıq olmamalıdır. 31 dekabr 2022-ci il tarixinə Bankın əmsalı 30.13% olmuşdur (31 dekabr 2021-ci il: 42.81%). Əmsalın pozulması əlaqəli tərəflərə pul vəsaitləri ilə təmin edilmiş kreditlərin verilməsi ilə əlaqəli olmuşdur.

İl ərzində Bank bu pozuntularla bağlı hər ay tənzimləyiciyə məlumat təqdim etmişdir. Bank bu pozuntuların hər biri üçün bərpa tədbirlərini razılaşdırmaq üçün ARMB ilə davamlı müzakirələr aparır. 31 dekabr 2022-ci il tarixinə bu pozuntularla bağlı Banka qarşı heç bir təsir və təshih tədbirləri tətbiq edilməmişdir. Rəhbərlik hesab edir ki, yaxın gələcəkdə bu pozuntularla bağlı Banka hər hansı təsir və təshih tədbirləri tətbiq edilməyəcək.

GMB banklardan yerli standartlara uyğun olan maliyyə hesabatları əsasında hesablanmış müəyyən əmsallarla uyğunlaşmağı tələb edir. 31 dekabr 2021-ci il tarixlərinə "PASHA Bank Georgia" SC aşağıdakı əmsal istisna olmaqla bu əmsallara riayət etmişdir:

- Bankın tək borcalan üzrə maksimum kredit riskinin əmsalı nizamnamə kapitalının 15%-dən artıq olmamalıdır. Bankın əmsalı 17.52% olmuşdur.
- Bankın bir əlaqəli tərəf üzrə riskin əmsalı nizamnamə kapitalının 5%-dən artıq olmamalıdır. Bankın əmsalı 5.87% olmuşdur.
- Bankın əlaqəli tərəflər qrupunun krediti üzrə əmsalı nizamnamə kapitalının 25%-dən artıq olmamalıdır. Bankın əmsalı 26.57% olmuşdur.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə GMB bu pozuntulara görə "PASHA Bank Georgia" SC-a təsir və təshih tədbirləri tətbiq etməmişdir. 31 dekabr 2022-ci il tarixinə "PASHA Bank Georgia" SC bu əmsallarla uyğunluğu təmin etmişdir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

21. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər (davamı)

Maliyyə təəhhüdləri və potensial öhdəliklər

Qrup tərəfindən müştərilərə zəmanətlərin və akkreditivlərin verilməsinin əsas məqsədi müştərilərə tələb olduqca vəsaitlərin mövcudluğunu təmin etməkdir. Zəmanətlər və ehtiyat akkreditivləri müştəri üçüncü tərəflər qarşısında öhdəliklərini yerinə yetirə bilmədiyi təqdirdə Qrupun ödəmələr edəcəyini qəti təsdiq edən sənədlərdir. Sənədli akkreditivlər və kommersiya akkreditivləri, Qrupa müəyyən edilmiş məbləğə qədər və xüsusi şərtlərlə tələb təqdim etmək hüququnu üçüncü tərəfə verən, Qrupun müştəri adından üzərinə götürdüyü yazılı öhdəlik olaraq, aid olduqları malların çatdırılması və ya pul depozitləri ilə təmin edilir və beləliklə də birbaşa borcla müqayisədə daha aşağı riskə məruz qoyur.

Maliyyə təəhhüdləri və potensial öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2022	2021
Kreditlə bağlı təəhhüdlər		
Verilmiş zəmanətlər	238,976	291,260
İstifadə edilməmiş kredit xətləri	364,982	340,472
Akkreditivlər	20,047	34,981
	624,005	666,713
İcra zəmanətləri	456,240	386,381
Çıxılsın – kreditlə bağlı təəhhüdlər üzrə GKZ üçün ehtiyatlar	(7,235)	(6,119)
Çıxılsın: icra zəmanətləri üçün ehtiyatlar	(3,375)	(4,905)
Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər (girov çıxıldıqdan əvvəl)	1,069,635	1,042,070
Çıxılsın – verilmiş zəmanətlər üzrə girov kimi saxlanılan pul vəsaitləri (Qeyd 15)	(63,643)	(51,317)
Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər	1,005,992	990,753

31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il ərzində GKZ-də dəyişikliklərin təhlili aşağıda təqdim edilir:

	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2022-ci ildə GKZ	(2,387)	(3,494)	(238)	(6,119)
Yeni risklər	(4,833)	–	–	(4,833)
Tanınması dayandırılmış və ya müddəti bitmiş risklər (silinmələri çıxmaqla)	1,544	914	224	2,682
Mərhələ 1-ə köçürmə	(711)	711	–	–
Mərhələ 2-yə köçürmə	595	(595)	–	–
Mərhələ 3-ə köçürmə	2,442	1,207	(3,649)	–
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülmüş risklərin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	661	(589)	(8,472)	(8,400)
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	(63)	(126)	(3)	(192)
Ödənilmiş məbləğlər / Kreditə çevrilmə	–	–	9,342	9,342
Məzənnəyə düzəlişlər	239	46	–	285
31 dekabr 2022-ci il	(2,513)	(1,926)	(2,796)	(7,235)

31 dekabr 2021-ci il tarixində başa çatan il ərzində GKZ-də dəyişikliklərin təhlili aşağıda təqdim edilir:

	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2021-ci il tarixinə GKZ	(2,456)	(4,676)	(184)	(7,316)
Yeni risklər	(4,876)	–	–	(4,876)
Tanınması dayandırılmış və ya müddəti bitmiş risklər (silinmələri çıxmaqla)	1,851	3,311	70	5,232
Mərhələ 1-ə köçürmə	(425)	391	34	–
Mərhələ 2-yə köçürmə	2,386	(2,443)	57	–
Mərhələ 3-ə köçürmə	108	3	(111)	–
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülmüş risklərin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	331	(436)	(104)	(209)
GKZ-nin hesablanması üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	287	159	–	446
Məzənnəyə düzəlişlər	407	197	–	604
31 dekabr 2021-ci il	(2,387)	(3,494)	(238)	(6,119)

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

22. Digər borc öhdəlikləri

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Qrup fərdi şəxslər və korporativ müştərilərlə ödəniş müddəti 2023-cü ilin iyun ayınadək (31 dekabr 2021-ci il: 2022-ci ilin iyul ayı) olan faiz dərəcələri 0.1% və 23.0% (31 dekabr 2021-ci il: 0.02% və 18.4%) arasında dəyişən balans dəyəri 20,117 min AZN (31 dekabr 2021-ci il: 8,586 min AZN) olan repo müqavilələri bağlamışdır. 31 dekabr 2022-ci il tarixinə Qrup 28,283 min AZN (31 dekabr 2021: 29,633 min AZN) məbləğində borc qiymətli kağızlarını təminat kimi girov qoymuşdur (Qeyd 7).

23. Kredit zərəri üzrə xərc və digər dəyərsizləşmə və ehtiyatlar

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il üzrə konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda qeydə alınmış maliyyə alətləri üzrə GKZ xərcləri təqdim edilir:

	<i>Qeyd</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri		(57)	–	–	(57)
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	6	254	–	(2,812)	(2,558)
DÜGƏD ilə investisiya qiymətli kağızları	7	1,179	(9,740)	(17,995)	(26,556)
Amortizasiya olunmuş dəyərlə investisiya qiymətli kağızları	7	(1,151)	–	–	(1,151)
Müştərilərə kreditlər	8	(3,297)	4,649	(19,345)	(17,993)
Maliyyə aktivləri üzrə kredit zərəri		(3,072)	(5,091)	(40,152)	(48,315)
Kreditlə bağlı təəhhüdlər	21	(365)	1,522	(11,900)	(10,743)
Cəmi kredit zərəri xərci		(3,437)	(3,569)	(52,052)	(59,058)

Digər aktivlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat əlaqəli aktivlərin balans dəyərindən çıxılır. Kreditlə bağlı təəhhüdlər üzrə GKZ üçün ehtiyat öhdəliklərdə qeydə alınır.

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2021-ci il tarixində başa çatan il üzrə konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında qeydə alınmış maliyyə alətləri üzrə GKZ xərcləri göstərilir:

	<i>Qeyd</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri		74	–	–	74
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	6	(422)	–	–	(422)
DÜGƏD ilə investisiya qiymətli kağızları	7	518	–	–	518
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə investisiya qiymətli kağızları	7	(409)	–	–	(409)
Müştərilərə verilmiş kreditlər	8	(7,065)	7,145	(24,528)	(24,448)
Maliyyə aktivləri üzrə kredit zərəri		(7,304)	7,145	(24,528)	(24,687)
Kreditlə bağlı təəhhüdlər	21	(338)	985	(54)	593
Cəmi kredit zərəri üzrə xərc		(7,642)	8,130	(24,582)	(24,094)

Digər maliyyə aktivləri və icra zəmanətləri üzrə ehtiyatlarda hərəkətlər aşağıdakı kimi olmuşdur:

	<i>Digər maliyyə aktivləri</i>	<i>İcra zəmanətləri</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2021-ci il	(410)	(3,230)	(3,640)
Kredit/(xərc)	52	(1,675)	(1,623)
Əvvəllər silinmiş məbləğlərin bərpası	–	–	–
31 dekabr 2021-ci il	(358)	(4,905)	(5,263)
Kredit/(xərc)	(587)	1,530	943
31 dekabr 2022-ci il	(945)	(3,375)	(4,320)

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

24. Xalis haqq və komissiya gəliri

Xalis haqq və komissiya gəliri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2022	2021
Plastik kartlarla əməliyyatlar xidmətinin göstərilməsi	66,549	41,458
Hesabların açılması və onlara xidmət göstərilməsi	24,291	20,993
Zəmanətlər və akkreditivlər	17,771	14,791
Nağd pul ilə aparılan əməliyyatlar	10,232	4,905
Digər	734	890
Haqq və komissiya gəliri	119,577	83,037
Plastik kartlarla əməliyyatlar xidmətinin göstərilməsi	(59,341)	(36,106)
Hesabların açılması və onlara xidmət göstərilməsi	(10,241)	(8,699)
Zəmanətlər və akkreditivlər	(2,843)	(1,631)
Nağd pul ilə aparılan əməliyyatlar	(1,244)	(1,199)
Qiyəmətli kağızlarla əməliyyatlar	(110)	(22)
Digər	(175)	(118)
Haqq və komissiya xərcləri	(73,954)	(47,775)
Xalis haqq və komissiya gəliri	45,623	35,262

25. Xarici valyutalardan xalis gəlirlər

Xarici valyutalardan xalis gəlirlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2022	2021
Dilinq	51,865	31,868
Çevrilmə fərqi	(1,314)	(7,430)
Xarici valyutada törəmə alətlərlə əməliyyatlar	5,249	8,887
Xarici valyutalardan cəmi xalis gəlirlər	55,800	33,325

26. İşçilər üzrə xərclər, ümumi və inzibati xərclər

İşçilər üzrə xərclər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2022	2021
Əmək haqqı və mükafatlar	(65,532)	(56,635)
Sosial sığorta xərcləri	(9,324)	(8,001)
İşçilərlə bağlı digər xərclər	(4,579)	(3,752)
İşçilər üzrə xərclər	(79,435)	(68,388)

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

26. İşçilər üzrə xərclər, ümumi və inzibati xərclər (davamı)

Ümumi və inzibati xərclər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2022	2021
Proqram təminatına çəkilən xərclər	(9,414)	(6,829)
Xeyriyyə və sponsorluq xərcləri	(8,088)	(10,347)
Peşəkar xidmətlər	(8,066)	(9,587)
Sığorta	(7,883)	(7,222)
Loyallıq milləri	(4,732)	(4,477)
Reklam xərcləri	(4,669)	(2,680)
Rabitə	(2,485)	(2,162)
Kommunal xidmətlər	(2,067)	(1,816)
Mənfəət vergisi istisna olmaqla digər vergilər	(2,010)	(1,490)
Təmir və texniki xidmət	(1,319)	(1,513)
Dəftərxana ləvazimatları	(1,151)	(1,155)
Təhlükəsizlik xərcləri	(1,068)	(947)
Nəqliyyat və ezamiyyə xərcləri	(865)	(866)
Əyləncə	(666)	(612)
Üzvlük haqları	(547)	(641)
İcarələr	(130)	(349)
Nəşriyyat xərcləri	(43)	(34)
Digər xərclər	(556)	(430)
Ümumi və inzibati xərclər	(55,759)	(53,157)

27. Dəyərsizləşmə və silinmə

31 dekabrda başa çatan il üzrə dəyərsizləşmə və silinmə aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

	2022	2021
İnvestisiya əmlakı üzrə dəyərsizləşmənin qaytarılması (Qeyd 9)	1,063	410
Əmlak və avadanlıqlar üzrə dəyərsizləşmənin qaytarılması (Qeyd 10)	537	–
Loyallıq proqramı üzrə millərin silinməsinin qaytarılması	–	691
Lisenzianın dəyərsizləşməsi (Qeyd 11)	(3,235)	(2,810)
Yenidən mülkiyyətə alınmış girovların silinməsi	(3,283)	(5,008)
Cəmi dəyərsizləşmə və silinmə	(4,918)	(6,717)

28. Risklərin idarə edilməsi

Ön söz

Öz fəaliyyətində Qrup müxtəlif risklərə məruz qalır və bunları daimi müəyyən etmə, ölçmə və müşahidə etmə prosesləri, kredit limitlərinin müəyyən edilməsi və digər daxili nəzarət tədbirləri vasitəsilə idarə edir. Risklərin idarə edilməsi Qrupun fəaliyyətinin mühüm hissəsini təşkil edir. Qrupun hər bir əməkdaşı öz vəzifələri daxilində risklərə görə məsuliyyət daşıyır. Qrup kredit riski, likvidlik riski və bazar risklərinə məruz qalır. Bazar riski öz növbəsində ticarət və qeyri-ticarət risklərinə bölünür. Qrup əməliyyat risklərinə də məruz qalır.

Müstəqil riskə nəzarət prosesinə mühitdə, texnologiyada və sənayedə dəyişikliklər kimi biznes riskləri daxil deyildir. Onlar Qrupun strateji planlaşdırma prosesi vasitəsilə nəzarət altında saxlanılır.

Risklərin idarə olunması strukturu

Risklərin müəyyən edilməsi və nəzarət edilməsinə görə ümumi məsuliyyəti Müşahidə Şurası daşısa da, risklərin idarə olunması və izlənməsi üçün məsuliyyəti ayrıca müstəqil orqanlar daşıyır.

Müşahidə Şurası

Müşahidə Şurası risklərin idarə olunmasında ümumi yanaşma, risk strategiyaları və prinsiplərinin təsdiq edilməsi üçün məsuliyyətlidir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

28. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Ön söz (davamı)

Audit Komitəsi

Audit Komitəsi auditin tapşırığı və strategiyasının təsis və tərtib edilməsi üçün ümumi məsuliyyət daşıyır. Komitə fundamental audit məsələləri üçün məsuliyyətlidir və Daxili Auditin fəaliyyətinə nəzarət edir.

Risk Komitəsi

Risk Komitəsi risk strategiyasının işlənilib hazırlanması və risk prinsipləri, konsepsiyası, siyasəti və limitlərinin tətbiqi üçün ümumi məsuliyyət daşıyır. Komitə fundamental audit məsələləri üçün məsuliyyətlidir və müvafiq risk qərarlarını idarə və nəzarət edir.

İdarə Heyəti

İdarə Heyəti Qrupda ümumi risk prosesinə nəzarət etmək üçün məsuliyyət daşıyır.

Aktivlərin və passivlərin idarə edilməsi komitəsi

Aktivlərin və passivlərin idarə edilməsi komitəsi Qrupun sağlam maliyyə vəziyyətini saxlamasını və maliyyə məqsədlərinə nail olmasını təmin etmək üçün Qrupun aktiv və passivlərin idarə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

Risklərin idarə olunması

Risklərin idarə olunması departamenti müstəqil nəzarət prosesini təmin etmək məqsədilə risklə bağlı prosedurların tətbiqi və dəstəklənməsi üçün məsuliyyət daşıyır.

Bankın xəzinədarlığı

Bankın xəzinədarlığı Qrup aktivlərinin və öhdəliklərinin idarə olunması, eləcə də ümumi maliyyə strukturu üçün məsuliyyət daşıyır. Bundan əlavə, xəzinədarlıq Qrupun maliyyələşdirmə və likvidlik riskləri üçün məsuliyyət daşıyır.

Daxili audit

Daxili audit funksiyası hər il Qrupda risklərin idarə olunması proseslərinin audit yoxlamasını apararaq, həm prosedurların münasibliyini, həm də Qrupun prosedurlara riayət etməsini yoxlayır. Daxili Audit bütün qiymətləndirmələrin nəticələrini rəhbərliklə müzakirə edir və nəticə və tövsiyələr haqqında Audit Komitəsinə hesabat verir.

Risklərin ölçülməsi və hesabatçılıq sistemləri

Qrupun riskləri həm adi şəraitdə yaranması ehtimal edilən zərəri, həm də statistik modellər əsasında maksimal faktiki zərərlərin qiymətləndirilməsi olan gözlənilməyən zərərləri əks etdirən metoddan istifadə etməklə ölçülür. Modellər keçmiş təcrübədən əldə edilmiş və iqtisadi şəraitləri nəzərə almaqla düzəlişlər edilmiş ehtimallardan istifadə edir. Bundan əlavə, Qrup baş verməsi ehtimal edilməyən ağır hadisələr əslində baş verdiyi təqdirdə daha pis hadisələrin ssenari modellərini hazırlayır.

Risklərin monitorinqi və nəzarət edilməsi ilk öncə Qrupun müəyyən etdiyi limitlərə əsaslanır. Belə limitlər Qrupun biznes strategiyasını və bazar mühitini, eləcə də Qrupun qəbul etmək istədiyi risk səviyyəsini əks etdirir və bu zaman əsas diqqət ayrı-ayrı sahələrə yetirilir. Bundan əlavə, Qrup bütün risk və əməliyyat növləri üzrə məcmu risk həcmi ilə bağlı olaraq ümumi risk daşımaq qabiliyyətinə nəzarət edir və ölçür.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

28. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Ön söz (davamı)

Bütün fəaliyyət növləri üzrə əldə edilmiş məlumat risklərin təhlil və nəzarət edilməsi və tez aşkar olunması məqsədilə yoxlanılır və işlənir. Bu məlumat izahlarla birlikdə İdarə Heyətinə, Risk Komitəsinə və hər bir bölmənin rəhbərinə təqdim edilir. Hesabat kredit riskinin ümumi həcmi haqqında məlumat, limitlərdən istisnalar və likvidlik əmsalları daxil edilir. Hər ay sənaye sahəsi, müştəri və coğrafi risklər kəsiyində risklər haqqında məlumat təqdim edilir. Baş rəhbərlik hər rüb kredit zərərləri üçün ehtiyat yaratmaq zərurətini müəyyən edir. Müşahidə Şurası rübdə bir dəfə risklər haqqında ətraflı hesabat alır, həmin hesabatda isə Qrupun risklərini qiymətləndirmək və müvafiq qərarlar qəbul etmək üçün bütün zəruri məlumat açıqlanır.

Qrupun bütün səviyyələri üçün risklər haqqında xüsusi hesabatlar hazırlanır və paylanır ki, bütün bölmələr geniş, zəruri və aktual məlumatla tanış olmaq imkanını əldə etsinlər.

İdarə Heyəti və Qrupun bütün digər müvafiq işçilərinin hər gün keçirilən qısa iclaslarında bazar limitlərinin və likvidliyin dəstəklənməsi, eləcə də risklərlə bağlı digər dəyişikliklər müzakirə olunur.

Risklərin azaldılması

Qrup kredit risklərini azaltmaq üçün girovdan fəal istifadə edir.

Həddindən artıq risk konsentrasiyası

Bu tip risklərin yaranma səbəbləri, biznes tərəfdaşlarının eyni və ya oxşar iş fəaliyyəti ilə məşğul olmasından, iş növünün eyni coğrafi regionda yer almasından, eyni iqtisadi xüsusiyyətlərə malik olan, iqtisadi və siyasi şərtlərdən asılı olan və bu səbəbdən müqavilələrdə göstərilmiş şərtlərin pozulma ehtimalını artıran risklər nəzərdə tutulur. Qrupun artan fəaliyyətinin xüsusi coğrafi yerlərdə və sənaye sahələrində konsentrasiyası nisbi həssaslığın yaranmasına səbəb ola bilər.

Həddindən artıq risk konsentrasiyasının təsiri altına düşmək üçün, Qrup daxili prosedurlarında müxtəlif xüsusiyyətlərə malik olan portfellerin idarə edilməsi qaydaları ilə təmin olunur. Müəyyən edilmiş kredit və müştəri depozitləri üzrə risk konsentrasiyası müvafiq qaydada nəzarət və idarə olunur.

Kredit riski

Kredit riski – Qrupun sifarişçiləri, müştəriləri və ya biznes tərəfdaşları müqavilə öhdəliklərini yerinə yetirmədikləri üçün Bankın zərər çəkməsi riskidir. Qrup kredit riskini ayrı-ayrı biznes tərəfdaşları və coğrafi və sənaye konsentrasiyaları üzrə Bankın qəbul etməyə hazır olduğu riskin həcmi üzrə limitləri müəyyən etməklə və həmin limitlərə riayət edilməni monitorinq etməklə idarə edir və nəzarət altında saxlayır.

Qrup kredit keyfiyyətinin yoxlanılması prosesini təsis etmişdir ki, girovun müntəzəm qaydada yenidən baxılması da daxil olmaqla biznes tərəfdaşlarının krediti ödəmək qabiliyyətlərində mümkün dəyişikliklərin tez müəyyən edilməsi təmin edilsin. Biznes tərəfdaşları üzrə limitlər kredit riskinin təsnifləşdirilməsi sistemindən istifadə etməklə müəyyən edilir. Kredit keyfiyyətinin müntəzəm qaydada yenidən baxılması prosesi Qrupa məruz qaldığı risklər nəticəsində potensial zərəri qiymətləndirmək və lazımi tədbirləri görmək imkanını yaradır.

Törəmə maliyyə alətləri

Törəmə maliyyə alətlərindən irəli gələn kredit riski hər zaman konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilən müsbət ədalətli dəyəri olanlarla məhdudlaşır.

Kreditlə bağlı təəhhüd riskləri

Qrupun müştərilərə verdiyi zəmanətlər əsasında Qrup tərəfindən onların adından ödənişlər aparmaq zərurəti yarana bilər. Müştərilər bu ödənişləri Banka akkreditivin şərtləri əsasında qaytarırlar. Onlar Qrupu kredit risklərinə oxşar risklərə məruz qoyur, bunlar da eyni nəzarət prosesləri və qaydaları ilə azaldılır.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın komponentlər, o cümlədən törəmə alətlər üçün məruz qala biləcəyi maksimal kredit riski, qarşılıqlı hesablaşma haqqında əsas razılaşmaların və girov razılaşmalarının istifadə edilməsi nəticəsində riskin azalmasını nəzərə almadan, daha yaxşı onların balans dəyərləri ilə əks etdirilir.

Maliyyə alətləri ədalətli dəyərlə qeydə alınanda ədalətli dəyər, dəyərlərin dəyişməsi nəticəsində gələcəkdə yarana bilən maksimal riskin həcmi deyil, cari kredit riskinin həcmi əks etdirir.

Maliyyə alətlərinin hər bir sinfi üzrə kredit riskinin maksimal həcmi haqqında daha ətraflı məlumat xüsusi qeydlərdə açıqlanır. Girovun və riski azaldan digər mexanizmlərin təsiri 8-ci Qeyddə göstərilir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

28. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Dəyersizləşmənin qiymətləndirilməsi

Qrup EFD-yə yaxınlaşmaqla diskont edilmiş, gözlənilən pul vəsaitlərinin çatışmazlığını ölçmək üçün GKZ-ni bir neçə ehtimalla ölçülmüş ssenari əsasında hesablayır. Pul vəsaitlərinin çatışmazlığı müqaviləyə uyğun olaraq şirkətə ödəniləcək pul vəsaitləri ilə müəssisənin əldə etməyi ehtimal etdiyi pul vəsaitləri arasındakı fərkdir. GKZ hesablamalarının mexanizmi aşağıda təsvir olunur və əsas elementləri aşağıdakılardır:

DE	<i>Defolt ehtimalı</i> müəyyən vaxt civarında defoltun mümkünlüyünün qiymətləndirilməsidir. Defolt, təhlil edilən müddət ərzində müəyyən anda yalnız müvafiq vəsait daha əvvəl uçotdan çıxarılıbmamış və hələ də portfelə daxil olanda yaranı bilər.
DHRH	<i>Defolt halında riskin həcmi</i> , müqavilədə nəzərdə tutulub-tutulmamasından asılı olmayaraq, əsas və faiz məbləğlərinin qaytarılması, kredit öhdəliyi üzrə gözlənilən vəsaitlərin istifadəsi və yerinə yetirilməmiş ödənişlər üzrə hesablanmış faiz də daxil olmaqla hesabat tarixindən sonra risk həcmində gözlənilən dəyişikliyi nəzərə almaqla gələcək defolt tarixində risk həcmi üçün qiymətləndirilməsidir.
DHZ	<i>Defolt halında zərər</i> müəyyən zaman defolt yarananda əmələ gələn zərərin qiymətləndirilməsidir. Bu, müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş ödəniləcək pul vəsaitləri ilə kreditorun əldə etməyi gözlədiyi (o cümlədən hər hansı girovun realizasiyasından) pul vəsaitləri arasındakı fərqə əsaslanır. Bu, adətən DHZ faizi kimi ifadə edilir.

GKZ üzrə ehtiyat aktivin müddəti ərzində yaranması gözlənilən kredit zərərlərinə (aktivin müddəti ərzində gözlənilən kredit zərəri və ya AMəGKZ) əsaslanır. Lakin əmələ gəldiyi andan kredit riskində əhəmiyyətli artım olmadığı hallarda ehtiyat 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (12aGKZ) əsaslanır. 12aGKZ hesabat tarixindən sonra 12 ay ərzində mümkün olan maliyyə aləti ilə bağlı öhdəliklərin yerinə yetirilməməsindən irəli gələn GKZ-dən ibarət AMəGKZ-nin bir hissəsidir. Həm AMəGKZ, həm də 12aGKZ maliyyə alətinin müvafiq portfelinin xüsusiyyətindən asılı olaraq ya fərdi, ya da məcmu əsasla hesablanır.

Qrup hər hesabat dövrünün sonunda, maliyyə alətinin qalan müddəti üzrə öhdəliklərin yerinə yetirilməməsi (defolt) riskindəki dəyişiklikləri nəzərdən keçirməklə, maliyyə aləti üzrə kredit riskinin ilkin tanınmadan sonra əhəmiyyətli artım artmamasının qiymətləndirilməsi siyasətini müəyyən etmişdir. Yuxarıdakı prosesə əsaslanaraq, Qrup kreditləri Mərhələ 1, Mərhələ 2, Mərhələ 3 və AYKD üzrə aşağıdakı kimi qruplaşdırır:

Mərhələ 1:	Kreditlər ilk dəfə tanınanda, Qrup ehtiyatı 12aGKZ əsasında tanıyır. Mərhələ 1-in kreditlərinə həm də kredit riskinin azaldığı və Mərhələ 2-dən yenidən təsnif edilmiş vəsaitlər daxildir.
Mərhələ 2:	Kredit verildiyi andan etibarən kredit riski əhəmiyyətli dərəcədə artanda Qrup ehtiyatı AMəGKZ üzrə tanıyır. Mərhələ 2 kreditlərinə həm də kredit riskinin azaldığı və Mərhələ 3-dən yenidən təsnif edilmiş vəsaitlər daxildir.
Mərhələ 3:	Dəyersizləşmiş hesab olunan kreditlər. Qrup ehtiyatı AMəGKZ üzrə tanıyır.
AYKD:	Alınmış və ya yaradılmış kredit üzrə dəyersizləşmiş maliyyə aktivləri (AYKD) ilkin tanınma zamanı kredit üzrə dəyersizləşmiş maliyyə aktivləridir. AYKD aktivləri ilkin tanınmada ədalətli dəyərlə qeydə alınır və faiz gəliri sonradan krediti nəzərə almaqla düzəliş edilmiş EFD əsasında tanınır. GKZ yalnız gözlənilən kredit zərərlərində sonradan dəyişiklik baş verəndə tanınır və ya ləğv edilir.

Defoltun tarifi və bərpa olunma

Borcalan müqavilə ödənişlərini 90 gün gecikdirsə, Qrup maliyyə alətinin defolt olduğunu və buna görə də GKZ hesablamaları üçün Mərhələ 3-ə (kredit üzrə dəyersizləşmə) aid olduğunu hesab edir. Gün ərzində tələb olunan ödənişlər fərdi müqavilələrdə göstəriləndi kimi iş gününün bağlanmasına qədər ödənilməyəndə Bank banklardan alınacaq məbləğlərin defolta uğramasını hesab edir və dərhal tədbirlər görür.

Müştərinin defolt vəziyyətində olub-olmamasının keyfiyyət baxımından qiymətləndirilməsi çərçivəsində Qrup ödənişin aparılmayacağını göstərə bilən bir sıra halları da nəzərdən keçirir. Bu cür hadisələr baş verdikdə, Qrup hadisənin müştərinin defolta uğramış kimi hesab edilməsi və bu səbəbdən GKZ-nin hesablanması üçün Mərhələ 3 kimi qiymətləndirilməsi ilə nəticələnməsi və ya Mərhələ 2-nin məqsəduyğun olmasını diqqətlə nəzərdən keçirir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

28. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Bu cür hadisələrə aşağıdakılar daxildir:

- ▶ Defolta uğramış və kredit üzrə dəyərsizləşmiş aktivlər aşağıdakılardır:
 - ▶ Müqavilədə qeyd edilən tarixdən 90 gündən artıq gecikmə ilə əsas məbləğ və/və ya hesablanmış faiz və/və ya hər hansı digər ödənişlə kreditlər;
 - ▶ Hər bir fərdi restrukturizasiya zamanı müqavilədə qeyd edilən tarixdən 30 gündən az gecikmə (əsas məbləğ və/və ya hesablanmış faiz və/və ya hər hansı digər ödəniş) ilə üç il ərzində 2 dəfə restrukturizasiya olunmuş kreditlər;
 - ▶ Restrukturizasiya zamanı portfelin riskə məruz qalan hissəsi 30-a bərabər olan "problemlı" restrukturizasiya olunmuş kreditlər; (ilkin olaraq Mərhələ 3), xalis cari dəyər üzrə zərərin restrukturizasiyası 10%-dən artıq olduqda;
 - ▶ Rəhbərlik tərəfindən vaxtı keçmiş hesab olunan istənilən kredit (Mərhələ 2-nin meyarlarına cavab verən vaxtı keçmiş kreditlər istisna olmaqla);
- ▶ Borcalanın müflisləşmə, ödəniş qabiliyyətinin olmaması və ya oxşar şəraitdə olacağı/olması barədə məlumatın mövcud olması;
- ▶ Defolta uğramış (Daxili reytinglərə əsaslanan yanaşma və xarici reytingə uyğun olaraq);
- ▶ Eyni borcalanın digər maliyyə alətləri üzrə defolta uğramış.

Ən azı 6 ardıcıl ay ərzində defolt meyarlarından heç birinin qarşılanmadığı zaman maliyyə alətinin "bərpa olunmuş" hesab edilməsi və nəticədə Mərhələ 3-dən xaric yenidən təsnifləşdirilməsi Qrupun siyasəti çərçivəsindədir. Bərpa olunmadan sonra aktivin Mərhələ 2 və ya Mərhələ 1 kimi təsnifləşdirilməsi barədə qərar bərpa olunma zamanı yenilənmiş kredit dərəcəsi və onun ilkin tanınma ilə müqayisədə kredit riskində əhəmiyyətli artımın göstəricisi olub-olmamasından asılıdır.

Daxili reyting və DE-nin qiymətləndirilməsi prosesi

Qrupun Risklərin idarə edilməsi departamenti öz daxili reyting modellərindən istifadə edir. Qrup korporativ borcalanları Moody's modelinə əsasən qiymətləndirən əsas portfeller üçün ayrıca modelləri istifadə edir. Kiçik və orta müəssisələr və istehlak kreditlərinə daxili dərəcələrdən istifadə etməklə müvafiq olaraq 1-dən 20-dək və 1-dən 4-dək dərəcələr verilir. Modellər həm keyfiyyət, həm kəmiyyət məlumatlarını özündə birləşdirir və borcalana aid məlumatlarla yanaşı, borcalanın davranışına təsir göstərə biləcək əlavə xarici məlumatlardan istifadə edir. Praktiki cəhətdən uyğun olduqda, onlar, həmçinin milli və beynəlxalq xarici reyting agentliklərinin məlumatlarına əsaslanır. Proqnoz məlumatı və 9 sayılı MHBS-yə uyğun riskin mərhələli təsnifləşdirilməsini özündə birləşdirən DE-lər hər bir dərəcə üçün təyin edilir. Bu proses hər bir iqtisadi ssenari üçün uyğun şəkildə təkrar olunur.

Rusiyanın investisiya qiymətli kağızlarının dəyərsizləşmə üzrə qiymətləndirilməsi

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Rusiyanın investisiya qiymətli kağızları üçün GKZ, mərhələnin müəyyən edilməsi üçün keyfiyyət və kəmiyyət amilləri əsasında qiymətləndirilir:

- ▶ İnvestisiya qiymətli kağızının emitentinə qarşı sanksiyaların tətbiq edilib/edilməməsi və emitentin mülkiyyət strukturu;
- ▶ Kuponların toplanması və son kupon üzrə vaxtı keçmiş günlər;
- ▶ Ödənişləri vaxtında bərpa etmək üçün Qrupun texniki imkanları.

Qrup DE-ni əvvəlcədən defolt (Ca) reytingindən istifadə etməklə təxmin edir, DHZ isə tarixi bərpa dərəcələrinə əsasən müəyyən edilir.

Xəzinədarlıq və bankdaxili münasibətlər

Qrupun xəzinədarlıq və bankdaxili münasibətləri və qarşı-tərəfləri maliyyə xidmətləri üzrə təşkilatlar, banklar, broker-dilər, mübadilə məntəqələri və klirinq-hesablaşma mərkəzlərindən ibarətdir. Bu münasibətlər üçün Qrup maliyyə məlumatları və digər xarici məlumat (məs. xarici reytinglər) kimi ictimaiyyət üçün açıq olan məlumatı təhlil edir və yuxarıdakı cədvəldə göstəriləni kimi daxili reyting təyin edir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

28. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Korporativ və kiçik biznesin kreditləşməsi

Korporativ kreditlər üçün, borcalanlar Qrupun xüsusi kredit riski ilə məşğul olan işçiləri tərəfindən qiymətləndirilir. Kredit riskinin qiymətləndirilməsi aşağıdakılar kimi müxtəlif əvvəlki dövrlər üzrə, cari və proqnoz məlumatlarını nəzərə alan kredit qiymətləndirilməsi modelinə əsaslanır:

- ▶ Borcalan tərəfindən hazırlanmış proqnozlar və büdcələrlə birlikdə əvvəlki dövrlər üzrə maliyyə məlumatı. Borcalanın maliyyə nəticələrini qiymətləndirmək üçün bu maliyyə məlumatlarına nail olunmuş və gözlənilən nəticələr, ödəmə qabiliyyəti əmsalı, likvidlik əmsalı və hər hansı digər müvafiq əmsallar daxildir.
- ▶ Xarici tərəflərdən alınan ictimaiyyət üçün açıq olan borcalanlara dair məlumatlar. Bu məlumatlara reyting agentlikləri tərəfindən verilmiş xarici reyting dərəcələri daxildir.
- ▶ Hər hansı makro-iqtisadi və ya coğrafi məlumat, məs. xüsusi sənaye üzrə müvafiq ÜDM-in artımı və borcalanın fəaliyyət göstərdiyi coğrafi seqmentlər.
- ▶ Şirkətin fəaliyyəti üçün münasib olan borcalanın rəhbərliyinin keyfiyyəti və bacarıqlarına dair istənilən digər əsaslandırılmış məlumat.

Reyting üsullarının müəkkəbliyi və detallaşdırma dərəcəsi Qrupun risk həcmi və borcalanın müəkkəbliyi və həcminə əsasən dəyişir. Bəzi daha sadə kiçik biznes kreditləri Qrupun perakəndə məhsullar üçün modelləri daxilində qiymətləndirilir.

İstehlak kreditləri

İstehlak kreditlərinə təminatlı fərdi kreditləri kredit kartları və overdraftlar daxildir. Bu məhsullar, həmçinin ipoteka kreditləri və daha sadə kiçik biznes kreditləri əsasən borc yükünün gəlirə nisbəti və ödənişin gəlirə nisbəti əmsallarına əsaslanan avtomatlaşdırılmış qiymətləndirmə aləti ilə qiymətləndirilir. Modellərin digər əsas giriş məlumatları ÜDM-in artımı, şəxsi gəlir/əmək haqqı səviyyələrində dəyişikliklər, şəxsi borc öhdəliyidir.

Qrupun daxili kredit reytingi dərəcələri aşağıdakı kimidir:

<i>KOM-lar üçün daxili reyting dərəcələri</i>	<i>Korporativ və maliyyə təşkilatları üçün Moody's-ə əsaslanan daxili/xarici reytinglər</i>	<i>Daxili reytingin təsviri</i>
1	Aaa	Yüksək reyting
2-4	Aa1-Aa3	
5-7	A1-A3	
8-10	Baa1-Baa3	Standart reyting
11-13	Ba1-Ba3	
14-16	B1-B3	
17-19	Caa1-Caa3	Standartdan aşağı reyting
20	Ca	
Defolt	C	

Kreditlər üçün daxili reyting kəmiyyət və keyfiyyət amillərinə əsaslanır. Yüksək reyting Mərkəzi Bank, Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi və digər pul vəsaitləri ilə təmin edilmiş maliyyə aktivləri üçün istifadə edilir.

Defolt halında risklərin həcmi

Defolt halında risklərin həcmi (DHRH) dəyərsizləşmənin hesablanmasına məruz qalan və həm müştərinin defolta yaxınlaşdıqda risk həcmi artırılması qabiliyyəti, həm də potensial əvvəlcədən ödəmələrə ünvanlanan maliyyə alətlərinin ümumi balans dəyərindən ibarətdir. Mərhələ 1-ə aid edilən kredit üzrə GKZ-ni hesablamaq üçün, Qrup 12aGKZ-nin hesablanması üçün 12 ay ərzində mümkün defolt hallarını qiymətləndirir. Mərhələ 2 və Mərhələ 3-ə aid edilən maliyyə aktivləri üçün defolt halında risklərin həcmi alətlərin müddəti ərzində baş verən hadisələr üçün nəzərə alınır.

Qrup GKZ-ləri mümkün risk həcmələrinin nəticələrinin diapazonunu modeləşdirərək çox hissəli ssenarilərə uyğun şəkildə müxtəlif vaxtlarda müəyyən edir. Daha sonra 9 sayılı MHBS üzrə DE Qrupun modellərinin nəticələrinə əsasən hər bir iqtisadi ssenari üçün təyin olunur.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

28. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Defolt halında zərər

Korporativ kreditləşmə aktivləri üçün, DHZ-nin dəyərləri yarım ildən bir qiymətləndirilir.

Kredit riskinin qiymətləndirilməsi müəyyən DHZ dərəcəsi ilə nəticələnən standartlaşdırılmış DHZ-nin qiymətləndirilməsi modelinə əsaslanır. Bu DHZ dərəcələri hər hansı saxlanılan girovdan bərpa olunması və ya realizə edilməsi gözlənilən məbləğlə müqayisədə gözlənilən DHRH-i nəzərə alır.

Uyğun olduqda, maliyyə alətlərinin hər bir qrupu üçün 9 sayılı MHBS üzrə DHZ-i müəyyən etmək üçün son məlumat istifadə edilir. Proqnoz məlumatlarının qiymətləndirilməsi zamanı, gözlənti müxtəlif ssenarilərə əsaslanır. Əsas giriş məlumatlarının nümunələrinə ipoteka kreditləri üçün əmlak qiymətləri daxil olmaqla girovların dəyəri, əmtəə qiymətləri, ödəniş statusu və qrupda zərərlərin göstəricisi olan digər faktorlarda dəyişikliklər daxildir.

Qrup gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinin qiymətləndirilməsinə uyğun olan əsas parametrlərə əsaslanaraq pərakəndə kreditləşmə məhsullarını daha kiçik oxşar portfeller üzrə seqmentləşdirir. Tətbiq edilən məlumatlar əvvəlki dövrlər üzrə toplanmış zərər haqqında məlumatlara əsaslanır və daha geniş əməliyyat xüsusiyyətlərinin toplusunu (məs. məhsulun növü) və borcalanın xüsusiyyətlərini əhatə edir.

DHZ dərəcələri hər bir aktiv sinfinin Mərhələ 1, Mərhələ 2, Mərhələ 3 və AYKD seqmenti üçün qiymətləndirilir.

Kredit riskində əhəmiyyətli artım

Qrup GKZ-yə məruz qalan aktivlərə davamlı şəkildə nəzarət edir. Alətin və ya alətlər portfelinin 12aGKZ və ya AMəGKZ-yə məruz qalıb-qalmamasını müəyyən etmək üçün Qrup ilkin tanınmadan sonra kredit riskində əhəmiyyətli artımın olub-olmamasını qiymətləndirir.

Müştərinin/obyektin gözləmə siyahısına daxil edilməsi, kredit hadisəsi və ya kredit reytinginin aşağı salınması səbəbindən hesabın restrukturizasiya olunması kimi aktiv üzrə kredit riskinin əhəmiyyətli artmasına təkan vermək üçün Qrup həmçinin ikinci dərəcəli keyfiyyət metodunu tətbiq edir. Bəzi hallarda, Qrup həmçinin yuxarıdakı "Defoltun tərif" bölməsində izah edilən hadisələri defoltun əksi kimi kredit riskində əhəmiyyətli artım kimi nəzərə ala bilər. Kredit dərəcələrində dəyişikliyə baxmayaraq, müqavilə üzrə ödənişlərdə 30 gündən artıq gecikmə olarsa, kredit riski ilkin tanınmadan sonra əhəmiyyətli dərəcədə artmış hesab olunur.

Eyni aktivlər qrupu üçün GKZ-ləri məcmu şəkildə qiymətləndirdikdə, Qrup ilkin tanınmadan sonra kredit riskində əhəmiyyətli artımın olub-olmamasını qiymətləndirmək üçün eyni prinsiplərdən istifadə edir.

Məcmu əsasla qiymətləndirilən maliyyə aktivlərinin qruplaşdırılması

Aşağıdakı amillərdən asılı olaraq, Qrup GKZ-ləri məcmu və ya fərdi əsasla hesablayır.

Qrupun GKZ-ni fərdi əsasla qiymətləndirdiyi aktiv siniflərinə aşağıdakılar daxildir:

- ▶ Korporativ və kiçik biznes kreditləri üçün DE;
- ▶ Əvvəlcədən müəyyənləşdirilmiş həddən yuxarı olan və girov qoyulmuş Mərhələ 3-ə aid edilən korporativ və kiçik biznes kreditləri üçün DHZ.

Qrupun GKZ-ni məcmu əsasla qiymətləndirdiyi aktiv siniflərinə aşağıdakılar daxildir:

- ▶ Bütün tələbat və ipoteka kreditləri üçün DE və DHZ;
- ▶ Mərhələ 1 və Mərhələ 2-yə aid edilən korporativ və kiçik biznes kreditləri üçün DHZ;
- ▶ Əvvəlcədən müəyyənləşdirilmiş həddən yuxarı olmayan və girov qoyulmamış Mərhələ 3-ə aid edilən korporativ və kiçik biznes kreditləri üçün DHZ.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

28. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Proqnoz məlumatı və müxtəlif iqtisadi ssenarilər

GKZ modellərində, Qrup aşağıda göstərilən iqtisadi giriş məlumatları kimi proqnoz məlumatının geniş diapazonuna əsaslanır:

- ▶ ÜDM-in artım dərəcələri;
- ▶ İnflyasiya;
- ▶ Monetar siyasət dərəcəsi;
- ▶ Real və nominal effektiv mübadilə məzənnələrinin dinamikası;
- ▶ Daşınmaz əmlakın qiyməti.

GKZ-lərin hesablanması üçün istifadə edilən giriş məlumatları və modellər maliyyə hesabatlarının tarixinə bazarın bütün amillərini əhatə etmir. Bunu əks etdirmək üçün, bu cür fərqlər əhəmiyyətli olduqda keyfiyyət düzəlişləri və ya təsnifat meyarları müvəqqəti düzəlişlər kimi edilir.

Qrup proqnoz məlumatını üçüncü tərəf mənbələrindən əldə edir (xarici reyting agentlikləri, hökumət orqanları, məs. mərkəzi banklar və xarici maliyyə təşkilatları). Bankın kredit riski departamentinin ekspertləri çox hissəli ssenarilərə tətbiq edilən çəkili müəyyən edir. Əsas proqnoz iqtisadi dəyişən göstəricilər/fərziyyələr GKZ hesablanması üçün hər bir iqtisadi ssenaridə istifadə edilir.

Maliyyə alətləri ədalətli dəyərle qeydə alınanda aşağıda göstərilən məbləğlər dəyərin dəyişməsi nəticəsində gələcəkdə yarana bilən maksimal riskin həcmi deyil, cari kredit riskinin həcmi əks etdirir.

Maliyyə aktivlərinin siniflər üzrə kredit keyfiyyəti

Maliyyə aktivlərinin kredit keyfiyyəti Qrupun daxili kredit reytingləri ilə idarə olunur. Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatmış il üzrə Qrupun kredit reytingi sistemində əsaslanaraq konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın kreditlə bağlı satışlarında aktivlərin sinifləri üzrə kredit keyfiyyəti göstərilir.

			Yüksək reyting	Standart reyting	Qeyri-standart reyting	Dəyersizləşmə \$	Cəmi
	Qeyd						
Kassada olan pul vəsaitləri istisna olmaqla pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	5	Mərhələ 1	2,925,832	274,141	10,638	–	3,210,611
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	6	Mərhələ 1	362,898	203,072	4,033	–	570,003
		Mərhələ 3	–	–	–	17,410	17,410
Müştərilərə kreditlər	8	Mərhələ 1	135,057	1,934,498	259,412	–	2,328,967
		Mərhələ 2	426,958	191,759	286,200	–	904,917
		Mərhələ 3	–	–	–	147,150	147,150
		AYKD	–	–	–	7,025	7,025
İnvestisiya qiymətli kağızları	7						
- DÜĞÖD ilə ölçülmüş		Mərhələ 1	1,175,425	108,531	–	–	1,283,956
		Mərhələ 2	–	–	28,355	–	28,355
		Mərhələ 3	–	–	–	5,819	5,819
- Amortizasiya olunmuş dəyərlər ölçülmüş		Mərhələ 1	449,665	67,627	–	–	517,292
İstifadə edilməmiş kredit xətləri	21	Mərhələ 1	53,257	222,090	73,287	–	348,634
		Mərhələ 2	562	4,293	9,821	–	14,676
		Mərhələ 3	–	–	–	1,672	1,672
Akkreditivlər	21	Mərhələ 1	–	15,183	2,415	–	17,598
		Mərhələ 2	–	2,332	117	–	2,449
Verilmiş zəmanətlər	21	Mərhələ 1	1,101	202,772	11,059	–	214,932
		Mərhələ 2	–	2,030	18,146	–	20,176
		Mərhələ 3	–	–	–	3,868	3,868
Digər maliyyə aktivləri	13	Mərhələ 1	–	56,646	–	–	56,646
Cəmi			5,530,755	3,284,974	703,483	182,944	9,702,156

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

28. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2021-ci il tarixində başa çatan il üzrə Qrupun kredit reytingi sistemində əsaslanan konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda kreditlə bağlı xətlər üzrə aktiv sinfi üzrə kredit keyfiyyəti təqdim edilir.

			Yüksək reyting	Standart reyting	Qeyri-standart reyting	Dəyersiz- lənmiş	Cəmi
	Qeyd						
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri (kassada olan pul vəsaitləri istisna olmaqla)	5	Mərhələ 1	1,174,681	66,151	–	–	1,240,832
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	6	Mərhələ 1	183,754	405,734	–	–	589,488
		Mərhələ 3	–	–	–	13,981	13,981
Müştərilərə verilmiş kreditlər	8	Mərhələ 1	127,726	1,665,217	154,266	–	1,947,209
		Mərhələ 2	418,567	167,862	382,949	–	969,378
		Mərhələ 3	–	–	–	206,882	206,882
İnvestisiya qiymətli kağızları:	7						
- DÜGƏD ilə		Mərhələ 1	1,522,268	284,775	–	–	1,807,043
- Amortizasiya hesablanmış dəyərlə		Mərhələ 1	–	71,264	–	–	71,264
İstifadə edilməmiş kredit xətləri	21	Mərhələ 1	30,860	262,634	20,108	–	313,602
		Mərhələ 2	165	9,527	16,787	–	26,479
		Mərhələ 3	–	–	–	391	391
Akkreditivlər	21	Mərhələ 1	2,888	26,915	2,628	–	32,431
		Mərhələ 2	–	–	2,550	–	2,550
Verilmiş zəmanətlər	21	Mərhələ 1	227	236,955	14,839	–	252,021
		Mərhələ 2	971	2,435	35,580	–	38,986
		Mərhələ 3	–	–	–	253	253
Digər maliyyə aktivləri	13	Mərhələ 1	–	32,342	–	–	32,342
Cəmi			3,462,107	3,231,811	629,707	221,507	7,545,132

Müştərilərə kreditlərin dəyersizləşməsi üçün ehtiyat ilə bağlı daha ətraflı məlumat 8-ci Qeyddə göstərilir.

Maliyyə zəmanətləri, istifadə edilməmiş kredit xətləri və akkreditivlər qiymətləndirilir və gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyat kreditlərin konversiya əmsalı nəzərə alınmaqla kreditlərlə eyni qaydada hesablanır. Bax Qeyd 21.

Qrupun pul aktivləri və öhdəlikləri üzrə coğrafi cəmləşmə belədir:

	2022				2021			
	Azərbaycan Respublikası	İƏİT	MDB və digər qeyri-İƏİT dövlətləri	Cəmi	Azərbaycan Respublikası	İƏİT	MDB və digər qeyri-İƏİT dövlətləri	Cəmi
Maliyyə aktivləri								
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	1,995,497	1,245,837	60,796	3,302,130	1,158,302	117,765	49,344	1,325,411
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	305,324	208,338	70,398	584,060	67,364	415,349	119,895	602,608
İnvestisiya qiymətli kağızları	1,713,685	47,913	78,718	1,840,316	1,323,448	367,081	192,835	1,883,364
Törəmə maliyyə aktivləri	7,093	2,875	246	10,214	7,934	1,868	102	9,904
Müştərilərə verilmiş kreditlər	2,728,304	287,333	257,952	3,273,589	2,556,361	247,500	223,444	3,027,305
Digər maliyyə aktivləri	53,933	1,287	481	55,701	29,105	2,715	164	31,984
	6,803,836	1,793,583	468,591	9,066,010	5,142,514	1,152,278	585,784	6,880,576
Maliyyə öhdəlikləri								
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	801,087	61,590	69,475	932,152	810,755	38,995	80,657	930,407
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	7,080,214	52,281	120,160	7,252,655	5,104,166	12,635	65,050	5,181,851
Digər borc öhdəlikləri	5,169	14,868	80	20,117	2,073	6,513	–	8,586
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	2,820	6,893	589	10,302	60	7,802	182	8,044
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	71,244	15,459	–	86,703	153,924	8,541	–	162,465
Subordinasiyalı borclar	155,589	–	–	155,589	45,103	–	–	45,103
İcarə öhdəlikləri	15,206	80	2,376	17,662	14,795	72	3,374	18,241
Digər maliyyə öhdəlikləri	14,136	1,534	958	16,628	11,954	3,312	1,319	16,585
	8,145,465	152,705	193,638	8,491,808	6,142,830	77,870	150,582	6,371,282
Xalis aktivlər/(öhdəliklər)	(1,341,629)	1,640,878	274,953	574,202	(1,000,316)	1,074,408	435,202	509,294

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

28. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Likvidlik riski və maliyyələşdirmənin idarə edilməsi

Likvidlik riski adi və ya fəvqəladə şəraitdə ödəniş tarixində Qrupun ödənişlə bağlı öhdəliklərini yerinə yetirə bilməməsi riskidir. Bu riski məhdudlaşdırmaq məqsədilə rəhbərlik mövcud minimal bank əmanətləri məbləğindən əlavə müxtəlif maliyyələşdirmə mənbələrini təmin etmişdir və bundan əlavə likvidliyi nəzərə almaqla aktivləri idarə edir və gələcək pul vəsaitləri hərəkətlərinin və likvidliyin gündəlik monitorinqini həyata keçirir. Bu proses gözlənilən pul vəsaitləri hərəkətlərinin qiymətləndirilməsini və tələb olunduqda əlavə maliyyələşdirmə əldə etmək üçün istifadə edilə bilən yüksək keyfiyyətli təminatın mövcudluğunu daxil edir.

Qrup pul vəsaitlərinin hərəkəti gözlənilmədən kəsildiyi təqdirdə asanlıqla satıla bilən yüksək tələbatlı növbə-növ aktivlər portfeline sahibdir. Bundan əlavə, Qrup ARMB, GMB və Bank Tənzimlənməsi və Nəzarəti Agentliyindən ("BTNA") mütləq ehtiyat yerləşdirmiş və onun məbləği cəlb edilmiş müştəri əmanətlərinin səviyyəsindən asılıdır.

Likvidlik vəziyyəti Qrup tərəfindən Bankın təyin etdiyi müəyyən likvidlik əmsalları əsasında fərdi qaydada qiymətləndirilir və idarə edilir. 31 dekabr tarixində bu əmsallar aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2022, %	2021, %
Ani likvidlik əmsalı (ARMB minimum 30% tələb edir) (bir gün ərzində alınacaq və ya satılacaq aktivlər / tələb əsasında ödənilən öhdəliklər)	82	61

Likvidlik mövqeyi PASHA Bank Georgia tərəfindən ilk növbədə GMB tərəfindən təyin edilmiş müəyyən likvidlik əmsalları əsasında fərdi qaydada qiymətləndirilir və idarə edilir.

	2022, %	2021, %
Likvidliyin ödənilməsi əmsalı (GMB xarici valyuta üçün minimum 100% və milli valyuta üçün minimum 75% tələb edir) (yüksək keyfiyyətli likvid aktivlər / xalis pul vəsaitlərinin xərclənməsi)		
Xarici valyuta	200	251
Birgə	211	222

	2022, %	2021, %
Xalis sabit maliyyələşdirmə əmsalı (sabit əmsal GMB tərəfindən tələb olunur) (müvcud sabit maliyyələşdirmə məbləği / tələb olunan sabit maliyyələşdirmə məbləği)	130	114

31 dekabr 2022-ci il tarixinə "PAŞA Yatırım Bankası" A.S.-nin BTNA tərəfindən təyin edilmiş tələblər əsasında fərdi likvidlik əmsalı 140% (31 dekabr 2021-ci il: 210%) olmuşdur. BTNA tərəfindən tələb edilən minimal likvidlik səviyyəsi 100% təşkil edir.

Maliyyə öhdəliklərinin ödəniş tarixinə qalmış müddətlər üzrə təhlili

Aşağıdakı cədvəldə diskont edilməmiş müqavilə öhdəlikləri əsasında Qrupun 31 dekabr tarixinə maliyyə öhdəlikləri ödəniş tarixinə qalmış müddətlər üzrə təqdim edilir. Tələb əsasında ödənilməli öhdəliklər ödəniş tələbinin mümkün olan ən tez tarixdə verilmiş hesab olunur. Bununla bərabər Qrup gözləyir ki, müştərilərin çoxu Qrup ödənişi aparmalı olduğu ən tez tarixdə ödənişi tələb etməyəcək və cədvəl keçmiş müddətlər üçün əmanətlərin tələb edilməsi haqqında məlumat əsasında Qrupun hesabladığı gözlənilən pul vəsaitləri hərəkətlərini əks etdirmir.

Maliyyə öhdəlikləri	3 ayadək	3-12 ay	1-5 il	5 ildən çox	Cəmi 2022-ci il
31 dekabr 2022-ci il					
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	335,180	91,183	453,553	194,044	1,073,960
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	5,639,631	1,281,553	383,305	–	7,304,489
Digər borc öhdəlikləri	17,578	2,636	–	–	20,214
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	22,192	44,408	23,518	–	90,118
Subordinasiyalı borclar	2,875	7,526	51,446	154,826	216,673
Xalis ödənilmiş törəmə maliyyə öhdəlikləri	1,191	–	–	–	1,191
Ümumi ödənilmiş törəmə maliyyə alətləri:					
- Ödəniləcək müqavilə öhdəlikləri	116,551	44,214	303,402	–	464,167
- Alınacaq müqavilə öhdəlikləri	(118,543)	(46,948)	(303,372)	–	(468,863)
İcarə öhdəlikləri	2,074	5,889	12,152	–	20,115
Digər maliyyə öhdəlikləri	16,628	–	–	–	16,628
Cəmi diskont edilməmiş maliyyə öhdəlikləri	6,035,357	1,430,461	924,004	348,870	8,738,692

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

28. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Likvidlik riski və maliyyələşdirmənin idarə edilməsi (davamı)

<i>Maliyyə öhdəlikləri</i>	<i>3 ayadək</i>	<i>3-12 ay</i>	<i>1-5 il</i>	<i>5 ildən çox</i>	<i>Cəmi 2021-ci il</i>
31 dekabr 2021-ci il					
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	208,004	321,873	349,963	115,817	995,657
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	3,825,685	407,386	921,614	94,287	5,248,972
Digər borc öhdəlikləri	7,856	783	–	–	8,639
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	9,922	105,888	52,023	–	167,833
Subordinasiyalı borclar	310	2,251	35,670	19,276	57,507
Xalis ödənilmiş törəmə maliyyə öhdəlikləri	–	–	–	–	–
Ümumi ödənilmiş törəmə maliyyə alətləri:					
- Ödəniləcək müqavilə öhdəlikləri	82,896	346,647	–	–	429,543
- Alınacaq müqavilə öhdəlikləri	(87,151)	(349,161)	–	–	(436,312)
İcarə öhdəlikləri	1,764	5,856	12,811	–	20,431
Digər maliyyə öhdəlikləri	16,585	–	–	–	16,585
Cəmi diskont edilməmiş maliyyə öhdəlikləri	4,065,871	841,523	1,372,081	229,380	6,508,855

Aşağıdakı cədvəldə Qrupun müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş müddəti tamamlanmış kreditlə bağlı təəhhüdləri göstərilir:

	<i>3 ayadək</i>	<i>3-12 ay</i>	<i>1-5 il</i>	<i>5 ildən çox</i>	<i>Qeyri-müəyyən</i>	<i>Cəmi</i>
31 dekabr 2022-ci il	405,637	161,061	57,307	–	–	624,005
31 dekabr 2021-ci il	400,653	188,613	77,447	–	–	666,713

Qrup gözləyir ki, potensial öhdəliklərin və ya təəhhüdlərin hamısının öhdəlik müddəti tamamlanana qədər yerinə yetirilməsi tələb olunmayacaq.

Qrupun öhdəlikləri yerinə yetirmək qabiliyyəti müəyyən müddət ərzində aktivlərin ekvivalent məbləğini reallaşdırmaq qabiliyyətindən asılıdır. Bir il müddətində aidiyyəti olan şəxslərin təşkilatlarından alınmış iri əmanətlərin cəmləşməsi mövcuddur. Bu vəsaitlərin iri məbləğdə çıxarılması Qrupun əməliyyatlarına mənfi təsir göstərə bilər.

Yaxın gələcəkdə Qrupun maliyyələşdirməsi həmin səviyyədə saxlanacaq və bu vəsaitləri çıxarmaq zərurəti yaranarsa, Qrup əvvəlcədən bildiriş alacaq və lazımi ödənişləri aparmaq məqsədilə tez satılan aktivlərini sata biləcək. Rəhbərlik hesab edir ki, yaxın gələcəkdə Qrupun maliyyələşdirməsi həmin səviyyədə saxlanacaq və bu vəsaitləri çıxarmaq zərurəti yaranarsa, Qrup əvvəlcədən bildiriş alacaq və lazımi ödənişləri aparmaq məqsədilə tez satılan aktivlərini sata biləcək.

Ödəmə müddətlərində fərqlərin təhlili cari hesablarda tarixi sabitliyi əks etdirmir. Onların ödənilməsi tarixən yuxarıdakı cədvəllərdə göstərilən müddətlərdən daha uzun müddətdə aparılırdı. Bu qalıqlar yuxarıdakı cədvəllərdə üç aydan az müddət ərzində ödənilməli məbləğlərə daxil edilmişdir.

Müştərilərə ödəniləcək məbləğlərə fiziki şəxslərin müddətli əmanətləri daxildir. Qanunvericiliyə uyğun olaraq Qrup bu depozitləri əmanətinin tələbi ilə qaytarmağa borcludur.

Əməliyyat riski

Əməliyyat riski – sistemlərin nasazlığı, işçilərin səhvi, saxtakarlığı və ya xarici hadisələr nəticəsində yaranan riskdir. Nəzarət sistemi işləməyəndə əməliyyat riskləri nüfuza xələl vura, hüquqi nəticələrə və ya maliyyə zərərlərinə gətirib çıxara bilər. Qrup bütün əməliyyat risklərinin aradan götürülməsini güman edə bilməz, lakin Qrup bu riskləri nəzarət sistemi və potensial risklərin izlənməsi və onlarla bağlı tədbirlərin görülməsi yolu ilə idarə edə bilər. Nəzarət sistemində vəzifələrin səmərəli bölünməsi, daxil olma, təsdiq etmə və tutuşdurma prosedurları, heyətin təlimləndirilməsi və qiymətləndirilməsi prosesləri, eləcə də daxili auditdən istifadə daxildir.

Bazar riski

Bazar riski maliyyə alətlərinin gələcək pul vəsaitləri hərəkətlərinin ədalətli dəyəri faiz dərəcəsi, valyuta məzənnələri və pay alətlərinin qiymətləri kimi bazar parametrlərində dəyişikliklər nəticəsində tərəddüd etməsi riskidir. Qrup bazar riskini həssaslıq təhlilindən istifadə etməklə idarə edir. Qrupun iri bazar riski təmərküzləri yoxdur.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

28. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Faiz dərəcəsi riski

Faiz dərəcəsi riski maliyyə aktivlərinin ədalətli dəyərinin faiz dərəcəsində dəyişikliklər nəticəsində ucuzlaşması/ bahalaşması riskidir.

Cari ilin mənfəətinin həssaslığı 31 dekabr 2022-ci il tarixinə dəyişən faiz dərəcəli qeyri-ticarət maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri əsasında hesablanmış bir il üçün xalis faiz gəliri üzrə faiz dərəcəsində ehtimal edilən dəyişikliklərin təsiridir. 31 dekabr 2022-ci il və 2021-ci il tarixlərinə Qrupun əhəmiyyətli məbləğdə dəyişən faiz dərəcəli qeyri-ticarət maliyyə aktivləri mövcud deyil.

Valyuta riski

Valyuta riski – maliyyə alətinin dəyərinin xarici valyuta dərəcələrində dəyişikliklərə görə tərəddüd etməsi riskidir. Qrup yerli qaydalara uyğun olaraq valyuta pozisiyaları üzrə limitlər müəyyən etmişdir. Pozisiyalara gündəlik monitoring edilir.

Aktivlərin və öhdəliklərin idarə edilməsi komitəsi valyuta riskini yerli valyutanın devalvasiyasının və digər makroiqtisadi göstəricilərin qiymətləndirilmiş əsasında açıq valyuta vəziyyətini idarə etməklə idarə edir. Bu Qrupa valyuta dərəcələrinin milli valyutaya qarşı əhəmiyyətli dəyişməsindən zərərləri minimallaşdırmaq imkanını verir. Yerli tənzimləyicilərin tələblərinə uyğunlaşmaq məqsədilə xəzinədarlıq Qrupun açıq valyuta mövqeyinin gündəlik monitoringini həyata keçirir.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Qrupun xarici valyuta riskinə məruz qalması aşağıdakı cədvəldə təqdim olunur:

	AZN	ABŞ dolları	Avro	Gürcüstan lari	Türk lirası	Digər valyuta	2022-ci il cəmi
Maliyyə aktivləri							
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	905,387	2,038,601	299,388	18,161	3,777	36,816	3,302,130
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	153,079	319,473	94,256	3	205	17,044	584,060
İnvestisiya qiymətli kağızları	1,474,957	324,829	13,187	22,845	4,498	–	1,840,316
Törəmə maliyyə aktivləri	488	7,843	1,831	52	–	–	10,214
Müştərilərə verilmiş kreditlər	1,546,200	1,058,067	394,115	88,915	104,161	82,131	3,273,589
Digər maliyyə aktivləri	27,885	23,626	1,881	448	1,277	584	55,701
Cəmi maliyyə aktivləri	4,107,996	3,772,439	804,658	130,424	113,918	136,575	9,066,010
Törəmə alətlərin təsiri	20,000	186,338	150,190	16,166	1,040	100,472	474,206
Maliyyə öhdəlikləri							
Banklar və dövlət fondları							
qarşısında öhdəliklər	377,958	260,243	144,834	20,074	46,011	83,032	932,152
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	3,367,301	3,215,169	553,955	55,641	6,092	54,497	7,252,655
Digər borc öhdəlikləri	–	12,102	6,335	–	1,680	–	20,117
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	–	8,255	1,958	89	–	–	10,302
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	–	65,432	5,812	–	15,459	–	86,703
Subordinasiyalı borclar	–	155,589	–	–	–	–	155,589
İcarə öhdəlikləri	15,206	2,376	–	–	80	–	17,662
Digər maliyyə öhdəlikləri	10,056	3,150	1,511	251	1,531	129	16,628
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	3,770,521	3,722,316	714,405	76,055	70,853	137,658	8,491,808
Törəmə alətlərin təsiri	–	105,453	215,055	7,736	–	101,678	429,922
Törəmə alətlərin təsirindən sonra xalis mövqe	357,475	131,008	25,388	62,799	44,105	(2,289)	618,486

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

28. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Valyuta riski (davamı)

31 dekabr 2021-ci ildə Qrupun xarici valyuta riskinə məruz qalması aşağıdakı cədvəldə təqdim olunur:

	AZN	ABŞ dolları	Avro	Gürcüstan lari	Türk lirası	Digər valyuta	2021-ci il cəmi
Maliyyə aktivləri							
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	843,814	306,886	135,447	8,939	1,007	29,318	1,325,411
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	58,237	414,743	110,204	1	344	19,079	602,608
İnvestisiya qiymətli kağızları	1,037,459	793,591	29,847	15,936	6,531	–	1,883,364
Törəmə maliyyə aktivləri	147	2,064	–	73	1,808	5,812	9,904
Müştərilərə verilmiş kreditlər	1,368,300	919,624	496,984	58,040	87,453	96,904	3,027,305
Digər maliyyə aktivləri	20,305	7,265	1,445	162	2,705	102	31,984
Cəmi maliyyə aktivləri	3,328,262	2,444,173	773,927	83,151	99,848	151,215	6,880,576
Törəmə alətlərin təsiri	15,100	200,863	124,652	1,700	–	84,455	426,770
Maliyyə öhdəlikləri							
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	450,721	225,200	111,619	18,402	30,742	93,723	930,407
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	2,632,619	1,871,303	600,214	21,354	5,179	51,182	5,181,851
Digər borc öhdəlikləri	–	3,369	5,194	–	23	–	8,586
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	–	2,050	4	178	–	5,812	8,044
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	–	147,494	6,430	–	8,541	–	162,465
Subordinasiyalı borclar	–	45,103	–	–	–	–	45,103
İcarə öhdəlikləri	14,592	3,577	–	–	72	–	18,241
Digər maliyyə öhdəlikləri	5,940	3,854	3,242	219	3,286	44	16,585
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	3,103,872	2,301,950	726,703	40,153	47,843	150,761	6,371,282
Törəmə alətlərin təsiri	–	43,350	203,610	11,645	10,620	89,775	359,000
Törəmə alətlərin təsirindən sonra xalis mövqe	239,490	299,736	(31,734)	33,053	41,385	(4,866)	577,064

Valyuta riskinə həssaslıq

Aşağıdakı cədvəllər 31 dekabrda Qrupun monetar aktivləri və öhdəlikləri üzrə əhəmiyyətli riskə məruz qaldığı valyutalar göstərilir. Təhlil, bütün digər göstəricilərin sabit qalması şərti ilə, valyuta dərəcəsinin AZN-ə qarşı məntiqi dərəcədə mümkün olan hərəkətinin konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər və kapital haqqında hesabatla təsirini hesablayır. Həssaslıq təhlilində yalnız xarici valyuta ilə ifadə edilmiş mövcud monetar maddələr daxildir və onların dövrün sonunda çevrilməsi zamanı valyuta məzənnələrində müəyyən edilmiş dəyişiklik edilir. Həssaslıq təhlilində xarici kreditlər, eləcə də kreditin verildiyi valyuta kredit verənin və ya borc alanın valyutasından fərqli olanda, Qrup daxilində xarici əməliyyatlara kreditlər daxildir. Cədvəldə mənfəət məbləğ konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda və ya kapitalda potensial xalis azalmanı, müsbət məbləğ isə xalis potensial artmanı əks etdirir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

28. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Valyuta riski (davamı)

31 dekabr 2022-ci və 2021-ci il tarixlərinə aktivlərin dəyərləri əsasında vergidən əvvəlki mənfəətə və digər ümumi gəlirə təsir:

	2022		2021	
	<i>ABŞ dolları/ AZN +20%</i>	<i>ABŞ dolları/ AZN -3%</i>	<i>ABŞ dolları/ AZN +20%</i>	<i>ABŞ dolları/ AZN -3%</i>
Vergidən əvvəlki mənfəətə təsir	26,202	(3,930)	59,947	(8,992)

	2022		2021	
	<i>Avro/AZN +21%</i>	<i>Avro/AZN -9%</i>	<i>Avro/AZN +21%</i>	<i>Avro/AZN -9%</i>
Vergidən əvvəlki mənfəətə təsir	5,331	(2,285)	(6,664)	2,856

	2022		2021	
	<i>Gürcüstan laris/ AZN +15%</i>	<i>Gürcüstan laris/ AZN -15%</i>	<i>Gürcüstan laris/ AZN +15%</i>	<i>Gürcüstan laris/ AZN -15%</i>
DÜG-ə təsir	9,420	(9,420)	4,958	(4,958)

	2022		2021	
	<i>Türk lirası/ AZN +15%</i>	<i>Türk lirası/ AZN -20%</i>	<i>Türk lirası/ AZN +15%</i>	<i>Türk lirası/ AZN -20%</i>
DÜG-ə təsir	6,616	(8,821)	6,208	(8,277)

29. Ədalətli dəyərin ölçülməsi

Ədalətli dəyər iyerarxiyası

Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini qiymətləndirmə mexanizmləri ilə müəyyən etmək və açıqlamaq üçün Qrup aşağıdakı iyerarxiyadan istifadə edir:

- ▶ Səviyyə 1: oxşar aktiv və öhdəliklər üçün fəal bazarda müəyyən edilmiş (düzəliş edilməmiş) qiymətlər;
- ▶ Səviyyə 2: uçota alınmış ədalətli dəyərə əhəmiyyətli təsir göstərən, birbaşa və ya dolay yolla bazarda müşahidə edilən ilkin məlumatlardan istifadə edən digər mexanizmlər;
- ▶ Səviyyə 3: uçota alınmış ədalətli dəyərə əhəmiyyətli təsir göstərən, müşahidə edilən bazar məlumatlarına əsaslanmayan ilkin məlumatlardan istifadə edən mexanizmlər.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

29. Ədalətli dəyərin ölçülməsi (davamı)

Ədalətli dəyəri açıqlamaq üçün Qrup aktiv və öhdəliklərin siniflərini aktiv və ya öhdəliyin təbiəti, xüsusiyyətləri və riskləri və ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyələri əsasında müəyyən etmişdir:

		Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər			
		Aktiv	Əhəmiyyətli	Əhəmiyyətli	
		bazarlarda	müşahidə	müşahidə	
		qeydiyyatata	edilən giriş	edilməyən	
		alınmış	məlumatları	giriş	
		qiymət	məlumatları	məlumatları	
		(Səviyyə 1)	(Səviyyə 2)	(Səviyyə 3)	Cəmi
Qiymətləndirmə tarixi					
Ədalətli dəyəri ilə ölçülən aktivlər					
İnvestisiya qiymətli kağızları – DÜGƏD ilə ölçülən	31 dekabr 2022-ci il	72,736	1,248,093	–	1,320,829
İnvestisiya qiymətli kağızları – MZƏD ilə ölçülən	31 dekabr 2022-ci il	327	1,412	2,003	3,742
Törəmə maliyyə aktivləri	31 dekabr 2022-ci il	–	10,214	–	10,214
Ədalətli dəyəri açıqlanan aktivlər					
Amortizasiya hesablanmış dəyərlər					
investisiya qiymətli kağızları	31 dekabr 2022-ci il	39,412	453,069	23,501	515,982
Müştərilərə verilmiş kreditlər	31 dekabr 2022-ci il	–	–	3,248,958	3,248,958
İnvestisiya əmlakları	31 dekabr 2022-ci il	–	–	31,229	31,229
Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər					
		Aktiv	Əhəmiyyətli	Əhəmiyyətli	
		bazarlarda	müşahidə	müşahidə	
		qeydiyyatata	edilən giriş	edilməyən	
		alınmış	məlumatları	giriş	
		qiymət	məlumatları	məlumatları	
		(Səviyyə 1)	(Səviyyə 2)	(Səviyyə 3)	Cəmi
Qiymətləndirmə tarixi					
Ədalətli dəyəri açıqlanan öhdəliklər					
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	31 dekabr 2022-ci il	–	10,302	–	10,302
Ədalətli dəyəri açıqlanan öhdəliklər					
Banklar və dövlət fondlarına					
ödəniləcək məbləğlər	31 dekabr 2022-ci il	–	605,474	317,030	922,504
Müştərilərə ödəniləcək məbləğlər	31 dekabr 2022-ci il	–	70,165	7,171,313	7,241,478
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	31 dekabr 2022-ci il	–	–	86,291	86,291
Subordinasiyalı borclar	31 dekabr 2022-ci il	–	–	155,528	155,528
Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər					
		Aktiv	Əhəmiyyətli	Əhəmiyyətli	
		bazarlarda	müşahidə	müşahidə	
		qeydiyyatata	edilən giriş	edilməyən	
		alınmış	məlumatları	giriş	
		qiymət	məlumatları	məlumatları	
		(Səviyyə 1)	(Səviyyə 2)	(Səviyyə 3)	Cəmi
Qiymətləndirmə tarixi					
Ədalətli dəyəri ilə ölçülən aktivlər					
İnvestisiya qiymətli kağızları – DÜGƏD ilə ölçülən	31 dekabr 2021-ci il	417,927	1,392,137	–	1,810,064
İnvestisiya qiymətli kağızları – MZƏD ilə ölçülən	31 dekabr 2021-ci il	356	426	2,003	2,785
Törəmə maliyyə aktivləri	31 dekabr 2021-ci il	–	9,904	–	9,904
Ədalətli dəyəri açıqlanan aktivlər					
Amortizasiya hesablanmış dəyərlər					
investisiya qiymətli kağızları	31 dekabr 2021-ci il	47,652	2,930	20,604	71,186
Müştərilərə verilmiş kreditlər	31 dekabr 2021-ci il	–	–	3,018,272	3,018,272
İnvestisiya əmlakları	31 dekabr 2021-ci il	–	–	19,126	19,126

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

29. Ədalətli dəyərin ölçülməsi (davamı)

Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər					
	Qiyətləndirmə tarixi	Aktiv bazarlarda qeydiyyatda alınmış qiymət (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	Cəmi
Ədalətli dəyəri açıqlanan öhdəliklər					
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	31 dekabr 2021-ci il	–	8,044	–	8,044
Ədalətli dəyəri açıqlanan öhdəliklər					
Banklar və dövlət fondlarına					
ödəniləcək məbləğlər	31 dekabr 2021-ci il	–	918,349	–	918,349
Müştərilərə ödəniləcək məbləğlər	31 dekabr 2021-ci il	–	–	5,181,042	5,181,042
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	31 dekabr 2021-ci il	–	162,812	–	162,812
Subordinasiyalı borclar	31 dekabr 2021-ci il	–	–	45,103	45,103

Ədalətli dəyərlə əks etdirilməmiş maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin ədalətli dəyəri

Aşağıda Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatında ədalətli dəyərlə əks etdirilməmiş maliyyə alətlərinin balans dəyərləri və ədalətli dəyərləri siniflər üzrə müqayisə edilir. Qalan maliyyə alətləri üçün balans dəyəri ədalətli dəyərə yaxındır. Cədvəldə qeyri-maliyyə aktivlərin və öhdəliklərin ədalətli dəyərləri təqdim edilmir:

	Balans dəyəri 2022	Ədalətli dəyər 2022	Tanınmamış gəlir/(zərər) 2022	Balans dəyəri 2021-ci il	Ədalətli dəyər 2021-ci il	Tanınmamış gəlir/(zərər) 2021-ci il
Maliyyə aktivləri						
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə investisiya qiymətli kağızları	515,745	515,982	237	70,515	71,186	671
Müştərilərə verilmiş kreditlər	3,273,589	3,248,958	(24,631)	3,027,305	3,018,272	(9,033)
Maliyyə öhdəlikləri						
Banklar və dövlət fondları						
qarşısında öhdəliklər	932,152	922,504	9,648	930,407	918,349	12,058
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	7,252,655	7,241,478	11,177	5,181,851	5,181,042	809
Subordinasiyalı borclar	155,589	155,528	61	45,103	45,103	–
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	86,703	86,291	412	162,465	162,812	(347)
Realizasiya edilməmiş ədalətli dəyerdə cəmi tanınmamış dəyişiklik			(3,096)			4,158

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

29. Ədalətli dəyərin ölçülməsi (davamı)

Qiymətləndirmə mexanizmləri və fərziyyələri

Aşağıda maliyyə hesabatlarında ədalətli dəyərlə əks etdirilmiş aktivlər və öhdəliklərin və konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda ədalətli dəyərlə ölçülməmiş, lakin ədalətli dəyəri açıqlanmış maddələrin ədalətli dəyərlərini müəyyən etmək üçün istifadə edilən metodologiya və fərziyələr təsvir olunur.

Ədalətli dəyərləri balans dəyərlərinə təxmini bərabər olan aktivlər

Tez satıla bilən və ödəmə müddəti qısa (üç aydan az) olan maliyyə aktivləri və öhdəlikləri ilə bağlı olaraq ehtimal edilir ki, onların balans dəyərləri təxminən ədalətli dəyərlərinə bərabərdir. Bu fərziyyə tələbli depozitlərə və xüsusi bitmə müddəti olmayan əmanət hesablarına da tətbiq edilir.

Törəmə alətlər

Bazarda müşahidə olunan giriş məlumatları əsasında qiymətləndirmə metodlarından istifadə etməklə qiymətləndirilən törəmə alətlər əsasən faiz dərəcəsi svopları, valyuta forvard müqavilələri və valyuta svopu müqavilələridir. Ən çox tətbiq olunan qiymətləndirmə metodlarına cari dəyər hesablamalarından istifadə etməklə forvard qiymətinin müəyyən edilməsi və svop modelləri daxildir. Modellər qarşı tərəflərin kredit ödəmə qabiliyyəti, valyuta spotu, forvard dərəcələri və faiz dərəcəsi ayrıləri də daxil olmaqla müxtəlif giriş məlumatlarının istifadə edilməsini nəzərdə tutur. Bazarda müşahidə olunmayan əhəmiyyətli giriş məlumatları əsasında qiymətləndirmə metodlarından istifadə etməklə qiymətləndirilən törəmə alətlər əsasən uzunmüddətli opsiyonlardır. Bu törəmə alətlər binomial modellərdən istifadə etməklə qiymətləndirilir. Modellər bazar dərəcəsinin dəyişkənliyi də daxil olmaqla müxtəlif müşahidə olunmayan fərziyyələri əhatə edir.

Investisiya qiymətli kağızları

Hər hansı qiymətləndirmə metodları və ya qiymətin müəyyən edilməsi modellərindən istifadə etməklə qiymətləndirilən investisiya qiymətli kağızları əsas etibarilə borc qiymətli kağızlarından ibarətdir. Bu qiymətli kağızların dəyəri bəzi hallarda yalnız bazarda müşahidə edilən məlumatları, digər hallarda isə bazarda həm müşahidə edilən, həm də müşahidə edilməyən məlumatları əks etdirən modellər vasitəsilə müəyyən edilir. Bazarda müşahidə edilməyən giriş məlumatlarına qarşı tərəfin gələcək maliyyə göstəriciləri, onun risk profili, eləcə də qarşı tərəfin fəaliyyət göstərdiyi sənaye sahəsi və coğrafi yurisdiksiya ilə bağlı iqtisadi fərziyyələr daxildir.

Qrup Rusiyanın investisiya qiymətli kağızlarının ədalətli dəyərini iki mərhələli yanaşmadan istifadə etməklə qiymətləndirir:

- Birinci addım – hədəf investisiya qiymətli kağızı üzrə ticarət, icra edilə bilən səviyyələr və indikativ kotirovkalara yönəlmiş birbaşa müşahidələr;
- İkinci addım – birbaşa bazar müşahidələri kifayət etmədikdə, hədəf investisiya qiymətli kağızı üzrə nisbi dəyər qiymətini əldə etmək üçün müqayisə edilə bilən investisiya qiymətli kağızları üzrə birbaşa müşahidələrin istifadə edilməsi.

Yekun ədalətli dəyəri əldə etmək üçün nəticələr hər bir müşahidənin nisbi gücünə əsasən müvafiq qaydada çəkilir və ümumiləşdirilir.

Amortizasiya hesablanmış dəyərlə uçota alınan maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri

Kvotasiya edilməyən alətlərin, müştərilərə verilmiş kreditlərin, müştəri depozitlərinin, kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlərin, banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklərin, subordinasiyalı borcların və digər maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin ədalətli dəyərini ölçmək üçün gələcək pul vəsaitlərinin hərəkəti eyni şərtlər, kredit riski və qalan ödəmə müddəti olan borclar üçün hazırda mövcud olan dərəcələrlə diskont edilir.

Ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyələri arasında köçürmələr

31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il ərzində Qrup müəyyən maliyyə alətlərini ədalətli dəyər iyerarxiyasının 1-ci səviyyəsindən 2-ci səviyyəsinə köçürmüşdür. 31 dekabr 2022-ci il tarixinə köçürülmüş ümumi aktivlərin ədalətli dəyəri 26,698 AZN təşkil etmişdir. Bu köçürmənin səbəbi, Rusiya istiqrazları bazarında fəaliyyətin həcmnin və ya səviyyəsinin əhəmiyyətli dərəcədə azalmasıdır ki, bu da onların yuxarıda təsvir edilən ədalətli dəyərinin müəyyən edilməsi üçün istifadə edilən metodun dəyişməsinə səbəb olmuşdur.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

30. Aktivlərin və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin təhlili

Aşağıdakı cədvəldə aktivlər və öhdəliklər onların qaytarılması və ya ödənilməsi gözlənilən müddətlər üzrə təhlil edilir. Qrupun müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş diskont edilməmiş ödəmə öhdəliyi "Risklərin idarə edilməsi" adlı 28-ci Qeyddə göstərilir.

	2022			2021		
	1 il ərzində	1 ildən artıq	Cəmi	1 il ərzində	1 ildən artıq	Cəmi
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	3,302,130	–	3,302,130	1,325,411	–	1,325,411
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	520,883	63,177	584,060	516,112	86,496	602,608
İnvestisiya qiymətli kağızları	839,700	1,000,616	1,840,316	376,046	1,507,318	1,883,364
Törəmə maliyyə aktivləri	1,714	8,500	10,214	9,904	–	9,904
Müştərilərə verilmiş kreditlər	1,749,026	1,524,563	3,273,589	1,572,824	1,454,481	3,027,305
İnvestisiya əmlakları	–	31,229	31,229	–	19,126	19,126
Əmlak və avadanlıqlar	–	32,560	32,560	–	27,938	27,938
Qeyri-maddi aktivlər	–	31,400	31,400	–	39,467	39,467
İstifadə hüququ olan aktivlər	–	17,471	17,471	–	17,640	17,640
Cari mənfəət vergisi aktivləri	–	–	–	65	–	65
Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri	–	17,171	17,171	–	1,730	1,730
Digər aktivlər	77,426	381	77,807	53,399	226	53,625
Cəmi aktivlər	6,490,879	2,727,068	9,217,947	3,853,761	3,154,422	7,008,183
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	408,062	524,090	932,152	512,635	417,772	930,407
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	6,894,010	358,645	7,252,655	4,203,610	978,241	5,181,851
Digər borc öhdəlikləri	20,117	–	20,117	8,586	–	8,586
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	63,842	22,861	86,703	111,763	50,702	162,465
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	2,039	8,263	10,302	8,044	–	8,044
Cari mənfəət vergisi öhdəliyi	22,788	–	22,788	11,802	–	11,802
Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlikləri	–	5,327	5,327	–	2,894	2,894
Subordinasiyalı borclar	1,471	154,118	155,589	–	45,103	45,103
İcarə öhdəlikləri	5,821	11,841	17,662	6,514	11,727	18,241
Kreditlə bağlı zəmanətlər və digər aktivlər üçün ehtiyat	10,610	–	10,610	11,024	–	11,024
Digər öhdəliklər	52,046	3,712	55,758	47,300	3,028	50,328
Cəmi öhdəliklər	7,480,806	1,088,857	8,569,663	4,921,278	1,509,467	6,430,745
Xalis aktivlər	(989,927)	1,638,211	648,284	(1,067,517)	1,644,955	577,438

Aktiv və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin uyğunluğu və nəzarət edilən uyğunsuzluğu Qrupun rəhbərliyi üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Uyğun olmayan mövqe potensial olaraq gəlirliliyi və levereci artırdığı halda, gözlənilməz zərər riskini də artırır. Aktiv və öhdəliklərin ödəmə müddətləri və ödəmə müddəti başa çatanda faiz hesablanan öhdəlikləri münasib dəyərlə əvəz etmək qabiliyyəti Qrupun likvidliyini, eləcə də onun faiz və məzənnə dəyişikliyi risklərinə məruz qalmasının qiymətləndirilməsində mühüm amillərdir.

Mənfi fərq bir il ərzində əlaqəli tərəflərdən ibarət müştərilər qarşısında öhdəliklərin əhəmiyyətli dərəcədə cəmləşməsi ilə bağlıdır və bu müştərilər uzun müddətdir ki, Qrupun müştəriləridirlər.

Rəhbərlik hesab edir ki, bu səviyyədə maliyyələşdirmə Qrup üçün yaxın gələcəkdə də mövcud olacaq və vəsaitlər istifadə edildiyi təqdirdə Qrup qənaətbəxş bildiriş alaraq ödənişin aparılmasını təmin etmək üçün likvidli aktivləri sata biləcək.

ARMB-nin müəyyən etdiyi banklar üçün 30%-lik minimum likvidlik norması (Bankın faktiki əmsalı 82%) tənzimləyici tərəfindən tətbiq edilən bank sənayesində mövcud olan xarakterə və formalaşmış normal işgüzar təcrübəyə əsaslanan əqlabətən ehtiyat tədbiridir. Qrupun likvidlik əmsalı müəyyən edilmiş minimum likvidlik normasını xeyli üstələyir.

Qrupun ödəmə müddəti bir ildən çox olan əhəmiyyətli həcmdə investisiya qiymətli kağızlarına malik olmasına baxmayaraq, təcili likvidlik ehtiyacı yaranıqda, Qrup belə qiymətli kağızların əhəmiyyətli hissəsini açıq bazarda sata bilər.

Qrupda yaradılmış Xəzinədarlıq Departamenti və Aktiv və Passivlərin idarə edilməsi Komitəsi Qrupun likvidliyinə gündəlik nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

31. Aidiyyəti olan şəxslər haqqında açıqlamalar

24 sayılı "Əlaqəli tərəflərə aidiyyəti olan şəxslər haqqında açıqlamalar" MUBS-a uyğun olaraq tərəflər bu halda aidiyyəti olan hesab edilir ki, bir tərəfin digər tərəfə nəzarət etmək və ya maliyyə və ya əməliyyat qərarlarının qəbul edilməsində mühüm təsir göstərmək qabiliyyəti olsun. Hər bir potensial aidiyyəti olan tərəf münasibətlərini nəzərdən keçirdikdə, diqqət bu münasibətlərin yalnız hüquqi formasına deyil, mahiyyətinə də yönəldilməlidir.

Əlaqəli tərəflər Aidiyyəti olan şəxslər aidiyyəti olmayan tərəflərin həyata keçirə bilmədiyi əməliyyatlarda iştirak edə bilər və aidiyyəti olan şəxslər arasında əməliyyatlar aidiyyəti olmayan şəxslər arasında əməliyyatlarla eyni şərtlər, müddət və məbləğdə aparılır. Digər əlaqəli tərəflərə ümumi nəzarət altında olan müəssisələrin asılı müəssisələri və ya səhmdarlar daxildir.

Aidiyyəti olan şəxslərlə əməliyyatların həcmi, ilin sonunda qalıq balansları və il üzrə əlaqəli xərc və gəlir aşağıda göstərilir:

	2022					2021				
	Səhmdarlar / yekun mülkiyyətçi lər	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr	Əsas rəhbərlik heyəti	Digər	Cəmi	Səhmdarlar / yekun mülkiyyətçi lər	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr	Əsas rəhbərlik heyəti	Digər	Cəmi
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	-	1,417	-	-	1,417	-	609	-	-	609
1 yanvarda kredit qalığı, ümumi	-	668,349	3,283	22,826	694,458	-	647,313	3,415	43,213	693,941
İl ərzində verilmiş kreditlər	-	448,042	3,617	139,581	591,240	-	128,270	7,101	87,080	222,451
İl ərzində kredit ödəmələri	-	(591,774)	(3,575)	(108,425)	(703,774)	-	(95,608)	(8,026)	(107,694)	(211,328)
Faizin hesablanması	-	592	5	351	948	-	2,302	21	-	2,323
Məzənnə fərqi	-	(8,153)	452	(2,050)	(9,751)	-	(13,928)	772	227	(12,929)
31 dekabrda kredit qalığı, ümumi	-	517,056	3,782	52,283	573,121	-	668,349	3,283	22,826	694,458
Çıxılın: 31 dekabrda dəyərsizləşmə üçün ehtiyat	-	(3,224)	(38)	(3,233)	(6,495)	-	(3,729)	(12)	(309)	(4,050)
31 dekabrda kredit qalığı, xalis	-	513,832	3,744	49,050	566,626	-	664,620	3,271	22,517	690,408
Kreditlər üzrə faiz gəliri	-	27,994	165	4,594	32,753	-	29,519	330	3,855	33,704
Digər aktivlər	-	8,347	-	-	8,347	-	275	-	-	275
İnvestisiya qiymətli kağızları	-	2,003	-	-	2,003	-	2,003	-	-	2,003
Bank və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	-	65,221	-	6,217	71,438	-	89,324	-	1,390	90,714
Müddətli depozitlər	85,973	484,674	3,118	28,915	602,680	87,995	673,803	6,550	28,268	796,616
Müddətsiz depozitlər	376,324	568,186	7,615	435,827	1,387,952	623,328	309,521	7,400	357,966	1,298,215
Subordinasiyalı borclar	78,620	46,971	1,105	1,230	127,926	18,923	12,739	850	-	32,512
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	32,744	22,119	-	-	54,863	78,749	51,868	-	-	130,617
Digər öhdəliklər	53	8,282	-	693	9,028	12	7,904	-	487	8,403
İcarə öhdəlikləri	-	11,725	-	-	11,725	-	8,100	-	-	8,100
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	-	1,657	-	-	1,657	-	61	-	-	61
Törəmə maliyyə aktivləri	-	6,606	-	-	6,606	-	7,786	-	-	7,786
Digər borc öhdəlikləri	-	-	3,249	-	3,249	-	-	50	-	50
Verilmiş zəmanətlər	-	81,997	-	8,022	90,019	-	22,292	-	15,382	37,674
Verilmiş akkreditivlər	-	4,967	-	3,002	7,969	-	2,995	-	6,894	9,889
İstifadə edilməmiş kredit xətləri	-	33,685	429	33,628	67,742	-	30,536	772	33,235	64,543
Faiz gəliri (kreditlər istisna olmaqla)	-	27	-	-	27	-	4	-	-	4
Faiz xərci	(3,931)	(17,812)	(245)	(514)	(22,502)	(6,496)	(15,160)	(482)	(2,719)	(24,857)
Haqq və komissiya gəliri	156	11,849	23	2,857	14,885	209	9,147	94	3,530	12,980
Haqq və komissiya xərci	-	(15,150)	-	(49)	(15,199)	(3)	(7,706)	(1)	(641)	(8,351)
Xarici valyutalardan xalis gəlirlər / (zərər): dilinq	1,051	3,969	7	1,950	6,977	416	3,265	32	1,724	5,437
Xarici valyutalardan xalis gəlirlər / (zərər): məzənnə fərqi	(81)	(17,200)	-	-	(17,281)	581	(9,895)	-	-	(9,314)
Xarici valyutalardan xalis gəlirlər / (zərər): xarici valyutada törəmə alətlərlə əməliyyatlar	-	690	-	239	929	-	14,059	-	-	14,059
Digər əməliyyat xərcləri	(15)	(6,608)	-	-	(6,623)	(23)	(3,910)	-	-	(3,933)
Digər gəlir	-	259	-	-	259	-	467	-	-	467
Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərle ilkin tanınması üzrə zərər	-	-	-	-	-	-	(3,778)	-	-	(3,778)

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

31. Aidiyyəti olan şəxslər haqqında açıqlamalar (davamı)

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Qrupun 135,975 min AZN (2021-ci il: 332,320 min AZN) məbləğində borcalanlara verilmiş kreditlər və yerli banklarda yerləşdirdiyi depozitlərə görə əsas şirkətdən zəmanət almışdır və Qrup effektiv faiz dərəcəsinin bir hissəsi kimi uçota alınmış 1,470 min AZN (2021-ci il: 1,763 min AZN) məbləğində zəmanət haqqı ödəmişdir.

Əsas rəhbər heyətinin üzvlərinə ödənişlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2022	2021
Əmək haqqı və digər ödənişlər	(16,945)	(19,206)
Sosial sığorta məsrəfləri	(2,490)	(2,635)
Əsas rəhbər heyətinə ödənişlər	(19,435)	(21,841)

32. Maliyyə fəaliyyətindən əmələ gələn öhdəliklərdə dəyişikliklər

		<i>Buraxılmış borc qiymətli kağızları</i>	<i>Subordinasiyalı borclar</i>	<i>Cəmi</i>
	<i>Qeyd</i>			
1 yanvar 2021-ci il tarixinə balans dəyəri		149,137	27,165	176,302
Emissiyadan daxilolmalar		113,921	17,827	131,748
Geri alınma		(99,220)	–	(99,220)
Ədalətli dəyərə düzəliş		–	145	145
Xarici valyutanın çevrilməsi		(1,798)	(6)	(1,804)
Digər		425	(28)	397
31 dekabr 2021-ci il tarixinə balans dəyəri	16, 17	162,465	45,103	207,568
Hiperinflasiyanın təsiri		(13,930)	(3,398)	(17,328)
Emissiyadan daxilolmalar		178,468	114,512	292,980
Geri alınma		(243,788)	–	(243,788)
Xarici valyutanın çevrilməsi		3,465	(628)	2,837
Digər		23	–	23
31 dekabr 2022-ci il tarixinə balans dəyəri	16, 17	86,703	155,589	242,292

33. Kapitalın adekvatlığı

Qrup fəaliyyətinə məxsus olan risklərdən qorunmaq məqsədilə kapital bazasını fəal şəkildə idarə edir. Qrupun kapitalının adekvatlığı, digər metodlarla yanaşı, ARMB, GMB və BTNA tərəfindən təyin edilmiş kapitalın adekvatlığı normativindən istifadə etməklə nəzarət edilir.

Keçmiş il ərzində Qrup bütün kənardan müəyyən edilmiş kapital tələblərinə tam əməl etmişdir.

Qrup tərəfindən kapitalın idarə edilməsi siyasətinin əsas məqsədi – Qrupda kapitalla bağlı müəyyən olunmuş xarici tələblərin yerinə yetirilməsinin, habelə fəaliyyətin həyata keçirilməsi və səhmdar dəyərinin maksimal artırılması məqsədilə yüksək kredit reytinginin və kapitalın adekvatlığı reytinglərinin dəstəklənməsinin təmin edilməsidir.

Qrup iqtisadi şərait və fəaliyyətinin risk xüsusiyyətləri dəyişdikcə kapital strukturunu idarə edir və müvafiq düzəlişlər aparır. Kapitalın strukturunu saxlamaq və ya bu strukturda düzəlişlər etmək məqsədilə Qrup səhmdarlara dividend ödənişləri məbləğində düzəlişlər edə, kapitalı səhmdarlara qaytara və ya kapital qiymətli kağızlarını buraxa bilər. Keçən illərlə müqayisədə məqsəd, siyasət və proseslərdə ciddi dəyişikliklər baş verməmişdir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

33. Kapitalın adekvatlığı (davamı)

ARMB kapital adekvatlığı əmsalı

ARMB öz qaydalarına uyğun olaraq banklardan 1 dərəcəli kapital və cəmi kapital üzrə kapitalın minimal adekvatlıq əmsalını, müvafiq olaraq, 6% (2021-ci il: 6%) və 12% (2021-ci il: 12%) dərəcələrində saxlamağı tələb edir.

	2022	2021
1 dərəcəli kapital	456,310	417,676
2 dərəcəli kapital	259,748	156,891
Çıxılın: kapitaldan çıxılımlar	(165,365)	(151,305)
Cəmi nizamnamə kapitalı	550,693	423,262
Risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlər	3,214,522	3,161,218
Kapitalın adekvatlığı əmsalı (1 dərəcəli kapital)	14.2%	13.2%
Kapitalın adekvatlığı əmsalı (Cəmi kapital)	17.1%	13.4%

GMB kapital adekvatlığı əmsalı

GMB banklardan ümumi kapitalın minimal adekvatlığı əmsalını 18.53% (31 dekabr 2021-ci il: 15.08%) dərəcəsində və Bazel III tələbləri əsasında hesablanmış risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlərin 1 dərəcəli kapital/ kapital əmsalını 13.63% (31 dekabr 2021-ci il: 6.8%) dərəcəsində saxlamağı tələb edir. 31 dekabr 2022-ci il tarixinə "PASHA Bank Georgia" SC-nin bu əsasla kapitalın adekvatlıq əmsalı 18.97% (31 dekabr 2021-ci il: 18.7%) və 1 dərəcəli kapital/əsas 1 dərəcəli kapital əmsalı 15.91% (31 dekabr 2021-ci il: 13.7%) olmuşdur.

BNNA kapital adekvatlığı əmsalı

BNNA banklardan nizamlayıcı kapital üçün kapitalın minimal adekvatlığı əmsalını risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlərin 8.0%-i (31 dekabr 2021-ci il: 8.0%) dərəcəsində saxlamağı tələb edir. "PAŞA Yatırım Bankası" A.S.-nin standart kapital adekvatlığı standartı BNNA-ya uyğun hesablanır. 31 dekabr 2022-ci il tarixinə bankın kapital adekvatlığı əmsalı 23.4% (31 dekabr 2021-ci il: 17.4%) olmuşdur.

34. Mühüm qeyri-nəzarət payı olan törəmə müəssisələr

Qrupun mühüm qeyri-nəzarət paylara malik törəmə müəssisəsi "PAŞA Yatırım Bankası" A.S.-dir.

2022				
	<i>Qeyri-nəzarət paylarına aid mülkiyyət/ səs hüquqları, %</i>	<i>İl ərzində qeyri-nəzarət paylarına bölüşdürülmüş mənfəət/(zərər)</i>	<i>İlin sonunda yığılmış qeyri-nəzarət payları</i>	<i>İl ərzində qeyri-nəzarət paylarına ödənilmiş dividendlər</i>
"PAŞA Yatırım Bankası" A.S.	49%	(6,836)	45,804	–
2021				
	<i>Qeyri-nəzarət paylarına aid mülkiyyət/ səs hüquqları, %</i>	<i>İl ərzində qeyri-nəzarət paylarına bölüşdürülmüş mənfəət/(zərər)</i>	<i>İlin sonunda yığılmış qeyri-nəzarət payları</i>	<i>İl ərzində qeyri-nəzarət paylarına ödənilmiş dividendlər</i>
"PAŞA Yatırım Bankası" A.S.	49%	3,503	41,384	–

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

34. Mühüm qeyri-nəzarət payı olan törəmə müəssisələr (davamı)

Bu törəmə müəssisələrin məcmu maliyyə məlumatları aşağıda təqdim olunur. Bu məlumatlar şirkətlərarası silinmələrdən əvvəlki məbləğlərə əsaslanır.

"PAŞA Yatırım Bankası" A.S.	2022	2021
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	91,760	23,256
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	64,516	42,290
Törəmə maliyyə aktivləri	–	1,808
Müştərilərə kreditlər	324,448	312,517
İnvestisiya qiymətli kağızları	50,276	56,950
İnvestisiya əmlakı	31,229	19,126
Əmlak və avadanlıqlar	18,469	11,626
Qeyri-maddi aktivlər	1,608	1,034
İstifadə hüququ olan aktivlər	108	66
Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri	–	1,730
Cari mənfəət vergisi aktivləri	–	64
Digər aktivlər	1,830	2,995
Cəmi aktivlər	584,244	473,462
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	275,952	201,634
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	52,434	13,129
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	288	15
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	86,703	162,465
Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəliyi	5,331	–
Cari gəlir vergisi öhdəliyi	1,544	701
Subordinasiyalı borc	42,518	–
Digər borc vəsaitləri	20,117	8,586
Zəmanətlər və digər öhdəliklər üçün ehtiyat	659	906
İcarə öhdəlikləri	80	72
Digər öhdəliklər	5,140	5,288
Cəmi öhdəliklər	490,766	392,796
Kapital	93,478	80,666

"PAŞA Yatırım Bankası" A.S.	2022	2021
Faiz gəlirləri	47,201	42,622
Faiz xərci	(24,133)	(20,645)
Kreditin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyat	(507)	(5,940)
Qeyri-faiz gəliri	9,378	6,393
Qeyri-faiz xərci	(9,383)	(9,687)
Mənfəət vergisi xərci	(12,834)	(3,345)
Xalis monetar mövqə üzrə zərər	(21,076)	–
İl üzrə mənfəət	(11,354)	9,398
Digər ümumi gəlir	557	(367)
İl üzrə cəmi ümumi gəlir	(10,797)	9,031
Əməliyyat fəaliyyətindən xalis pul vəsaitlərinin hərəkəti	77,884	(5,598)
İnvestisiya fəaliyyətindən xalis pul vəsaitlərinin hərəkəti	1,559	(27,725)
Maliyyələşdirmə fəaliyyətindən xalis pul vəsaitlərinin hərəkəti	(19,542)	14,672
Məzənnədə dəyişikliklərin pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə təsiri	12,695	4,121
Gözlənilən zərərlərin pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə təsiri	(39)	(15)
Məhdudlaşdırılmış qalıqların və hesablamaların təsiri	–	146
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə hiperinflasiyanın təsiri	(6,842)	–
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərində xalis artım /(azalma)	65,715	(14,399)